

ISSN 1335 - 0404

PEDAGOGICKÉ ROZHLÁDY

ODBORNO-METODICKÝ ČASOPIS

Obsah:

OKIENKO DO PRAXE

Monika Haburajová
**Tvorba štandardizovaných úloh
na podporu čitateľskej gramotnosti žiakov
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...1

Anna Schweinerová
**Skúsenosti s rozvíjaním čitateľskej gramotnosti
v anglickom jazyku v podmienkach strednej školy
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...3

Zuzana Folvarčíková
**Úlohy na aktivizáciu žiakov na hodinách
anglického jazyka
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...6

Miroslav Kočiš
**Čitateľské portfólio ako osvedčený nástroj
rozvíjania čitateľskej gramotnosti
v anglickom jazyku na ZŠ a SŠ
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...9

Anna Burdová
**Projektové vyučovanie na hodinách
nemeckého jazyka
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...14

Ľubica Floreková
**Skúsenosti s projektovým vyučovaním
na hodinách ruského jazyka s využitím IKT
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...17

Ingrid Šoltysová
**Mravné hodnoty a mravné normy
na hodinách etickej výchovy
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...19

Peter Majer
**Skúsenosti s realizáciou štruktúrovaných psycho-
logických hier vo vyučovaní občianskej náuky
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...22

Ján Hanuliak
**Rozvíjanie hodnotiaceho myslenia a tvorivosti na
vyučovaní matematiky na strednej odbornej škole
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...25

Anna Zubáková
**Tvorba aplikačných úloh v matematike
s využitím IKT
Osvedčená pedagogická skúsenosť
edukačnej praxe - výťah** ...28

Pedagogické rozhľady

Odborno-metodický časopis pre školy
a školské zariadenia

3/2015

Dvojmesačník

Ročník 24

Editor:

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Šéfredaktor: Marián Valent

Výkonná redaktorka: Viera Stankovičová

Redakčná rada:

Simoneta Babiaková, Darina Bačová,
Mária Ďurčeková, Erika Fryková, Danka Kapucianová,
Mária Onušková, Renáta Pondelíková,
Juraj Vantuch

Zahraniční korešpondenti:

Milan Pol (Česká republika)

Anna Gajdzica (Poľsko)

Kristof Lajosné Antónia (Maďarsko)

Obálka: Renáta Pondelíková

Preklad do angličtiny: Anna Pávová

Adresa redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum
regionálne pracovisko Horná 97

975 46 Banská Bystrica

Tel.: 048/4722 905

Fax: 048/4722 933

e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

www.mpc-edu.sk

Vyšlo: 14. septembra 2015

Vychádza päťkrát ročne

Evidenčné číslo: EV 3414/09

ISSN 1335-0404

Príspevky v časopise sú recenzované. Recenznú radu tvoria členovia redakčnej rady časopisu.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor.

Redakcia sa nemusí vždy stotožniť s názormi autora.

Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

TVORBA ŠTANDARDIZOVANÝCH ÚLOH NA PODPORU ČITATEĽSKEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSEŇ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Monika Haburajová, Evanjelické lýceum, Vranovská 2, Bratislava

***Anotácia:** Príspevok prináša stručný pohľad na to, ako vytvárať štandardizované úlohy na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov. Príspevok obsahuje aj ukážky práce s rôznymi druhmi textov s úlohami podporujúcimi rozvoj čitateľskej gramotnosti.*

***Kľúčové slová:** čitateľská gramotnosť, štandardizované úlohy, metodické listy, čítanie s porozumením, vecný text, súvislý text, nesúvislý text, umelecký text.*

Čitateľská gramotnosť a jej rozvoj

Čitateľská gramotnosť je súčasťou väčšieho celku funkčných gramotností, ktorú tvoria informačná, prirodzená, kultúrna, environmentálna, sociálna, matematická, digitálna, mediálna, finančná a čitateľská gramotnosť, pričom čitateľská gramotnosť stojí uprostred a tvorí základnú stavebnú jednotku na rozvíjanie všetkých ostatných gramotností jedinca. Je to schopnosť spracovávať informácie, ktoré sa v texte nachádzajú. Ak totiž žiak nerozumie prečítanému textu a nevie odpovedať na úlohy späté s textom, len veľmi ťažko bude môcť riešiť slovné úlohy z matematiky, vysvetliť príčiny vzniku vojny v dejepise, objasniť „záhady“ vo svete prírody, súvisiacej s predmetmi ako biológia, fyzika či chémia a podobne. Na základe štúdií PISA je možné vyčleniť tri procesy čitateľskej gramotnosti – nájdenie a získanie, integrácia a interpretácia a uvažovanie a hodnotenie informácií. Čitateľská gramotnosť je nadpredmetová kompetencia, preto by mala byť rozvíjaná v rámci všetkých vyučovacích predmetov. Rozvíjať čitateľskú gramotnosť žiakov je pritom možné napríklad striedaním hlasného a tichého čítania, prerazprávaním prečítaného vlastnými slovami, tvorením a odpovedaním na otázky súvisiace s textom, tvorbou vlastných recenzií na text, dramatizáciou textu či vypracovávaním metodických listov zameraných na čítanie s porozumením a podobne.

Štandardizované úlohy a ich úskalia

Tento príspevok sa zameriava na tvorbu metodických listov, preto je potrebné zdôrazniť, že existuje niekoľko druhov úloh, ktoré je možné rozdeliť do dvoch veľkých skupín. Prvú skupinu tvoria neštruktúrované, subjektívne skórovateľné úlohy, kam patria neštrukturalizované otvorené úlohy so širokou odpoveďou a štrukturalizované otvorené úlohy so širokou odpoveďou. Druhú skupinu tvoria štruktúrované, objektívne skórovateľné úlohy, ku ktorým patria produkčné otvorené úlohy, doplnňovacie otvorené úlohy, zatvorené úlohy dichotomické, zatvorené úlohy priradovacie a zatvorené úlohy zoraďovacie. Dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje činnosť žiakov je mentálna nevyrovnanosť žiakov, ktorú však učiteľ môže ovplyvniť len do určitej miery. Čo však učiteľ ovplyvniť môže, sú faktory, medzi ktoré patria nelogické distraktory, nápovedné signály pri riešení úlohy, cudzie slová, nejasné formulovanie úloh, úloha s dvojitým možným riešením a pod. a faktory vyplývajúce z formálnej úpravy – príliš dlhý a veľmi zhustený text, riadkovanie, nevhodný typ písma, nedostatočná veľkosť písma, príliš dlhé znenie úlohy, nezvýraznenie záporne položenéj úlohy či nevyznačenie priestoru na zápis odpovede. A nakoniec nesmieme opomenúť ani to, že úloha musí byť zadaná prostredníctvom aktívneho slovesa.

Ukážky práce s textom

Pri tvorbe úloh zameraných na čítanie s porozume-

ním je veľmi dôležité si uvedomiť, že základom pre celý proces je text. Text, ktorý učiteľ predkladá žiakom, môže mať rôzne podoby. Je však veľmi vhodné, aby učiteľ jednotlivé texty striedal, aby mali žiaci možnosť pracovať so všetkými druhmi textov. Z hľadiska formy môžeme texty rozdeliť na súvislé, nesúvislé a zložené (kombinované) texty, z hľadiska funkcie poznáme texty vecné a umelecké, z hľadiska jazykového štýlu sa texty vyčleňujú na náučné a hovorové a z hľadiska typu média rozlišujeme texty v printovej alebo digitálnej podobe.

Štandardizované úlohy – vecný súvislý text KungFu Panda

(1) Bojový film síce slávil najväčšie úspechy v 70. a 80. rokoch 20. storočia, ale aj v súčasnosti sa vyskytne film, ktorý tento žáner oživí. Tentoraz tu máme film americkej produkcie. Do kín práve prichádza animovaná, trochu tučná, ale mimoriadne zábavná KungFu Panda. (2) Po je synom majiteľa reštaurácie, ktorý dúfa, že Po raz prevezme rodinný podnik. Naopak, Po sníva o tom, že sa stane slávnym kungfu bojovníkom, ktorý bude bojovať proti všetkým zloduchom sveta. Z väznice sa v tom čase podarí ujsť _____ TaiLungovi, proti ktorému sa musí postaviť dračí bojovník. Zhodou náhod je do tejto úlohy vybraný starým majstrom Ugvejom práve Po. Tým sa začína pre Poa nová etapa života, ktorá je splnením jeho snov. Nebude to však vôbec jednoduché. (3) Film KungFu Panda je šikovne urobený animák, ktorý vynikajúco baví, a predovšetkým, vizuálna stránka je odrazom precíznej 3D hollywoodskej práce. Obzvlášť animácia hlavnej postavy je zvládnutá vynikajúco. Po sa škerí, gestikuluje a tvári úplne prirodzene a občas aj mimoriadne vtipne. Aj ostatné zvieratá sú výborne zvládnuté, napríklad TaiLungov kožušok pekne povieva vo vzduchu. Celkový dojem zo spracovania je výborný, svet je dostatočne prepracovaný a _____ preplácaný dojem. (4) KungFu Panda je v tomto roku zatiaľ jednoznačne najlepším animovaným filmom, ktorý poteší deti aj dospelých, hoci k úplnej dokonalosti mu čosi chýba, najmä trochu originalnosti by nezaškodilo.

Hodnotenie: 4/5b (zdroj: internet, upravené)

Zatvorené úlohy – polytomické:

● **Zakrúžkuj možnosť, v ktorej obe slová patria na prázdne miesta v ukážke.**

- A. statočnému, nenavodzuje
- B. nevinnému, spôsobuje
- C. nehanebnému, zapríčiňuje
- D. podlému, nevytvára

● **Zakrúžkuj nesprávne tvrdenie.**

- A. Film je zmesou originalnosti a dobre zvládnutej animácie.
- B. Bojové filmy boli najslávnejšie v 70. a 80 rokoch 20. storočia.
- C. Animovaný film KungFu Panda bol produkován v Amerike.

D. Film KungFu Panda je vhodný aj pre maloletých divákov.

● **Zakrúžkuj počet postáv, ktoré sa spomínajú v texte?**

- A. 3
B. 4
C. 5
D. 6

Otvorené úlohy so stručnou odpoveďou – doplňovacie:

● **Vypíš prvé slovo vety, v ktorej sa hovorí o „oživení“ kreslených zvierat.** _____

● **Napiš, v akom vzťahu sú Po a Tai-Lung.** _____

Štandardizované úlohy – vecný nesúvislý text

Obrázok k týmto úlohám nájdete na s.19 osvedčenej pedagogickej skúsenosti zverejnenej na http://mpc-educ.sk/shared/Web/OPSOSO%20VII.%20kolo%20vzvyv%20na%20poziciu%20odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/7_OPS_Haburajova%20Monika%20-%20Tvorba%20standardizovanych%20uloh%20na%20podporu%20citatelскеj%20gramotnosti%20ziakov.pdf

Zatvorené úlohy – polytomické:

● **Zakrúžkuj nesprávnu možnosť.**

- A. Posledná možnosť na zakúpenie lístka do ZOO vo februári je o 16.30 hod.
B. Koniec návštevných hodín sa vždy oznamuje ručne cisárskym zvončekom.
C. Rodinný výhodný bloček je určený pre skupinu zloženú z 10 členov.
D. Denný lístok pre 8-ročného chlapca kúpený cez internet stojí 7 eur.

● **Zakrúžkuj správne tvrdenie.**

- A. ZOO môžu návštevníci kontaktovať iba e-mailom.
B. ZOO získala titul „Thebestworld ZOO“ v roku 2010.
C. Viedenská zoo sa rozprestiera v Schönbrunne.
D. Viedenská zoo je najmladšia zoo v Európe.

Otvorené úlohy so stručnou odpoveďou – produkčné:
● **Doplň vetu: Najvhodnejšie ročné obdobie na návštevu ZOO, vzhľadom na časové obmedzenie púštneho pavilónu, je** _____.

Zatvorené úlohy – priradovacie:

● Janka s Katkou sa vybrali počas vianočných prázdnin na návštevu viedenskej ZOO. Keďže si chceli prezrieť všetky zvieratá žijúce v ZOO, museli zvoliť správny postup prehliadky jednotlivých pavilónov.

K jednotlivým časom správne prirad' zvieratá tak, aby ich dievčatá videli všetky.

1) 15.00 hod.	a) lemur, koala	
2) 15.30 hod.	b) agama, piraňa	
3) 16.00 hod.	c) tučniak, tukan	
1) _____	2) _____	3) _____

Štandardizované úlohy – umelecký text

Nový domov

(1) Hlboko v čínskom bambusovom lese, obkolesenom vysokými vrchmi, žili dvaja kamaráti – Yong-Hu a Ho-shing. Yong-Hu bol z veľkej časti pokrytý bielou srstou, ale mal čierne laby i uši a dve veľké čierne škvrny okolo okrúhlych očí a väčšinu dňa trávil pojedaním bambusových výhonkov, výsledkom čoho bola jeho zavalitá postava. (2) Ho-Shing vyzeral, na prvý pohľad, veľmi podobne ako Yong-Hu. Tiež bol zaguľatený a čierno-

biely, no to bolo jediné, čo ho s Yong-Huom spájalo, lebo Ho-Shing bol na rozdiel od Yong-Hua veľký rojko. Hodiny a hodiny pozoroval mraky, ako lenivo plávali oblohou, alebo zbieral kvety a vdychoval ich vôňu. Najčastejšie však sledoval kopec pri bambusovom lese a rozmýšľal, čo sa skrýva na jeho vrchole. (3) Jedného dňa sa Ho-shing rozhodol, že ho už nebaví o kopci iba snívať a vydal sa na odvážnu cestu, aby zistil, čo sa na vrchole hory skrýva, a tak sa vydal v ústrety obrovskej hore a veľkému dobrodružstvu. Cestou zazrel mnoho zaujímavých zvierat. Videl niekoľko kôz skáčucich po skalách, rôzne vtáky, motýle, nejaké zajace, ba i pár netopierov. (4) Po dlhej a strastiplnej ceste nakoniec Ho-Shing konečne vystúpil na vrchol hory. Bol síce vyčerpaný a sťažka odľukoval, no predsa vyliezol až na samý vrcholček kopca a od úžasu onemel. Pred očami sa mu naskytl nádherný obraz. Videl celé údolie ako na dlani. Videl rieku, kde pramení a kde sa vlieva do mora, videl ovocné sady a farmy, ba aj mesto, čo sa podobalo na malú bielu bodku pri veľkom zelenom mori. Na konci cesty našiel krásny bambusový les i jaskyňu, kde sa mohol schovať pred vetrom a dažďom, a tak sa rozhodol, že tu zostane žiť, aby každý deň mohol vidieť krásy prírody a vdychovať ten najčerstvejší vzduch.

Zatvorené úlohy – polytomické:

● **Zakrúžkuj príslovie, ktoré najlepšie vyjadruje hlavnú myšlienku ukážky.**

- A. Lepší vrabec v hrsti ako holub na streche.
B. Priatelia sa aj s jahodou podelia.
C. Komu sa nelení, tomu sa zelení.
D. Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva.

Otvorené úlohy so stručnou odpoveďou – doplňovacie:

● **Napiš 3 výhody, ktoré poskytoval Ho-Shingovi nový domov.**

● **Vytvor k prídavnému menu, ktoré opisuje vonkajší vzhľad hlavnej postavy, synonymum.** _____

Zatvorené úlohy – zoradovacie:

● **Usporiadaj podľa časovej následnosti osnovu príbehu, ktorá je prerozprávaná prostredníctvom piktoqramov.**

- a) _____ b) _____ c) _____ d) _____
1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

- e) _____ f) _____
5. _____ 6. _____

Odporúčanie pre pedagogickú prax

Pri častejšom využívaní metodických listov zameraných na štandardizované úlohy s cieľom posilňovať čitateľskú gramotnosť žiakov je možné pozorovať

zmenu k lepšiemu. Štandardizované úlohy vedú žiakov k tomu, aby sa zamýšľali a uvažovali a nielen mechanicky vstrebávali a reprodukovali informácie, ktoré sú od nich vyžadované. Veľkým prínosom na hodinách, kde sa využíva čítanie s porozumením, je aj sebakontrola žiakov, prípadne diskusia medzi žiakmi pri problémových úlohách. Žiaci tak prejavujú vlastné názory a učia sa argumentovať. Zároveň sa učia počúvať názory a argumenty svojich spolužiakov, a tým sa učia navzájom.

Dôležité je poznamenať, že dnešní žiaci sú schopní vyhľadávať informácie, teda v rámci čitateľských stratégií nemajú problém s najnižšími kognitívnymi operáciami, ale proces interpretácie a integrácie i hodnotenia a uvažovania je pre nich oveľa náročnejší, preto je vhodné posilňovať predovšetkým tieto procesy a vytvárať úlohy takým spôsobom, aby sa v zadaniach vyskytovali nie doslovné znenia z textov, ale parafrázy a synonymné výrazy, respektíve iné formulácie ako v konkrétnych textoch.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- HABURAJOVÁ, M. *Tvorba štandardizovaných úloh na podporu čitateľskej gramotnosti žiakov*. [online]. mpc-edu.sk, [cit. 28.6.2015]. Dostupné na internete: <http://goo.gl/Nwpx9N>
- HINCOVÁ, K. a A. HÚSKOVÁ, 2012. *Tvorba testov a možnosti ich využitia v predmete slovenský jazyk a literatúra*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-405-0
- HUMAJOVÁ, Z. a Z. KLAČANSKÁ, 2007. *Zabudnuté čítanie. Čitateľská gramotnosť v školách*. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika. ISBN 978-80-89121-16-8
- HÚSKOVÁ, A., 2012 *Aktívne využívanie čítania s porozumením vo vyučovacom procese v základnej a strednej škole*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-416-6
- KAŠIAROVÁ, N., 2011. *Čitateľská gramotnosť na vyučovaní slovenského jazyka a literatúry*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-378-7
- SCHINDLER, R. et al., 2006. *Rukovet' autora testových úloh*. Praha: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání. ISBN: 80-239-7111-5
- Teoretické východiská štúdie PIRLS*. [online]. www.nucem.sk, [cit. 25.2.2014]. Dostupné na internete: <http://goo.gl/tljyqh>

Summary: *The article presents a brief view of creating standardized tasks to develop reading literacy of students. The article includes samples of various types of texts with tasks supporting reading literacy.*

SKÚSENOSTI S ROZVÍJANÍM ČITATEĽSKEJ GRAMOTNOSTI V ANGLICKOM JAZYKU V PODMIENKACH STREDNEJ ŠKOLY OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠĚ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Anna Schweinerová, Spojená škola, Hattalova 471, Nižná

Anotácia: *V príspevku predkladám možnosti práce s odborným textom na hodinách anglického jazyka, námety a pracovné listy s úlohami zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov na stredných odborných školách.*

Kľúčové slová: *čitateľská gramotnosť, odborný text, čítanie s porozumením, interpretácia textu, komunikačné zručnosti, odborný text v anglickom jazyku, kľúčové kompetencie, rozvíjanie čitateľskej gramotnosti.*

Čitateľská gramotnosť je neodmysliteľnou súčasťou každej vyspelej kultúry. Je definovaná ako schopnosť práce s textom zameraná na jeho praktickú aplikáciu čitateľom a schopnosť tvorby nových informácií.

Pre čítanie s porozumením na hodinách anglického jazyka je dôležitý nielen výber textu, ale aj jednotlivé úlohy zamerané na pochopenie logických súvislostí, porozumenie textu v širšom kontexte, zachytenie dôležitých informácií, ako aj úlohy podnecujúce efektívnu diskusiu. Žiak by mal pochopiť význam neznámych výrazov na základe kontextu a všeobecných vedomostí o danom probléme. Na hodinách anglického jazyka pracujem aj s odborným textom, ktorý pôsobí na žiakov motivujúco, pretože vyberám texty, ktoré sú im blízke z hľadiska ich študijného odboru.

Žiaci sa v škole nemôžu naučiť všetko, čo budú v živote potrebovať. Môžeme ich len usmerniť, ako sa učiť efektívne, ako organizovať svoje učenie a prekonať prekážky. Aby sme splnili cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z anglického jazyka, musíme so žiakmi intenzívne a efektívne pracovať na zlepšení jednotlivých zručností. Cieľové požiadavky nám umožňujú využívanie odborných textov v rámci tematických okruhov ako: Vzdelávanie, Človek a príroda, Komunikácia a jej formy, Veda a technika, Zamestnanie. Podobne aj pri rozvíjaní jazykových zručností, kde môžeme odborný text použiť pri opise pracovných činností a postupoch práce a mnohých ďalších. Príspevok obsa-

huje výber odborných textov, pracovných listov a úloh z oblasti automatizácie, auto elektroniky, mechaniky, strojárstva a pod. Každý text obsahuje úlohy, ktoré rozvíjajú čitateľské a komunikačné zručnosti, kritické myslenie a podnecujú žiakov k diskusii na danú tému.

Podľa cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti žiakov pre úroveň B1 z anglického jazyka žiak dokáže na uspokojivej úrovni porozumenia prečítať nekomplikované faktografické texty o témach vzťahujúcich sa na oblasť jeho záujmu.

Žiak:

- vie získať informácie z primerane náročných textov a vhodne používa čítanie,
- rozumie obsahu jednoduchšieho autentického textu,
- vie pochopiť tému a hlavnú myšlienku primerane náročného textu,
- vie vyhľadať špecifické a detailné informácie v jednoduchšom texte,
- vie rozlíšiť základné a rozširujúce informácie v jednoduchšom texte s jasnou logickou štruktúrou,
- vie odhadnúť význam neznámych slov na základe kontextu v jednoduchšom texte,
- vie zachytiť a pochopiť logickú štruktúru jednoduchšieho textu aj na základe obsahu textu.

Práca s odborným textom na hodinách anglického jazyka

Na hodinách anglického jazyka využívam odborné texty, ktoré vyberám podľa tematiky, náročnosti a štu-

dijného odboru žiakov. Existuje množstvo zdrojov, kde môže učiteľ čerpať námety a texty, podľa potreby ich upraviť a spracovať úlohy tak, aby sa striedali jednotlivé druhy úloh a čítanie s porozumením bolo pre žiakov zaujímavé a nebolo stereotypné. Vzhľadom na rozsah príspevku vyberám len niekoľko ukážok práce s odborným textom. Texty, obrázky a pracovné listy nájdete na: http://mpc-edu.sk/shared/Web/OPSOSO%20XIII.%20kolo%20vyzvy%20na%20poziciu%20Odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/13_OPS_Schweinerova%20Anna%20-%20Skusenosti%20s%20rozvijanim%20citatelскеj%20gramotnosti%20v%20anglickom%20jazyku%20v%20podmienkach%20strednej%20skoly.pdf

Ukážka vyučovacej hodiny č. 1

Vyučovacia hodina: Pracovný postup

Tematický okruh: Práca a zamestnanie

Téma: Pracovný postup

Cieľ: Popísať pracovnú činnosť

Určené pre: 4. ročník

Pomôcky: pracovné listy, technický slovník

Metodický postup

Aktivity pred čítaním

Work in pairs. Choose one of these car jobs. With your partner, make a set of instruction for doing this job. - Changing a Wheel - Cleaning a spark plug - Checking the oil level

Poznámka: Pracujte vo dvojiciach. Vyberte si jednu z týchto činností. S partnerom vytvorte pracovný postup na vybranú činnosť: - výmena kolesa na aute - vyčistenie sviečky - kontrola hladiny oleja. Pri opise pracovného postupu žiaci využívajú svoje poznatky z odborného výcviku a bežného života. Dôležité je, aby inštrukcie na vykonanie práce boli krátke a jednoduché. Zároveň si precvičujú jazykovú zložku – rozkazovací spôsob. Žiaci majú stanovený čas (7 min), aby vytvorili pracovný postup na danú činnosť.

Čítanie s porozumením

Žiaci dostanú pracovný list s inštrukciami. Inštrukcie sú poprehadzované a pomiešané. Žiaci musia vybrať nielen správne inštrukcie k pracovnému postupu, ktorý chcú opísať, ale dať ich aj do správneho poradia. Prácu im uľahčujú kľúčové slová a vlastné skúsenosti.

Úloha: Find useful instructions from the list. Revise your own set of instructions. Rewrite them if necessary, and make them short and simple.

Vyberte užitočné pokyny zo zoznamu. Skontrolujte svoj zoznam pokynov. Prepíšte ich, ak je to nevyhnutné a vytvorte ich krátke a jednoduché.

Poznámka: Žiaci pracujú s pracovným listom a využívajú svoje skúsenosti. Zároveň si precvičujú opis pracovnej činnosti. Aby sme zabezpečili spätnú väzbu po ukončení tejto úlohy, žiaci pretransformujú získané vedomosti do praktickej časti hodiny, ktorou je praktický nácvik tejto zručnosti.

Nácvik zručností

Úloha: Roleplay this situation with someone from another pair with a different job.

Student A: You are the manager of a garage. You are showing a new trainee how to do the job. Tell the trainee how to do the job, but do not look at your set of instructions. Give instructions, and check how the trainee is getting on.

Žiakom poskytneme príkladové vety: First of all, loosen

the Wheel nuts. Have you done that yet? Good. Right. Now lift the car with the jack. OK? Well done.

Student B: You are a new trainee in the garage. Follow the manager's instructions. Mime the action if you can. Tell the manager how you are getting on. Hang on. Just a minute. No, not yet. I am still loosening the Wheel nuts. It's almost done, OK, I've finished. I've taken it off. What do I do next?

Poznámka: Pri tejto činnosti je dôležité, aby žiaci pri dialógu nečítali z poznámok, ale využívali svoju pamäť. Spočiatku mali žiaci tendenciu pozeráť do svojich poznámok, ale neskôr dokázali pracovať bez poznámok. V tejto časti získali aj spätnú väzbu, ako zvládli učivo, na čom treba ešte popracovať. Spočiatku majú žiaci problém s novou slovnou zásobou, ale pri predĺženom čase sú schopní pracovnú činnosť opísať aj vďaka svojim skúsenostiam z odborného výcviku, kde dané činnosti bežne robia.

Ukážka vyučovacej hodiny č. 2

Nasledujúca ukážka textu je zameraná na tému „Rozvoj vedy a techniky“. Úloha je zameraná na čítanie s porozumením a diskusiu k danej téme.

Vyučovacia hodina: Čítanie s porozumením

Tematický okruh: Rozvoj vedy a techniky

Téma: Vynálezy

Cieľ: Nájsť dôležité informácie v texte a rozvinúť diskusiu k danej téme

Určené pre: 4. ročník

Pomôcky: pracovné listy, technický slovník

Metodický postup

Aktivity pred čítaním

V rámci motivačnej časti hodiny som si pre žiakov pripravila niekoľko otázok k danej téme. Otázky majú žiakov motivovať a vzbudiť záujem o tematiku.

Which inventions are important for your life? Name some discoveries and inventions you cannot imagine your life without.

Čítanie s porozumením

Žiaci pracujú vo dvojiciach

Work in pairs. Read the text, then discuss the invention. Do you think people will buy it? Give your reasons. Make notes of your decision. Compare it with (a) a normal car and (b) a small aircraft. List (a) its strengths and (b) its weaknesses.

Poznámka: Po prečítaní textu si žiaci pripravujú poznámky na diskusiu. Majú vyjadriť svoj názor na vynález, porovnať ho s bežným autom a malým lietadlom. Maximálny čas som dala 7 min, je dostatočný na prečítanie textu a vyjadrenie názoru. Čítanie s porozumením úzko súvisí s písaním, preto som využila túto možnosť použiť text aj na precvičenie písania.

Nácvik zručností

Úloha: Work individually. Reply to this email from your company director. Use the notes from your discussion.

Poznámka: Žiaci v tejto časti pracujú individuálne. Ich úlohou je odpovedať na mail svojmu riaditeľovi spoločnosti, pričom musia zahrnúť do svojej odpovede všetky požadované body. Na vypracovanie použijú aj poznámky z diskusie.

Hi Bob,

What do you think about the road-ready plane? Could you put a few ideas in an email to me? Perhaps you can use these headings: 1. What it can do. 2. What it can't do. 3. Comparison with a small plane. 4. Comparison

with a car. 5. Main strengths. 6. Main weaknesses. 7. Recommendation (that is, should we buy one for our company executives?)

Poznámka: Úloha slúži na upevnenie učiva a precvičenie písania neformálneho emailu. Zároveň žiak dostáva spätnú väzbu, ak nesprávne porozumel textu, môže sa vrátiť a vyhľadať správnu informáciu. Téma Rozvoj vedy a techniky je pre žiakov zaujímavá, pracujú so záujmom, zapájajú sa do diskusie, čím sa zlepšujú aj komunikačné zručnosti žiakov.

Ukážka vyučovacej hodiny č. 3

Vyučovacia hodina: Opis pracovnej činnosti

Tematický okruh: Rozvoj vedy a techniky

Téma: Výrobné procesy

Cieľ: Vyhľadať špecifické informácie v texte, rozlíšiť základné a rozširujúce informácie, efektívne pracovať s textom, získané informácie použiť pri interpretácii.

Určené pre: 4. ročník

Pomôcky: pracovné listy, technický slovník

Aktivity pred čítaním

Pred čítaním textu žiaci odpovedajú na otázky, ktoré majú žiakov motivovať a obrátiť ich pozornosť na tematiku vyučovacej hodiny. Žiaci, ktorí tento študijný odbor študujú, majú všeobecnú vedomosť z tejto oblasti, a preto sa im ľahšie vyjadruje k téme aj v cudzom jazyku.

Otázky: What do you know about cars? Discuss with a partner the location and function of these parts: body, chassis, drive shaft, axle, transmission

Čítanie s porozumením

Úloha: Prečítajte text a vypracujte úlohy pod textom. Read the text: Assembling a car

Nácvik zručností

Úloha: Po prečítaní textu nasledujú úlohy, ktoré rozvíjajú čitateľské zručnosti. Žiaci spájajú pojmy a frázy. Úlohou tohto cvičenia je nájsť logické súvislosti, priradiť činnosť k výsledku činnosti. Ak majú žiaci problémy s porozumením, môžu sa vrátiť k textu, prípadne, ak niektoré slovo alebo fráza spôsobuje problém s porozumením, môžu si neznáme slovo vyhľadať v slovníku.

Poznámka: V rámci upevňovania učiva a prenášania do praktického využitia, žiaci pracujú s úlohami, ktoré preveria ako porozumeli textu a zároveň poskytujú spätnú väzbu. Žiaci pracujú vo dvojiciach, kde si vzájomne vymieňajú úlohy.

Úloha: In pairs, ask and answer the questions in previ-

ous exercise. Use the passive form in the questions.

Poznámka: Jeden žiak z dvojice kladie otázky, druhý odpovedá, následne si úlohy vymenia. Na tabuli majú napísané príkladové vety: A: Why are thin metal sheets welded to a frame? B: To make the car body.

Záverečná fáza hodiny

Upevnenie učiva a spätná väzba, sebareflexia, vyhodnotenie hodiny.

Úloha: Žiaci dostanú odpovede a ich úlohou je vytvoriť otázky k odpovediam podľa textu, s ktorým pracovali. Ask questions to get these answers. Refer to the text.

1. They're delivered by truck or rail.
2. They're welded together in the body shop.
3. They're carried by forklift trucks or conveyor belts.
4. To look for faults in the paint.
5. It's done by human workers.
6. It's done using laser guides.

Poznámka: Po úspešnom zvládnutí práce s textom sú žiaci schopní opísať výrobný proces montáže áut. Vzájomne sa dopĺňajú, ak vynechajú niektorú časť.

Záver

Príprava žiakov na maturitné skúšky z anglického jazyka je náročná ako pre žiakov, tak aj pre učiteľa. Učiteľ musí neustále hľadať nové metódy a prostriedky, ako zlepšiť čitateľskú gramotnosť žiakov. Nestačí len čítať text a prekladať ho. Žiak sa musí naučiť používať rôzne čitateľské stratégie, vybrať si z textu podstatné informácie, rozširovať slovnú zásobu a využívať získané poznatky v praxi. Aby som zaujala žiakov, naučila ich efektívne pracovať s textom, rozhodla som sa zaradiť do vyučovania anglického jazyka odborné texty. Vychádzala som z požiadavky žiakov motivovať, vyberať texty, ktoré sú pre mladých ľudí zaujímavé, blízke ich študijnému odboru, primerane náročné. Je to namáhavá a časovo náročná práca pre učiteľa vyhľadávať texty primerané veku a vedomostiam žiakov. V dnešnej dobe však existuje množstvo zdrojov, ktoré poskytnú učiteľovi vhodný materiál pre študentov. Do svojej práce som vybrala niekoľko textov s rôznymi typmi úloh. Príklady, ktoré môžu byť návodom ako pracovať s textom na hodinách anglického jazyka. Pomocou odborného textu rozvíjame nielen čitateľskú gramotnosť žiakov, ale pripravujeme ich na budúce povolanie. Učia sa pracovať s textom, čo môžu využiť v ktorejkoľvek oblasti vzdelávania a preniesť do praktického života.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

BONAMY, D., 2008. *Technical English*. Pearson Longman. ISBN 978-1- 4058-4554-0

HELDOVÁ, D., 2006. Úlohy 2000. Čítanie. Publikácia o čitateľskej gramotnosti žiakov v SR v medzinárodnej štúdií OECD PISA 2000 a 2003. Bratislava: ŠPÚ. ISBN 80- 85756-97-8

Odborné texty pro automobilové učební a studijní odbory. Publikácia. 2010. Reg. Číslo: CZ. 1.07/1.1.10/02.0088

Internetové zdroje

Gramotnosť: vývin a možnosti jej didaktického usmerňovania. [online]. Dostupné na internete: www/pdf.truni.sk/download?kps/materialy/zapotocna-gavora-gramotnost.doc.

Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z anglického jazyka: úroveň B1 [online]. Dostupné na internete: www.statpedu.sk.

Čitateľská gramotnosť [online]. Dostupné na internete: www2.statpedu.sk/Projekty/PISA/PISA.../06_citatejska_gramotnost.pdf.

SCHWEINEROVÁ, A. *Skúsenosti s rozvíjaním čitateľskej gramotnosti v anglickom jazyku v podmienkach strednej školy.* Dostupné na internete: www.mpc-edu.sk/shared/Web/OPSOSO%20XIII.%20kolo%20vzvyv%20na%20poziciu%20Odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/13_OP_Schweinerova%20Anna%20-%20Skusenosti%20s%20rozvijanim%20citatelскеj%20gramotnosti%20v%20anglickom%20jazyku%20v%20podmienkach%20strednej%20skoly.pdf

Summary: The article presents ways of working with technical texts on English lessons, worksheets with tasks focusing on development of reading literacy of students in secondary vocational schools.

ÚLOHY NA AKTIVIZÁCIU ŽIAKOV NA HODINÁCH ANGLICKÉHO JAZYKA OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSEŇ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Zuzana Folvarčíková, Gymnázium, Grösslingova 18, Bratislava

Anotácia: Príspevok sa zaoberá aktivizáciou žiakov na hodinách anglického jazyka. Je určený učiteľom cudzích jazykov stredných škôl. Jeho cieľom je predstaviť učiteľom možnosti zatriaktívňovania hodín anglického jazyka. V praktickej časti opisuje konkrétne hry a aktivity, ktorých hlavnou úlohou je rozvíjať komunikačné schopnosti, logické myslenie, tvorivosť, fluenciu a kooperáciu žiakov.

Kľúčové slová: aktivizácia, tvorivosť, fluencia, originalita, logické myslenie, didaktická hra, komunikácia.

Aktívnym učením rozumieme postupy a procesy, pomocou ktorých žiak prijíma s aktívnym pričinením informácie a na ich základe si vytvára svoje vlastné úsudky. Tieto informácie spracováva a potom začleňuje do systému svojich znalostí, schopností a postojov. Formou aktívneho prístupu k získavaniu nových informácií si žiaci súčasne efektívne rozvíjajú schopnosť tzv. kritického myslenia. Tento analyticko-syntetický proces je charakteristický vlastným objavovaním, posudzovaním, porovnávaním a začleňovaním nových informácií do už existujúceho znalostného systému a zároveň autonómnym, individuálnym rozhodovaním o ich využití alebo odmietnutí. Aktivizujúce metódy sú postupy, prostredníctvom ktorých sú výchovno-vzdelávacie ciele dosahované najmä vlastnou učebnou prácou žiakov, pričom dôraz sa kladie na myslenie a riešenie problémov.

V príspevku sú spracované ukážky použitia týchto metód:

Brainstorming

Situačné metódy – situácie pripomínajúce realitu, ktorých riešením sa žiaci učia

A. Riešenie problémových prípadov – rozličné problémy, v ktorých sa hľadajú odpovede na otázky *Prečo? Ako? Za akých podmienok?*

B. Riešenie konfliktných situácií – žiak sa ocitá pred konfliktom, ktorý má vyriešiť (Petlák, 2004, s.148).

Synektika W. J. J. Gordona – metóda tvorivého riešenia problémov zameraná na rozvíjanie asociácií a analogického myslenia (Zelina, 2011, s.213).

Inscenačné metódy – žiaci sú postavení do roly, ktorej sa majú zhostiť a tým získať alebo upevniť si vedomosti (Turek, 2004, s.262).

Didaktické hry – rozvíjajú samostatnosť a tvorivosť. Nemajú byť samoučelné, ale sledovať splnenie istého cieľa (Petlák, 2004, s.151).

Brainstorming - Riddles and moral dilemmas

Osvedčený spôsob ako začať hodinu, je predniesť žiakom hádanku alebo nastoliť morálnu dilemu a následne ich vyzvať, aby ich uhádli, prípadne prišli s rôznymi možnosťami riešenia. Pri tejto aktivite žiaci pracujú individuálne. Učiteľ im zadá napríklad túto morálnu dilemu: You are driving a car during a stormy night. The weather is really awful. Suddenly you see three people waiting at a bus stop-an old lady who is very sick, an old friend of you who saved your life once and a perfect man/woman you have always been dreaming about. The problem is that you have place only for one passenger in your small car. Who would you choose? (www.braingle.com).

Aktivitu som začala hlasovaním koho by si žiaci vybrali. Väčšina sa priklonila k starej a chorej žene. Následne som im položila niekoľko otázok: *Why would you choose the old lady? Why should you choose the old friend of you? Would he be angry if you did not choose him? What could happen if you chose the perfect man/*

woman? What can be the negative consequences of your choice? How many people can be unsatisfied if you choose a wrong person? Can you think of any solution, when all the people (including you) will be satisfied?

Po zodpovedaní týchto otázok a spoločnom brainstormingu prišli žiaci s niekoľkými ďalšími návrhmi. Dôležité je žiadne návrhy nekritizovať a nezavrhať, ale diskutovať o ich kladoch a záporoch.

Suggested solution: You should give a car to your best friend, he will take an old lady to hospital and you would stay at the bus stop, waiting for the bus, accompanied by the perfect man/woman (www.braingle.com).

Žiaci si prostredníctvom tejto aktivity precvičia logické myslenie, empatiu, kreativitu, slovnú zásobu i gramatiku. Aplikuje sa v rámci nej zásada náročnosti a prekvapivosti.

Situačné metódy - Modal verbs in past forms

Žiaci pracujú samostatne. Učiteľ im zadá jednu alebo dve zo situácií uvedených v časti *Pomôcky a materiál*. Ich úlohou je vymyslieť čo najviac možných riešení danej situácie, používajúc pritom gramatické štruktúry modálnych slovíčok v minulom čase. (napr. Otázka: *A boy ran away from home. What reasons could he have had? Odpoveď: He could have been treated badly. He could have been bullied at school...*) Táto aktivita rozvíja tvorivosť, originalitu, logiku a fluenciu, čiastočne i komunikačné schopnosti.

Pomôcky a materiál

- A young and beautiful celebrity was found dead on the floor of her bedroom. What could have happened?
- A girl from a well situated family was caught red-handed, trying to steal some cosmetic products from a local drugstore. Why would she have done it?
- A young woman returned from her first date very angry. What could have happened?
- A young couple disappeared mysteriously during their holidays in an exotic country. What could have happened?
- A teenager was expelled from school. What could have been the reasons of his expulsion?

Synektické úlohy - Ordinary objects

Žiaci pracujú v dvojiciach alebo menších skupinách. Učiteľ im zadá dvojice zdanlivo nesúvisiacich predmetov (viď *Pomôcky a materiál*). Úlohou žiakov je využitím metódy brainstormingu nájsť čo najviac podobností medzi nimi. Za každú logicky vysvetlenú podobnosť dostávajú jeden bod. Vyhráva dvojica/skupina s najvyšším počtom bodov.

Táto divergentná aktivita rozvíja kreativitu, fluenciu i argumentačné schopnosti.

Pomôcky a materiál (v zátvorke sú uvedené odpovede žiakov)

Try to find as many similarities as possible between:

- a book/a flower – both can be given as a present to somebody, both can be of different kinds and colours, both can be bought and sold, both can be created by humans, both can be situated in the living room, they can make you feel happy...
- a sword/a word – both can hurt a man, physically or emotionally, both can be used to make somebody do something, both are nouns, countable, singular, both contain the same letters

Alternatíva (v zátvorke sú uvedené odpovede žiakov)

Write as many different alternative uses of these things as you can, for:

- an old sock - a place for storing pens, old toys or cables, protection from touching hot casserole dishes, hand puppets for puppet theatre, toys for pets, especially cats and dogs, covers for bottles,
- a toilet roll (empty) - holder for pens, a garage for toy cars (one car in each toilet roll).

Synektické úlohy - Conditional sentences

Žiaci pracujú samostatne. Učiteľ im na začiatku hodiny rozdá pracovné listy s rôznymi typmi podmienkových viet, pričom vety na pracovnom liste budú obsahovať len podmienkovú časť a úlohou žiakov bude čo najkreatívnejšie doplniť časť vyjadrujúcu následok. Po príprave žiakov učiteľ požiada jedného zo skupiny, aby nahlas prečítal doplnenú časť ľubovoľnej vety tak, že prvú časť vety (vytlačенú na pracovnom liste) vynechá. Ostatní žiaci hádajú číslo vety, ktorú žiak doplnil. Potom spolu s učiteľom vyhodnotia, o aký typ podmienkovej vety ide a či ju ich spolužiak gramaticky a významovo správne doplnil. Táto aktivita rozvíja tvorivosť a originalitu, žiaci využívajú personálne a fantastické analógie.

Pomôcky a materiál

1. If I had one million dollars to spend in a week, ...
2. If I had studied at another school, ...
3. If I meet a homeless person selling *Nota Bene* magazine, ...
4. If I had an ability to travel to any period in history, ...
5. If you put plastic in fire, ...
6. If I knew that there is going to be the end of the world tomorrow and I have the last hours of my life, ...
7. If I had 4 arms (4 legs/2 heads...), ...
8. If I were a boy/girl, ...
9. If I were the President of the Slovak Republic, ...
10. If it rains tonight (tomorrow/this weekend),...
11. If you mix red and blue colours, ...
12. If I had the possibility to travel back in time and kill Hitler/Stalin, ...
13. If I could change one thing about my body, ...
14. If I was the most beautiful person in the world, ...
15. If people smoke too much, ...

Alternatíva**What would happen if...**

- ...the poorest countries suddenly became the richest and vice versa?
- ...Hitler and Mother Teresa meet at one table?
- ...Snow White had not found the house of the dwarves?
- What would happen (with animals, buildings, towns, nature...) if all people disappeared from the Earth one day?

Inscenačná metóda - Create a crime story

Žiaci pracujú v menších skupinách. Každá skupina si náhodne vyťahne jednu položku z každej z kategórií

(uvedených v časti Pomôcky a materiál), ktoré má učiteľ vopred pripravené na papierikoch v obálkach. Následne je jej úlohou vytvoriť príbeh, obsahujúci všetky položky, vo forme novinového článku. Na prípravu majú približne 10 minút, potom každá skupina svoj príbeh prečíta. Veľa žiakov ocenilo, keď mohli svoju scénu po prečítaní aj dramaticky predviesť, pričom si napísali vlastné repliky. Výbornou alternatívou bolo, keď žiaci najprv scénu predviedli a ostatní spolužiaci sa snažili zrekonštruovať ich príbeh vlastnými slovami. Potom svoj príbeh skupina prečítala. Táto aktivita rozvíja kooperáciu v rámci skupiny, tvorivosť, originalitu. Žiaci si zábavným spôsobom precvičia slovnú zásobu týkajúcu sa zločinu.

Pomôcky a materiál

- **Suspects:** ex-lover, jealous husband, greedy son, crazy fan, ex-criminal from the neighbourhood
- **Types of evidence:** fingerprints, DNA (saliva, hair, hairs, blood), eyewitness, photographs, ballistics
- **Weapon:** hammer, axe, gun, antique dagger, cane,
- **Motive:** jealousy, love, hatred, greediness, influence of drugs or alcohol, heat of passion
- **Crime place:** park, home, hotel, on the river bank, forest, landfill site

Didaktické hry - Envelope surprise

Žiaci pracujú v menších skupinkách. Učiteľ dá každej skupine obálku. Žiakom vysvetlí, že všetky skupiny dostali obálku s rovnakým obsahom a vyhráva skupina, ktorá bude najpresnejšia a zároveň čo najrýchlejšia, ale všetko ostatné si musia vydedukovať sami. Princíp hry spočíva v tom, aby žiaci prišli na to, že kartičky s informáciami, ktoré sú v obálke je potrebné k sebe priradiť tak, aby tvorili zmysluplné dvojice, prípadne i trojice. Táto aktivita rozvíja logické myslenie žiakov, učiteľ má možnosť pozorovať ich kooperáciu či vodcovské schopnosti jednotlivcov.

Pomôcky a materiál**Love couples****Card 1****Women**

Minnie
Bony
Yoko Ono
Lady
Hermione
Marge
Juliet
Scarlet O Hara
Tristan

Card 2**Men**

Mickey
Clyde
John Lennon
The Tramp
Ron
Homer
Romeo
Rhett Butler
Isolde

Grammar term

Auxiliary verbs
Countable nouns
Uncountable nouns
Full verbs with infinitive
Full verbs without infinitive
Modal verbs
Prepositions
Ordinal numerals
Cardinal numerals
Adjectives
Pronouns
Adverbs
Articles

Example

be, have, do
table, student
rice, air, money
to cook, to read
let, stop
can, must, should
at, on, in
first, fifth
one, five
pretty, small
you, your
well, lately
a, an, the

Didaktické hry - Test: How observant you are?

Žiaci pracujú v dvoch skupinách. Majú tri minúty

na to, aby sa dôkladne poobzerali po triede a všimli si čo najviac detailov týkajúcich sa nielen zariadenia a umiestnenia rôznych predmetov, ale aj spolužiakov. Učiteľ umiestni vedľa seba dve stoličky, otočené chrbtom k triede. Obe skupiny si vyberú prvých dvoch súťažiacich, ktorí si sadnú na stoličky. Učiteľ im začne klásť otázky o triede, preverujúce ich pamäťové schopnosti. Skupina, ktorej člen odpovie prvý a správne, získa jeden bod. Ak odpovie jeden zo súťažiacich nesprávne, šancu má druhý (neplatí len v prípade yes/no questions). Po štyroch kolách sa súťažiaci z oboch skupín vymenia. Vyhráva skupina s vyšším počtom bodov. Táto aktivita rozvíja postreh a pamäť žiakov. Zároveň si zábavným spôsobom fixujú slovnú zásobu týkajúcu sa napríklad oblečenia či výzoru osôb.

Pomôcky a materiál

- How many girls are sitting in the middle row?
- Who is sitting alone/ next to XY?
- Who is sitting in front of/behind...XY?
- Whose hair is loose/in a ponytail...?
- How many flowerpots are there on the windowsill/in the classroom?
- Who is wearing a red jumper/yellow trousers...?
- How many dark-haired boys are in the classroom now?
- How many windows are open/closed?
- Is a register book on my desk?
- How many desks are there in the classroom?
- How many towels are hanging next to the washbasin?
- Where exactly is a dustbin situated?
- Who has a bottle/apple/pen case...on his desk?

Didaktické hry - Revision of tenses

Žiaci si na hárok papiera nakreslia smajlíky – na jednu stranu usmievaného, na druhú smutného. Učiteľ má na papieri vopred pripravené vety v angličtine, ktoré žiakom nahlas číta, vždy po jednej vete. Niektoré vety sú gramaticky/sémanticky správne, iné obsahujú chyby. Po dvoch prečítaniach vety žiaci zdvihnú usmievaného smajlíka ak je veta gramaticky/sémanticky správna a smutného, ak sa v nej nachádza chyba. Učiteľ následne žiakov požiada, aby v nesprávnej vete chybu opravili a napísali si ju do zošita. Za každé správne rozhodnutie má žiak jeden plusový bod, za každé nesprávne jeden mínusový. Víťazom je žiak/žiaci s najvyšším počtom bodov. Výhodou tejto aktivity je, že učiteľ odkontroluje osvojenie si kategórie gramatického času u všetkých žiakov naraz. Tí si zároveň zábavným spôsobom otestujú svoje znalosti týkajúce sa časov.

Pomôcky a materiál

- I have worked here for years and I will stay here until I will retire. ☹ (...until I retire)
- John is a vegetarian who stopped eating meat 20 years ago. ☺
- This morning I got up at 6:30 because I forget to set my alarm. ☹ (...I had forgotten)
- I am out of breath because I have run. ☹ (because I have been running)
- Jane is ill. I know. I will bring her some cakes. ☹ (I am going to bring her some cakes)

Didaktické hry - Grammar empathy cards

Žiaci pracujú individuálne. Učiteľ má vo vrecúšku vopred pripravené mená všetkých žiakov skupiny. Z hry vynechá papieriky s menami chýbajúcich žiakov. Následne si každý žiak z vrecúška vytiahne papierik a skontroluje meno

na ňom. Ak si vyberie papierik s vlastným menom, vráti ho a vytiahne si iný. Potom učiteľ požiada žiakov, aby meno spolužiaka, ktorého si vytiahli nikomu neukazovali a napísali o ňom niekoľko viet takým spôsobom, že budú odpovedať na otázky, ktoré im učiteľ nadiktuje (viď Pomôcky a materiál). Žiaci sa snažia čo najviac vžiť do myslenia, konania či zaužívaného správania svojich spolužiakov a odhadnúť, ako by sa v danej situácii zachovali, čo v určený čas robili/budú robiť, atď. Žiaci majú na vypracovanie približne 5 minút. Po uplynutí limity učiteľ vyzve ľubovoľného žiaka, aby prečítal svoje odpovede. Ostatní počúvajú a snažia sa identifikovať osobu, ktorá je opisovaná. Ak označia správneho žiaka, je na ňom, aby prečítal svoje odpovede. Žiak/žiaci, ktorí opisovanú osobu identifikovali najrýchlejšie, dostanú jeden bod. Jeden bod tiež dostane každý žiak, ktorý má všetky tri vety o spolužiakovi napísané gramaticky správne. Víťazom sa stane žiak/žiaci s najvyšším bodovým skóre. Žiaci si aktivitou precvičujú gramatické konštrukcie, no robia to s ďaleko väčším nasadením v porovnaní s monotónnym vypracovávaním cvičení z učebnice. Učiteľ môže týmto spôsobom vyvolať a skontrolovať všetkých žiakov. V neposlednom rade sa rozvíja empatia, keďže žiaci sa musia vcítiť do svojich spolužiakov.

Pomôcky a materiál

Sentences for testing /revising knowledge referring to: Future tenses:

- What will this person be doing at this time at the weekend?
- What is he doing tonight/tomorrow at 5?
- What will he have done before 30?
- Where will he been working/living before 50?

Past tenses:

- What was this person probably doing yesterday at 5 p.m.?
- What did this person do after the last lesson finished yesterday? /Where did this person go last weekend?
- What had this person done before he went to bed yesterday?
- What did this person use to do two years ago (and does not do it now)?

Conditional sentences:

- What would this person do if ... he had to spend 1 million euro per day? /he became the president of Slovakia? /he met a ghost?
- What does this person do if he is sad/happy/gets a good/bad mark from a test?
- What will this person do if it is rainy this evening?

Záver

V tomto príspevku som chcela upozorniť na význam aktivizujúcich úloh vo vyučovacom procese, s dôrazom na rozvíjanie komunikačných schopností, tvorivosti, originality, fluencie a kooperácie žiakov. Aktivizujúce úlohy opísané v príspevku sú výsledkom mojej vlastnej tvorby, pretože som veľkým zástancom ich využívania, keďže z nich profitujú nielen žiaci, ale i samotný učiteľ. Aktivizujúce úlohy rozvíjajú tvorivosť a fantáziu žiaka, zlepšujú školskú klímu a pomáhajú v utváraní pozitívnych vzťahov medzi učiteľom a žiakom. Aplikácia týchto úloh na hodinách je výborným prostriedkom motivácie žiakov, pretože vzbudzuje záujem o štúdium.

Úlohou príspevku bolo poukázať na význam aktivizujúcich úloh v systéme vyučovania anglického jazyka. Žiaci sa totiž namiesto pasívneho prijímania teoretických poznatkov dostali do úlohy aktívnych tvorcov a najmä

divergentné úlohy im umožnili naplno rozvinúť predstavivosť a predviesť výsledky svojej tvorivej činnosti. Žiaci pracovali samostatne, v dvojiciach i skupinách, pričom sa do úloh zapájali aj introverti či žiaci so slabšou slovnou zásobou a gramatikou. V neposlednom rade si tiež žiaci zábavným spôsobom fixovali slovnú zásobu a gramatiku. Využívanie týchto úloh mi tiež ušetrilo veľa času

a energie, keďže väčší dôraz sa kládol na aktivitu samotných študentov. Zároveň mi úlohy umožnili nerušene pozorovať a hodnotiť nielen komunikačné schopnosti a vedomosti žiakov, ale aj ich organizačné a analytické schopnosti, kreativitu a schopnosť úspešne pracovať v tíme často povahovo odlišných ľudí.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

PETLÁK, E., 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris. ISBN 80-88778-49-2

TUREK, I., 1982. *O problémovom vyučovaní*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

ZELINA, M., 2011. *Stratégia a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-60-0

Internetové zdroje:

Zavádzanie aktivizujúcich metód do vyučovania. 2015. [online]. [citované: 11. február 2015]. Dostupné na internete: <http://www.skolskyportal.sk/clanky/zavadzanie-aktivizujucich-metod-do-vyucovania>

Stormy Night. 2015. [online]. [citované: 11. február 2015]. Dostupné na internete: <http://www.braingle.com/brainteasers/teaser.php?op=2&id=3814&comm=0>

Summary: *The article deals with activating students on English lessons. It is intended for foreign language teachers in secondary schools. The article presents ways of making English lessons more attractive. The practical part of the article includes games and activities focusing on development of communicative skills, logical thinking, creativity, fluency and cooperation.*

ČITATEĽSKÉ PORTFÓLIO AKO OSVEDČENÝ NÁSTROJ ROZVÍJANIA ČITATEĽSKEJ GRAMOTNOSTI V ANGLICKOM JAZYKU NA ZŠ A SŠ OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSEŇ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝTAH

Miroslav Kočiš, Gymnázium, Park mládeže 5, Košice

Anotácia: *Príspevok opisuje prínosy a možné problémy spojené s používaním čitateľského portfólia pri vyučovaní predmetu anglický jazyk na 2. stupni ZŠ a na SŠ. Ukazuje cestu k zvyšovaniu motivácie k samostatnému čítaniu, porozumeniu, analýze a aplikácii rozličných textov s cieľom zvyšovania a skvalitňovania čitateľskej gramotnosti a s tým spojených jazykových a osobnostných zručností a kompetencií žiakov.*

Kľúčové slová: *čitateľská gramotnosť v anglickom jazyku, relevantné metodické dokumenty, kritériá na spracovanie a hodnotenie čitateľského portfólia v anglickom jazyku, motivácia.*

Súčasnú potrebu pedagogickej praxe zahŕňajú okrem tvorivosti, inovácií a efektivity na strane učiteľa aj stále väčšiu samostatnosť a iniciatívu na strane žiakov. Naučiť ich samostatnosti a iniciatíve je možno ťažká časť pedagogickej práce, ale jej ovocím je prirodzený rast a progres žiaka po vzdelávacej i osobnostnej stránke. Budovanie čitateľskej gramotnosti je proces dlhodobý a vyžaduje si dôsledné vychádzanie z relevantných pedagogických dokumentov. Tými sú najmä Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky (SERR), Štátny vzdelávací program (ŠVP), Katalóg cieľových požiadaviek na maturitnú skúšku (KCP) ale aj Metodický pokyn č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl (MP). To je totiž záväzný rámec, ktorého naplnenie je možné od učiteľa právom požadovať, ak má byť jeho práca na úrovni porovnateľnej externe a exaktne.

Čitateľská gramotnosť je súčasťou komplexu kompetencií, vedomostí, zručností a stratégií. Dôležitým aspektom pre jej rozvíjanie je motivácia. Porozumenie čítaného textu je priamo úmerné motivácii čitateľa. Tá má vplyv aj na schopnosť čitateľa vyvodiť z textu implicitné informácie, usporiadať ich, analyzovať a interpretovať. Čitateľská gramotnosť v anglickom jazyku sa týka nielen jazykových vedomostí (lexika, syntax, morfológia, slovná zásoba) ale aj poznania konvencií a štruktúr textov, kultúrnych a interkultúrnych vedomostí a kompetencií.

Práca učiteľa v procese rozvíjania čitateľskej gramotnosti v anglickom jazyku spočíva popri správnom motivovaní a vysvetľovaní najmä v nastavení kritérií na formu, štruktúru a obsah portfólia, prezentovanie textov spolu s grafickou úpravou, hodnotenie a klasifikáciu, časové rozloženie v priebehu školského roka (timing) a ak je to vhodné u odborných článkov aj prepojenie s

inými predmetmi (CLIL).

Osvedčilo sa určenie žánrov, nie jednotlivých diel alebo autorov. Žánrová pestrosť môže zahŕňať beletriu (romány, poviedky, dramatické texty), poéziu a texty piesní, žurnalistické články, autentické a aktuálne správy, odborné články, alebo prípadne aj prospekty, cestovné poriadky, reštauračné menu, korešpondenciu, oznamy, inzeráty, nápisy, tabuľky, grafy. V poslednej dobe aj blogy, príspevky, titulky filmov, komentáre a statusy. Z takejto pestrej palety si žiak môže vybrať konkrétny text, ktorý ho zaujme a s ním pracovať podľa určených kritérií. Uvádzame príklad odporúčaných textov na gymnáziu (1. a 2. ročník) v školskom roku 2014/2015.

Na porovnanie uvádzame príklad diel, ktoré si zvolila 15-ročná žiačka do svojho čitateľského portfólia:

Reading list

Fiction – Novel – Willa Cather: A Lost Lady

Drama – O. Wilde – The Importance of Being Earnest

Factual – Expert article – Bacteria & viruses

Fiction – Classics - Grimm's fairy tales: Cinderella

Drama – W. Shakespeare – The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark

Factual – Biography – Beyoncé Knowles

Factual – Magazine – Vogue

Drama – Film – Charlie and the Chocolate Factory

Fiction – Song lyrics – Lorde: Royals

Fiction – Poem – S. Cona: Seize the day

Každý text bol spracovaný z piatich aspektov. Prvým aspektom bolo zhrnutie obsahu spolu s vyjadrením osobného názoru na prečítaný text. Druhým aspektom bola nová, neznáma, zaujímavá alebo aj známa slovná zásoba (slovička a výrazy). Treťou časťou spracovania

Recommended works for a reading project

Fiction

1 classics – Jane Austen (*Pride and Prejudice*), J.D.Salinger (9 stories, *Catcher in the Rye*), Cinderella
 1 short story or novel – Ernest Hemingway (*The Old Man and the Sea*), George Orwell (*Animal Farm*), J. Heller (*Catch-22*), F.S.Fitzgerald (*Great Gatsby*)
 1 poem – A. Ginsberg (*A Supermarket in California*), R. Frost (*Fire and Ice*)
 1 song lyrics

Drama

1 Shakespeare – *Much Ado about Nothing*, *Romeo and Juliet*
 1 Wilde, Oscar – *The Importance of Being Earnest*
 1 film/TV/musical with English subtitles– *Charlie and the Chocolate Factory*, *My Fair Lady*, *Rain Man*, *Breakfast at Tiffany's*, *Grease*, *Friends* or other series

Factual

1 expert article of College interest area
 1 biography/travel
 1 News/magazine

Prameň: vlastný návrh

každého textu bola gramatická časť, v ktorej mal žiak ukázať, ako vnímal stavbu textu po gramatickej stránke. Štvrtou časťou spracovania boli citáty. V tejto časti mal žiak ukázať, ktoré ucelené vety, myšlienky alebo celé dialógy v texte zachytil. V poslednej piatej časti mal napísať list, adresovaný či už hlavnej postave textu, autorovi, redakcii a pod.

Ťažiskom práce žiakov na svojom čitateľskom portóliu je osobná zainteresovanosť a motivovanosť, samostatnosť, sloboda výberu a dôslednosť plnenia kritérií zadaných učiteľom. Treba rátať s výraznou snahou žiakov o individuálne spracovanie čo sa týka grafickej úpravy, samozrejme výberu jednotlivých textov, stratégií čítania i snahy o čo najlepšie hodnotenie. Moderní žiaci potrebujú vo vyučovacom procese značnú mieru osobnej slobody a ak to pomôže splneniu vyučovacích cieľov, treba im ju dať.

Nižšie je uvedený pomerne dlhý text žiačky (16-ročnej), ktorá študuje okrem anglického jazyka ako svoj prvý cudzí jazyk aj španielčinu. Na tomto vyjadrení je vidieť nielen to, ako žiačka bohato vníma daný text, ale aj ako si ho dáva do súvislosti s dovedy už získanými vedomosťami a interkultúrnymi poznatkami. Pozoruhodná je však samotná dĺžka vyjadrenia aj miera gramatickej správnosti, najmä ak si uvedomíme, že gramatická správnosť nebola súčasťou hodnotenia:

„I have to say that I have had read this poem for many times and I am still not sure about what is this poem. I think that maybe if I have read the poems from Walt Whitman who was mentioned in this poem several times I would understood it better. Now I am just a little bit confused and I did not like it, but I am sure this is because I did not understand the poem. I really wanted to read some poem in English because I have read a short story a novel, I have watched movie but I have never read an English poem in my life. So, I will try to tell you what is this poem about, and show you how I understood it even though I think mine understanding and explanation will be wrong. The poem starts when the author is walking down the streets, with a headache and watching on the moon thinking about Whitman. He walked into the supermarket and saw families shopping at night. He saw aisles full of husbands and he also saw García Lorca by the watermelons. This part made me happy because García Lorca is Spanish writer and I have read his drama in Spanish called "Yema". The

author continued and he saw Walt Whitman how he was asking questions. He followed him and he thought that the detective is following him. He imagined how he and Walt Whitman are alone in their fantasy and that they taste goods and never pass the cashier. He is asking Walt Whitman where they going and he thinks that they will be both alone forever. The poem ends whit accounts of the author about old America and talking about Walt Whitman. I am a little bit disappointed, because I use to write much longer summaries and opinions because I like projects like this. I think that the main problem is in fact that I did not understand the poem well which I had already said. I also think that in this poem there are many symbols which I also do not understand. But I have to say, that the part with García Lorca made me really happy, at least I know who this person was.”

Pri niektorých textoch, ktoré žiaci čítali v angličtine i v slovenčine, vznikol zaujímavý jav. Žiaci porovnávali svoje vnímanie daného textu v oboch jazykoch, ako vidno v nasledujúcej ukážke, kde žiak porovnával svoje vnímanie jedného diela v dvoch jazykoch a ešte aj filmovej podobe:

„Honestly I didn't like this book very much. I have also read it in Slovak. I also saw a short movie based on the book, and it was little bit better, but I prefer reading because you can imagine how looks Santiago or Manolin, or even that big fish that Santiago had caught. In this book I missed dialogues and action. But what was the most boring for me, was the part when Santiago was on the sea by himself, and when he was talking with himself. I am not saying that this is a bad book. I think that it is even good if you read it, because you can learn from Santiago many things.”

Miera tvorivej slobody, ktorá bola žiakom poskytnutá, viedla v niektorých prípadoch k milo úprimným vyjadreniam, ktoré sú pre pedagóga tiež cenné, a síce keď žiak uviedol, že danému textu či dielu nerozumel. Napriek tomu však našiel pre seba úžitok v obohacovaní svojej slovnnej zásoby: *„I don't understand this poem very well, but I learned some new English words and phrases. I don't like poems at all, because I don't understand poetic language.”*

Nižšie nasleduje text žiačky, u ktorej bol diagnostikovaná určitá zdravotná porucha. Je dobré myslieť

nato, že žiaci v tomto veku pozorne vnímajú svoje fyzické zdravie, svoje telo a psychickú stránku svojej osobnosti a že sa zaujímajú o články, ktoré im to môžu bližšie objasniť, aj keď nie sú v materinskom jazyku. Text bol vybraný z internetu a to je ďalší dôvod zvyšovať jazykové vybavenie žiakov, pretože na internete sa nachádza obrovské množstvo informácií, ktoré nie sú v slovenskom jazyku, ale skôr v niektorom zo svetových jazykov. Žiačka si sama vybrala odborný článok na túto tému a k nemu sa vyjadrila takto:

„Attention Deficit Hyperactivity Disorder is standard disorder. I am reading a book about ADHD. It is a good experience because I am really interested in psychology. If I had to choose now what I want to study I will choose psychology or law. I like working with people and make world better around us. That book I'm reading is really interesting. It is written by Alison Munden and Jon Arcelus. They are pediatric psychiatrists. They are working in Oaklands Center next to Hospital for children in Birmingham. I have learned new things and gained new informations. I have also read a lot of articles about ADHD on the net. Definitely I want to work with people in my future. I want to be a part of some charity or work with people with ADHD or other disorders.”

Vzťah medzi textami napísanými v slovenskom jazyku a textami, ktoré boli napísané v angličtine, zobrazuje nasledujúca ukážka. Názor žiačky, ktorý uvádzame, že „väčšina slovenských autorov píše nudné a triviálne knihy“, je pozoruhodný preto, že je postavený do protikladu s anglicky píšucimi autormi, čo preukazuje vysokú mieru vnímania textov. Potvrďuje to aj vyjadrenie tejto žiačky, že sama sa pokúša písať básne alebo poviedky:

„I love reading books. I think it is a good and plesurable activity which you can do to kill the time. A most Slovak authors write boring and trivial books, I like English authors more. And I like to write short stories or poems. So in the future I want to write some famous book or have own newspaper.”

Texty, ktoré žiaci čítali, v niektorých prípadoch vyvolali také ocenenie, že žiaci odporúčali vo svojom portfóliu prečítanie daného textu či diela aj iným. Tento aspekt nie je zanedbateľný, najmä ak vezmeme do úvahy, že žiačka odporúčala text, ktorý v nej samej vyvolal silnú emocionálnu odozvu:

„The author wrote a wonderful novel about love, companionship, survival and friendship. I really liked it. While they were On The Island it was a fascinating story. This book was really easy to read.

After reading this book I improved my vocabulary. I recommend this book to all lovers of novels about love and relationships.”

Pri výbere textov žiaci často používali ako zdroj textu internet. Bolo by v dnešnej dobe zrejme ilúziou si myslieť, že žiaci budú uprednostňovať pri čítaní tlačenej podoby textov, ale keďže ide o rozvíjanie vzťahu k čítaniu, takýto zdroj textu môže tiež zapôsobiť na žiaka a motivovať ho k prečítaniu a reakcii, ako je vidieť z tejto ukážky:

„I have chosen this short story because it was first short story I have found on the Internet which caught my heart.”

Cenné boli aj osobné vyjadrenia žiakov, keď dávali daný text či dielo do súvislosti s osobnými názormi a svojím osobným presvedčením. Z toho je možné vidieť, že prečítaný text naozaj zasiahol vedomie žiaka

a podnietil ho k zaujatiu osobného stanoviska:

„I like this poem because it is about life and we should start to valued our life and to live each moment fully. People are always thinking about death and about afterlife and they are afraid of it. But if they believe in God, they do not have to be afraid because they believe that they will be happy in heaven with God.”

Niektoré vyjadrenia ukázali aj určité stereotypy vo vnímaní autorov. Ako vidno z ďalšej ukážky, žiaci vnímali Shakespeara zjednodušene, ako autora diel, na konci ktorých všetky postavy zahynú:

„It is lovestory which is typical for making of William Shakespeare, in which at the end die every character of story.”

Z hľadiska výtvarného spracovania čitateľského portfólia neboli žiakom určené takmer žiadne normy, čo viedlo k väčšej miere tvorivej slobody, a teda aj osobnému a osobitému prejavu. Na čitateľských portfóliách sa žiaci mohli prejaviť a niekedy sa aj prejavili tak, ako by učiteľ možno inak ani neočakával:

My summary & opinion

Cinderella is one of the most famous fairy tales and we know several versions of this story about beautiful maiden, who is in love with King's son. I like this story. When I watched or read it I feel cheerful because when I was younger, me and my friends performed Cinderella and we won a competition.

Vocabulary – to bola druhá časť spracovania daného textu do portfólia, ktorá bola zameraná na žiakovo aktívne vnímanie a spracovanie použitých lexikálnych výrazov Najčastejšie bola spracovaná v podobe zhruba desiatky slovíčok, ktoré žiak v danom texte zachytil, či už mu boli predtým známe alebo aj nie a chcel sa dozvedieť, čo znamenajú. Žiaci mali voľnosť v tom, ako ju spracujú a, pochopiteľne, aj tu sa prejavili osobito a tvorivo.

born – narodiť sa; competitively – súťažne; ancestry – pôvod; pursue – nasledovať; agency – agentúra; role – rola; passion – vášeň; focus – pozornosť; magazine – magazín, časopis

Je treba povedať, že preklad výrazov bol viazaný na kontext, čo znamená, že žiaci vnímali slovnú zásobu v kontexte a to je pre rozvoj čitateľskej zručnosti podstatné aj z hľadiska testov a najmä maturitných textov, kde určité percento slovnej zásoby je s najväčšou pravdepodobnosťou žiakom neznáme. No na lepšej (vyššej) úrovni niektorí žiaci spracovali novozískanú slovnú zásobu aj s ekvivalentnými výrazmi v angličtine takto:

Displaying – ukazovať (show something); Court – dvor (place in the kingdom); Splendid – nádherný (brilliant, magnificent); Weave – tkáť (to make by crossing strands in a pattern); Silk – hodváb (soft threads made by silkworms); Simpleton – hlupáček (a foolish person); Anxious – ustarostený, znepokojujúci (worried about what may happen); Impostor – podvodník (a person who pretends to be someone else); Pattern – vzor (a model or guide for making something); Wide – široký (great in extent, especially from side to side); Obligation – povinnosť (a promise or duty); Procession – sprievod (a line of people)

Niektorí žiaci nevnímali len jednotlivé slová, ale celé frázy a spracovávali ich ako frázové celky. To poukazuje na plynulú súvislosť medzi lexikálnou a syntaktickou stránkou jazyka a takéto vnímanie textu je tiež cenné pre žiakov jazykový progres:

With every breath I take - S každým dychom; My heart is yearning - Moje srdce túži; ...that's running dry - ktorý sa vysuší; It's like the ground is crumbling underneath my feet - je to ako keď sa mi prepadá zem pod nohami; won't you save me - nechceš ma zachrániť; There's gonna be a monsoon - príde monzún

Zaujímavé bolo, že žiaci zachytávali a zapisovali citáty aj z filmov. Je síce pravda, že filmy nie sú priamo písaným textom, ale poskytujú autentický jazykový materiál. Keďže sa ho žiaci často dožadujú, bol film alebo seriál povolený s podmienkou, že bude spracovávaný rovnako ako písané texty. Tým sa ukazuje, ako je možné spájať obrazový, zvukový a textový materiál do zmysluplného a pedagogicky prínosného celku:

"Life is dear to every living thing; the worm that crawls upon the ground will struggle for it."

"What difference is there in the color of the soul?"

"Eliza, stop crying, You let sorrow take over you; you will drown in it"

„I don't want to survive. I want to live"

Niektorí žiaci doplnili z *vlastnej iniciatívy* do svojho portfólia aj preklady výrazov a viet, ktoré ich zaujali:

With a glimpse of the bay. S letným pohľadom zo zálivu. With the candles mooning each face.... So sviečkami snívať každú tvár....

They clear the creeping moss. Oni čistia plazúci sa mach.

Niekedy sa stalo, že žiaci sa pri práci s čitateľským portfóliom prvýkrát vo svojom živote stretli s dielom, ktoré prečítali a spracovali celé v anglickom jazyku. Pozitívne boli ich vyjadrenia, ocenenia, ako vidieť z nasledujúceho „listu“ žiačky adresovaného autorke knihy:

Dear Jacqueline,

I love your books, because they are very interesting.

I have got a lot of books and I read them in Slovak language.

Love lesson is the first book I read in English. It was great and I like it.

The time when I was reading this book was very fast and it means that I wasn't bored. Keep writing....

Iná žiačka napísala list hlavnej postave z rozprávky Cisárovo nové šaty, v ktorom ho napomínala za chybu, ktorú urobil. Tento prvok osobnostného prejavu a osobného humoru sa najviac prejavil práve v tejto časti portfólií, čo autor pôvodne ani neočakával:

Dear Emperor,

I have heard what happened to you. I still can not believe you have been deceived by two swindlers. Otherwise I admire your courage when you discovered you were naked but did not stop walking down the streets.

I think you were selfish and arrogant. I am not saying you are a bad king but you should start to think of the other people. Perhaps you should stop buying yourself new clothes and buy something for your kingdom.

I hope you will never do the same mistake again and I hope you will follow my advice.

Sincerely, Lucia

Keďže súčasťou portfólia bol aj článok na odbornú tému z oboru podľa vlastného záujmu, nemalé prekvapenie vyvolal výber niektorých článkov, najmä keď si uvedomíme, že vekové rozpätie žiakov bolo 13 až 18 rokov. Bude zrejme pri stanovovaní výberu textov potrebné pamätať na to, že niektorí žiaci sa už v tomto veku vedú venovať pomerne hlboko svojmu koníčku (a že ním môže byť dokonca fyzika):

I am very into physics. I love MinutePhysics YouTube channel and that made me to love physics. This article

is quite short and I already did know about quantum computers, but this article about storing data to quantum computer at room temperature is very interesting and I hope that they will make bigger progress in this area in future. Thank you for this article.

Oslovenia niektoej z postáv textu, či už autora alebo hlavnej postavy, ukázali, že žiaci mali veľký sklon porovnávať či dokonca identifikovať sa s ňou. V nasledujúcej ukážke žiačka oslovila princa Hamleta z rovnomennej hry W. Shakespeara:

Hi Hamlet!

I read your story about revenge. My favorite characters are you and spirit of the king. I think it's very brave of you in this historic time to face the truth and justice. Even if in the end of story almost everybody are dying, the truth will come out. It must be very hard to live in the world where people are thinking about you that you are freak.

Viki

Žiaci neváhali ani osloviť už dávno mŕtveho Williama Shakespeara, ak cítili takú potrebu. (Opakujem na zdôraznenie, že takéto časti čitateľského portfólia sú cenným dôkazom osobitého vnímania textov a diel za podmienky, že majú žiaci istú vhodnú mieru tvorivej slobody.)

Dear Mr. Shakespeare

I appreciate your art and I'm glad that the world might be lucky enough to get to know you. It's a pity that I cannot know you in your life now, but I'm sure you were a great artist and a good man too.

Rest in peace

Veronika

My translation of the best parts – bola časť čitateľského portfólia, ktorá bola nepovinná, čo znamenalo, že aj zriedkavá. Poskytla žiakom príležitosť spracovať prečítaný text opäť jedinečným spôsobom a dať mu svoju osobitú podobu v materinskom jazyku. Tu sa do budúcnosti ukazuje ďalšia možnosť ako nadviazať bližšie medzipredmetové vzťahy v rámci skupiny príbuzných predmetov (jazykov). Navyše, ako je známe z citátu Umberta Eca, jazykom Európy je preklad:

„How is this?” said the Emperor to himself. „I can see nothing! This is indeed a terrible affair! Am I a simpleton, or am I unfit to be an Emperor? That would be the worst thing that could happen—Oh! the clothes is charming,” said he, aloud. „It has my complete approbation.” And he smiled most graciously, and looked closely at the empty looms, for on no account would he say that he could not see what two of the officers of his court had praised to much.

„Čo to má znamenať?” pomyslel si cisár. „Ja nič nevidím! Toto je naozaj hrozná vec! Vari som hlúpy alebo nie som vhodný nato byť cisárom? To by bola najhošia vec aká by sa mohla stať – Och! „Tie šaty sú nádherné,” povedal nahlas. „Majú moje úplné uznanie.” A smial sa láskavo a zblízka sa pozeral na prázdne tkáčske stavy, aby nikto nepovedal, že nevidí to, čo videli jeho úradníci, a tak to pochvalovali.

Čitateľské portfólio ukázalo aj úzku spojitosť medzi jednotlivými komunikačnými zručnosťami, konkrétne čítaním a písaním. To potvrdzuje názor, že medzi kvalitným čítaním a kvalitným písaním je paralela, ktorú vo vyučovaní nemožno prehliaďať, aj keď sa na vyučovacích hodinách takáto previazanosť často

neprejavuje. Síce kvalita a rozsah textu písaného žiakmi bola druhoradá, no nie je nemožné si všimnúť, s akou ľahkosťou (a niekedy aj humorom) sa žiaci písomne vyjadrovali:

Dear Cinderella,

How are you? How looks your usual day? I know your life is better now. Have you seen your stepsisters since your wedding? They and your stepmother behaved unfriendly and egoistically. You are modest, honest, friendly and beautiful. I was excited when the Prince found you. When you were at feast it was so interesting! I look forward to your answer.

Your sincerely, Vierka

Declaration of honour (Čestné prehlásenie) – bola jediná časť čitateľského portfólia, ktorú musel žiak bezpodmienečne doslovne zahrnúť do svojho portfólia a vlastnoručne podpísať. Tým boli žiaci vedení k uvedomovaniu si vlastnej zodpovednosti. Nikto nekontroloval, či skutočne spracovávané diela aj prečítali. Preto je možné, že niektoré časti z rôznych dôvodov opisali z internetu či inak spracovali spôsobom, ktorý by mohol vzbudiť otázky. Ale tu bol uprednostnený výchovný aspekt a vedenie k osobnej zodpovednosti za svoje vyhlásenie. Toto čestné prehlásenie tvorila jediná veta, po ktorej nasledoval podpis žiaka:

I hereby confirm that I actually read/watched/listened to all the pieces (poem, article, film, song) and this content is my personal work.

Na vzorke 54 žiakov bol urobený koncom školského roka v rámci spätnej väzby od žiakov prieskum, ako vnímali priebeh hodín anglického jazyka a rôzne aktivity, vrátane práce s čitateľským portfóliom. Po vyhodnotení sme zistili, že z 54 žiakov sa zmienilo o práci s čitateľským portfóliom spolu 24 žiakov, teda necelá polovica. Najzaujímavejšie bolo, že 13 žiakov vnímalo prácu s čitateľským portfóliom pozitívne a 12 negatívne, čo je pomerne vyrovnané (označenie „+“ na začiatku vyjadrenia znamenalo, že daný jav vnímal

pozitívne a znak „-“ znamenal, že žiak daný jav vnímal negatívne):

+ „reader's portfolio – spôsob ako nás donútiť čítať“

+ „Reading projekty sú podľa mňa tiež skvelé, čo sme mali počas roka spracovať s naším názorom“

+ „Reader's portfolio – kontakt s textom“

+ „portfolio (zo začiatku donútenie čítania ale neskôr som si čítal rád)“

+ „páčilo sa mi robenie portfólií, pretože milujem knihy a keď je to ešte aj prospešné pre moje jazykové schopnosti, tak je to super“

+ „Readers Portfolio (naučila som sa mnoho nových slovíčok)“

+ „páčilo sa mi, že sme mali robiť portfolio“

- „príliš veľa portfólií“

- „mohli by sme sa viac venovať čítaniu kníh ALE hlavne ich rozoberaniu, páčili by sa mi triedne diskusie známych diel“

- „Zdalo sa mi veľa kníh na prečítanie“

- „vadilo a otravovalo ma Reader's portfolio, silno pochybujem o tom, že niekto naozaj prečítal to všetko, považujem to za stratu času“

- „nepáčilo sa mi robenie reader's portfolio – nemala som na to čas a nebavilo ma to, ale uznávam, že je to poučné kebyže to niekto naozaj robí“

- „nezaujímavé témy v portfóliu“

- „povinné reader's portfolio“

- „PORTFÓLIO BOLO PODĽA MŇA ZBYTOČNÉ“

Vnímanie sveta sa u žiakov prejavuje len málokedy v takej podobe, akú nám poskytlo čitateľské portfólio. Práve osobná reakcia, emocionálna odozva, porovnanie a identifikácia osobností a javov bola pre učiteľa spôsobom, ako spoznal svojich žiakov a ich svet takým spôsobom a do takej miery, ako ani nečakal. Jazykový a osobnostný prínos práce s čitateľským portfóliom v anglickom jazyku je možné posúdiť z uvedených praktických ukážok.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

Cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z anglického jazyka (úroveň B1 a B2). 2008. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. *Metodický pokyn na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl.* 2011. Dostupné na internete: <http://www.minedu.sk/rezortne-predpisy-vydane-v-roku-2011/>

Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky. Dostupné na internete: http://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/KRIL/clenovia/SERR_2006def.pdf

Summary: *The article describes benefits and possible problems connected with reading portfolio used on English lessons on the second grade of elementary schools and secondary schools. It is a way of motivating students to read books, understand, analyze and apply various texts. The aim is to improve reading literacy, language and personal skills and competencies.*

Vážení kolegovia!

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava
vydáva už 24. rok odborno-metodický časopis
PEDAGOGICKÉ ROZHĽADY.

Vytvárame v ňom priestor na tvorivé riešenie otázok čo a ako učiť, na výmenu pedagogických skúseností, ktoré v zovšeobecnenej podobe tvoria základ pre rozvoj kvalitnej teórie a praxe výchovy a vyučovania. Osobitnú pozornosť venujeme národným projektom, ktorým sa MPC venuje. V súčasnosti je tiež veľmi aktuálne zverejňovanie tzv. príkladov dobrej praxe. Touto cestou preto vyzývame kolegov a kolegyně zo škôl a školských zariadení, aby v danej oblasti publikovali svoje príspevky.

Očakávame **prezentácie dobrých praxí, Vaše podnety, postrehy, názory, polemické úvahy, recenzie odbornej literatúry, najmä učebníc.**

V časopise publikujeme príspevky zo všetkých regiónov Slovenska.

Sídlo redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko, Horná 97, 975 46 Banská Bystrica.
Tel.: 048/47 22 905, fax: 47 22 933, e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk.

PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE NA HODINÁCH NEMECKÉHO JAZYKA OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSEŇ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Anna Burdová, Spojená škola, Poprad

Anotácia: Vo svojom príspevku predstavujem svoju praktickú skúsenosť s projektovou metódou. V úvode sa stručne venujem teoretickým východiskám, v praktickej časti nasledujú konkrétne príklady projektov, ktoré som realizovala na hodinách nemeckého jazyka v prvom ročníku bilingválneho oddelenia. Predkladané projekty svojím obsahom a štruktúrou zodpovedajú kognitívnym spôsobilostiam žiakov strednej školy.

Kľúčové slová: projekt, projektové vyučovanie, nemecký jazyk, evalvácia, prezentácia.

Všetky moderné koncepcie vyučovacieho procesu vychádzajú zo zásady, aby vedomosti a zručnosti žiakov boli výsledkom ich vlastného premýšľania a ich aktívnej činnosti. Poznatky, ktoré žiak získa vlastnou prácou a úsilím, sú najcennejšie a najtrvácnejšie. Jednou z takýchto moderných koncepcií je aj projektové vyučovanie.

V didaktickej teórii sa pri vymedzovaní projektového vyučovania môžeme stretnúť so značnou nejednotnosťou. Autori chápu a definujú projekt rôzne. Projekt je považovaný za metódu vyučovania, alebo za jeho organizačnú formu. Je však ponímaný aj ako špecifický spôsob spracovávania obsahu vyučovania, ako jeden z variantov spôsobu koncentrácie učiva. Ďalší prístup označuje projekt za typ vzdelávacej stratégie. Podľa tohto konceptu je projektové vyučovanie špecifická vzdelávacia stratégia založená na aktívnom prístupe žiaka k vlastnému učeniu. Tá umožňuje naplňovať potreby a záujmy žiakov, rozvíjať ich schopnosti, posilňovať sebareguláciu pri učení, znamená zmenu rolí učiteľa a žiaka. (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 13)

„Najdôležitejšou podmienkou projektového vyučovania je vnútorná motivácia žiaka, jeho vlastné prijatie úlohy, túžba vyriešiť problém a dovrieť projekt až do fázy konečného produktu. Učiteľ projekty plánuje, hľadá témy, ktoré sú žiakom blízke a rozmyšľa nad úlohami. Čím silnejší pocit spoluúčasti na projekte žiak prežíva, tým je projekt z hľadiska vyučovania účinnejší.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, s. 15)

Projektovým vyučovaním sa označuje otvorená forma vyučovania, ktorá je orientovaná na tému. K jej charakteristike patrí vysoká miera zodpovednosti žiakov a s tým súvisiaca možnosť ich spolurozhodovania. Konkretizácia problematiky ako aj plánovanie jednotlivých projektových fáz sú výsledkom procesu dohody, ktorý poskytuje priestor pre záujmy žiakov ako aj pedagogických a didaktických zámerov učiteľa. Spoločne vypracovaný projektový plán k téme má za úlohu dať základnú orientáciu, ale môže byť v priebehu práce modifikovaný. (Bausch, 2007, s. 259)

Vo svojom príspevku predstavujem konkrétne príklady projektov, ktoré som realizovala na hodinách nemeckého jazyka pri témach: *Láska a priateľstvá - Liebe und Freundschaften* a *Móda a obliekanie - Mode und Bekleidung*. Predkladané projekty svojím obsahom a štruktúrou zodpovedajú kognitívnym spôsobilostiam žiakov strednej školy a dajú sa realizovať na jazykovej úrovni A2, resp. B1. Ide o projekty: *Môj najlepší priateľ - Mein bester Freund*, *Ach, tie dievčatá, ach, tí chlapi!* - *Ach, die Mädchen, ach, die Jungen!* a *Módna prehliadka - Modeschau*.

Všetky opísané projekty sú krátkodobé. Čo sa týka sociálnych foriem práce, tak predstavujem projekt individuálny aj skupinový. Všetky projekty sú kombinované, teda žiak, resp. žiaci na nich pracovali aj v škole aj doma, ťažisko však spočívalo predovšetkým v domácej práci.

Všetky projekty som zaradila na záver tematických celkov.

Vo všeobecnosti má projektová metóda, resp. projekt svoje miesto v každej fáze vyučovacieho procesu. Dá sa zaradiť na úvod tematického celku, mimoriadne postavenie si zaslúži ako vzdelávacia stratégia pri spracovávaní nových poznatkov, môže byť súčasťou fázy upevňovania vedomostí alebo ju učiteľ začlení na záver, keď môže byť dokonca aj súčasťou diagnostickej fázy preberanej témy.

Mne osobne sa však z viacerých dôvodov najviac osvedčilo zakomponovanie projektu na koniec tematického celku. Jedným z hlavných dôvodov je komplexný charakter tejto vyučovacej metódy. Projekt ako výstup má potenciál prebrať tému z viacerých hľadísk. Žiak musí aktívne prezentovať viaceré jazykové kompetencie, komunikačné zručnosti a spôsobilosti. Ďalším argumentom je aj skutočnosť, že projekt sa môže hodnotiť známku.

Projekt: *Môj priateľ- Mein Freund*

Realizácii projektu predchádzali 4 vyučovacie hodiny k téme *Priatelia a priateľstvá*. V prípade záujmu o konkrétny metodický postup pri hodinách, ktoré boli východiskom pre prezentovaný projekt, nahliadnite na stránky MPC. Tieto hodiny sa stali východiskom pre projekt. Vyučovacie hodiny a projekt sú navzájom úzko prepojené, pričom projekt som zaradila na záver tematického celku, keď už žiaci disponovali požadovanou slovnou zásobou a štruktúrami, jednotlivé zručnosti boli precvičené.

Pomôcky a materiál: učebnica *Ausblick 1*, pracovný zošit, pracovný list, zošit, slovník, plagát A3 a väčší, obrázky, farebné ceruzky, lepidlo, nožnice, farebné hrubé fixy.

Sociálne formy: individuálna práca

Vo svojom projekte sa vyjadri k týmto bodom:

- Čo znamená priateľ, priateľka a priateľstvo pre mňa
- Akých priateľov som mal doteraz
- Môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka – vek, výzor
- Môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka – kde, ako a prečo sme sa zoznámili a spriatelili
- Môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka – charakterové vlastnosti
- Môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka a ja – čo máme spoločné, prečo si rozumieme
- Môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka a ja – ako trávim spolu voľný čas
- Čo si najviac cením na svojom priateľovi/priateľke
- Čo mi na ňom/nej vadí
- Čo si na mne cení môj najlepší priateľ/moja najlepšia priateľka

Žiaci dostali pracovný list s pokynmi a niekoľkými doplnujúcimi jazykovými prostriedkami.

Pokyny: Vyjadri sa ku všetkým bodom. Poradie bodov

nie je dôležité. Drž sa témy. Slovná zásoba má byť rozmanitá!! Použi najnovšiu slovnú zásobu (vyhni sa slovesám – mať a byť!!). Prezentácia projektu má trvať 5 – 7 minút, nie kratšie, nie dlhšie! Priprav si plagát min. A3 (alebo väčší). Na plagáte sú obrázky/kresby a heslá/body – Wort und Bild. Písomne si priprav sprievodné slovo k projektu. Prácu si naplánuj!!

V prezentácii nezabudni: V úvode oslov spolužiakov (a učiteľa) a stručne predstav svoj projekt. Pri prezentovaní sa obracaj na všetkých spolužiakov. Udržiavaj očný kontakt. Zakomponuj plagát do svojej prezentácie!! Hovor nahlas!! Nezabudni sa na záver poďakovať za pozornosť. Doma si prezentáciu nahlas vyskúšaj. Zmeraj si doma čas, ako dlho Ti prezentovanie trvá. Nezabudni na plagát.

Žiaci mali za úlohu pripraviť si projekt a plagát rozmeru A3 a väčší, na ktorom mali kreatívnym spôsobom predstaviť svojho najlepšieho priateľa. Na plagáte sú obrázky aj text vo forme hesiel, výrazov alebo krátkych viet. Plagát mohli dokonca využiť ako „ťahák“ a napísať tam svoje oporné body alebo osnovu, nie súvislý text. Sprievodné slovo mohli mať pri prezentovaní so sebou. Ani zakomponovanie plagátu do prezentovania nie je také jednoduché a samozrejme. Plagát je súčasťou predostretej témy, nie ilustračnou tapetou.

Vystupovať pred plénom spolužiakov a učiteľom je vždy náročné a stresujúce. Vystupovať sebaisto, spontánne a myslieť na viacero vecí naraz, na to treba dobrú prípravu, skúsenosti a dlhý cvik. Prezentovanie projektu nie je pasívny monológ, ale aktívny dialóg s „publikom“. Cieľom je informovať, prezentovať a zaujať.

Tým, že žiaci v mojej triede už mali skúsenosť s touto metódou, tak som tento projekt už hodnotila aj známou. Žiaci si mali možnosť opakovane túto metódu vyskúšať, predchádzajúce rozsahom menšie projekty sme rozoberali a hodnotili. Okrem toho boli dopredu oboznámení aj s kritériami, na čo budem prihliadať, čo má väčšiu váhu, na čo si majú dať pozor.

Ak žiak pozná kritériá a požiadavky, tak sa väčšinou podľa toho nastaví. Transparentnosť hodnotenia prispieva k optimalizácii procesu učenia. Žiakom som vysvetlila jednotlivé kritériá a vedeli o tom, kedy získajú plný počet bodov a za čo body strácajú.

Forma prezentovania – maximálne 3 body (Žiak vystupuje prirodzene, prezentuje zrozumiteľne a jasne, tempo reči je primerané, komunikuje s triedou, obracia sa na všetkých spolužiakov, udržiava očný kontakt; žiak stráca body, ak je jeho prezentovanie veľmi neprirodzené, strnulé, alebo naopak veľa sa pohybuje, poskakuje, príliš gestikuluje; ak rozpráva potichu, príliš rýchlo/pomaly, forma je rušivá; ak častejšie potrebuje pomoc v sprievodnom slove a pôsobí to rušivo – žiak „stráca niť“)

Štruktúra prezentácie – maximálne 2 body (Žiak na úvod osloví svojich spolužiakov a stručne predstaví svoj projekt, na záver ukončí svoju prezentáciu jednou, dvoma vetami a poďakuje za pozornosť, žiak stráca body, ak zabudne na hore uvedené požiadavky.)

Obsah prezentácie – maximálne 5 bodov (Žiak sa vyjadruje ku všetkým obsahovým bodom v projekte – 5 bodov; žiak sa vyjadruje k väčšine bodov, čiastočne odbočí od témy – 3 body; žiak väčšinu bodov vynechá, odbočí od témy – 1 bod.)

Gramatika – maximálne 5 bodov

Slovná zásoba – maximálne 3 body (Slovná zásoba je primeraná a správna, bohatá, žiak využíva novú a náročnú slovnú zásobu – 3 body; slovná zásoba je primeraná a správna, žiak využíva novú slovnú zásobu len spora-

dicky – 2 body; slovná zásoba je jednoduchšia, výrazy sa opakujú, niektoré výrazy sú nesprávne – 1 bod.)

Čas – maximálne 2 body (Žiak dodrží stanovený čas 5 – 7 minút; žiak stráca bod, ak čas mierne prekročí alebo jeho prezentácia trvá kratšie.)

Plagát ako súčasť prezentácie – maximálne 2 body (Žiak aktívne využíva počas celej prezentácie pripravený plagát, je jej integrálnou súčasťou; žiak len sporadicky poukáže na predložený plagát.)

Kreatívne stvárnenie plagátu – maximálne 2 body (Žiak spracoval plagát zvlášť kreatívne a nápadito – 2 body; žiak spracoval plagát zaujímavo – 1 bod.)

Súčasťou moderného vyučovania je aj evalvácia procesu, a teda vlastné hodnotenie žiakov, seba samých – ich individuálneho progresu ale aj spätná informácia pre učiteľa. Každý žiak po vystúpení dostal ešte slovo, aby krátko vyjadril svoj pocit a spokojnosť alebo nespokojnosť s tým, ako sa mu podarilo prezentovať, prípadne komentár k vlastnému vystúpeniu. Následne sa mali vyjadriť ostatní spolužiaci a vyzdvihnúť, čo sa im viac páčilo, poprípade vysloviť kritiku. V každej skupine sa vždy našiel niekto, kto svoj projekt ozvláštnil niečím novým. Buď to boli krátke dramatické výstupy, ktoré ilustrovali vlastnosti prezentovaných priateľov, alebo nalepili trojdimenzionálne predmety na plagáty alebo mali plagáty nezvyčajnú podobu.

Projekt: Ach, tie dievčatá, ach, tí chlapi!

Ďalším projektom, ktorý mám vo svojej praxi už niekoľkokrát overený, je projekt: Ach, tie dievčatá, ach, tí chlapi! - Ach, die Mädchen, ach, die Jungen! U žiakov sa stretol vždy s veľkým ohlasom. Táto téma ponúka veľké množstvo podnetov na komunikáciu v cudzom jazyku vo všetkých zručnostiach. Téma, ktorá osloví žiaka, má nesmierne pozitívny vplyv na jeho vnútornú motiváciu.

Pomôcky: text - Ach, die Mädchen, ach, die Jungen!, veľký plagát, farebné ceruzky, obrázky, nožnice, lepidlo, vlastný materiál, pre ktorý sa rozhodnú žiaci

Sociálne formy: práca v skupine

Čas: 2 vyučovacie hodiny na pokyny a prípravu

Zajaková úroveň - B1

Zadanie/Aufgabe:

- Vyroberte plagát k téme: Ach, tie dievčatá, ach, tí chlapi!
- Prezentácia má trvať 7 – 10 minút
- Každý žiak v pracovnej skupine má dostať slovo
- Porozmýšľajte, ako to urobiť originálne a nápadito
- Nesmiete druhé pohlavie zosmiešňovať alebo urážať
- Úlohy si rozdeľte a naplánujte
- Rozdeľte si prácu na školu – spoločne a doma – individuálne

Ide o projekt, ktorý bol oveľa otvorenejší kreatívnemu stvárneniu ako predchádzajúci. V podstate šlo o rozšírenie témy o ďalší aspekt a upevnenie učiva. Práca žiakov v skupine je obľúbená, takáto forma však vyžaduje od jednotlivcov ochotu a schopnosť spolupracovať, vedieť lepšie plánovať a koordinovať spoločné činnosti a niesť zodpovednosť za celkový výsledok. Čo sa týka tvorby skupín, väčšinou ich tvorím ja, pričom sa snažím o „heterogénne“ skupiny, v ktorých sú najlepší, priemerní ale aj najslabší žiaci. Pri kreatívnych konceptoch je spočiatku ťažké vytvoriť skupinu, ak učiteľ žiakov dobre nepozná, pretože prospechovo výborný žiak vôbec nemusí byť tvorivým typom a naopak. Preto je dôležité zaraďovať do procesu výučby rozličné činnosti. Veľkým prínosom tvorivých činností je, že sa do popredia dostávajú ďalší žiaci, ktorí sa presadia svojou kreativitou a môžu prispieť k úspechu skupiny.

Na prípravu projektu žiaci dostali na vyučovaní čas 2

hodiny. Ide o množstvo rôznych činností a ak ich nestihnú (navrhnuť a urobiť plagát, navrhnuť spôsob a koncept prezentácie, napísať konkrétny text, opraviť, naučiť sa ho, prezentáciu vzájomne skoordinať...), budú si musieť zorganizovať prácu inak, napr. ostať po vyučovaní v škole. Pokiaľ som mala možnosť pozorovať žiakov pri práci, práca na tomto projekte ich veľmi zaujala, pracovali s veľkým nasadením a svedčili o tom aj samotné výstupy a plagáty.

K obsahu a forme prezentácie - okrem toho, že skupiny museli vytvoriť plagát k téme, neboli ničím obmedzované. Takto otvorený priestor ponúkal možnosť žiakom stvárniť svoju predstavu naozaj osobito.

Vo fáze evalvácie som požiadala žiakov o ich krátke písomné zhodnotenie jednak prípravy projektu a potom samotného prezentovania. Zvolila som otvorené otázky: Ako hodnotíte celý projekt? – od úvodných pokynov až po záverečné hodnotenie. Jeho pozitíva a negatíva. Čo som sa naučil?

Všetci žiaci (a túto skúsenosť mám aj z predchádzajúcich rokov) hodnotili tento projekt veľmi pozitívne. Pokyny boli zrozumiteľné, od začiatku vedeli, čo majú robiť a poznali aj hodnotiace kritériá. Samotnú prácu na projekte, jej formu – prácu v skupinách - chlapci / dievčatá, aj tému hodnotili len kladne. Niektorí sa vyjadřili, že mali málo času na jeho prípravu. Skúsenosť so skupinovým projektom už mali predtým, a preto bolo na nich, ako si dokážu efektívne zorganizovať a plánovať prácu. Viacerým sa veľmi páčila možnosť zahrnúť krátke scény, hudobné sekvencie a podobne. Môžem skonštatovať, že ponúknuť otvorený priestor žiakom na takúto tému bolo veľmi vhodné. V hodnoteniach sa opakovane vyjadřovali – witzig, lustig, interessant, ...hat Spaß gemacht.

Projekt: Módna prehliadka

V tomto projekte, ktorý som so žiakmi realizovala, bola výstupom módna prehliadka. Išlo o rozsahom menší projekt so skupinovú prácou.

Jazyková úroveň - B1

Pomôcky: pokyny, hodnotiace kritériá, vlastný materiál na módnu prehliadku

Sociálne formy: frontálne vyučovanie (pokyny k projektu), práca vo dvojiciach (predprojektová fáza) a práca v skupine (projekt)

Čas: 4 vyučovacie hodiny (1 vyučovacia hodina na predprojektovú časť a pokyny, 1 vyučovacia hodina na konzultácie a 2 hodiny na samotné prehliadky a vyhodnotenie)

Zadanie:

- Zorganizujte vlastnú módnu prehliadku
- Témy sú: Historický model, Do školy, Leto 2015, Na diskotéku, Hokejový fanúšik, Rok 2115
- Pripravte min. 3 a max. 5 modelov (oblečenie, účes, make up)
- Opíšte svoje modely – moderovanie!
- Myslite na to – moderovať znamená – informovať, baviť a komentovať!
- Myslite na to – žiadne dlhé prestávky medzi jednotlivými modelmi

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

BAUSCH, K. - R., H. CHRIST a H. - J. KRUMM, 2007. *Handbuch Fremdsprachen-unterricht*. Tübingen, Basel: A. Francke Verlag. ISBN 978-3-8252-8043-7

TOMKOVÁ, A., J. KAŠOVÁ a M. DVOŘÁKOVÁ, 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1

Summary: The article presents practical experience with project-based learning. In the beginning there is a theoretical background described and in the practical part there are examples of projects done on German lessons in the first class of bilingual section. The projects with their content and structure meet cognitive competences of students in secondary school.

Skúsenosť: Žiaci dostali pokyny so zadaním a krátko sme ich prediskutovali. V tomto projekte nemuseli všetci zúčastnení vo fáze prezentácie aj rozprávať, to znamená moderátor mohol byť len jeden. Odporúčala som im tento postup, pretože sa mi osvedčil a ďalším dôvodom bolo, že výsledný efekt prehliadky bol viac ucelený. Žiaci si potom rozdelili úlohy tak, že jeden z nich modely moderoval a 2 až 3 žiaci sa striedali v predvádzaní. Upozornila som ich na požiadavku, vyhnúť sa dlhým prestojom medzi jednotlivými modelmi. Poradila som im, aby moderovanie jedného modelu trvalo tak dlho, aby sa stihol ďalší pripraviť.

Na tomto projekte pracovali žiaci v skupinách, ktoré som vytvorila ja. Ako som už predtým spomínala, je možnosť snahou vytvoriť heterogénne skupiny, v tomto prípade šlo aj o rovnomerné rozdelenie chlapcov do každej z pracovných skupín. Zohľadňujem skutočnosť, že téma móda a odievanie nie je dominantnou témou chlapcov, hoci môžem skonštatovať, že chlapci na jej príprave a realizácii participovali so záujmom. Na prípravu majú žiaci vždy dost času, aspoň týždeň, v rámci ktorého vždy naplánujem ešte časť jednej hodiny na prípadné „konzultácie“. Je to zvyčajne už v závere prípravy.

Každý projekt má svoje osobitosti. Špecifikum tohto projektu spočívalo v tom, že po jazykovej stránke bola nevyhnutnou podmienkou gramatika – konkrétne skloňovanie prídavných mien. Projekt však žiaci vôbec nevnímali ako učenie sa gramatických štruktúr, svoju pozornosť zamerali predovšetkým na jeho vizuálne stvárnenie/koncepciu a moderovanie. Popri tom prirodzene vyvstala aj potreba vedieť aplikovať vhodnú slovnú zásobu – čím originálnejší model, tým náročnejšia slovná zásoba – a vedieť použiť správne gramatické štruktúry.

Hodnotenie: V závere mali žiaci vyhodnotiť jednotlivé vystúpenia, oceniť plusy aj mínusy. Najviac „komplikačiami“ súviselo s tým, aby sa stihol pripraviť ďalší model. Niektorí to naozaj natiahli a vcelku to vyznelo plynule, niektorí mali väčšie prestoje. K tomu sa ešte pripojili účesy a make up. Išlo o efektívnu tímovú spoluprácu. Výsledný efekt však bol naozaj zaujímavý, žiaci pracovali so zánietením a bavilo ich to. Ja som okrem iného oceniла ich bohatú slovnú zásobu, správne používanú gramatiku. Žiaci celý projekt hodnotili vo fáze evalvácie veľmi pozitívne – ocenili jazykový prínos, prácu v skupinách, tému aj formu.

Záver

„Povedz mi to a ja to zabudnem; ukáž mi to a ja si to zapamätám; nechaj ma to urobiť a ja to pochopím“ (staré čínske príslovie).

Vo svojom príspevku som predstavila svoju skúsenosť s projektovou metódou, ktorá patrí medzi moderné vyučovacie koncepcie. Vďaka svojmu komplexnému charakteru je projektové vyučovanie príležitosťou na rozvoj žiackej osobnosti. Žiaci sa stávajú aktívnymi spolutvorcami svojho učenia, rozvíja sa ich samostatnosť, schopnosť spolupracovať, komunikovať, plánovať, priestor dostáva kreativita a kritické myslenie.

SKÚSENOSTI S PROJEKTOVÝM VYUČOVANÍM NA HODINÁCH RUSKÉHO JAZYKA S VYUŽITÍM IKT OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠť EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Lubica Floreková, Gymnázium A. Bernoláka, Námestovo

Anotácia: Príspevok je venovaný projektovému vyučovaniu a používaniu IKT. Cieľom je predstaviť jednu z možností, ako využiť mobily, slúchadlá, počítače na vyučovaní a zvýšiť záujem o vyučovanie ruského jazyka ako druhého cudzieho jazyka na gymnáziu, využiť moderné komunikačné prostriedky a inovatívnu metódu projektového vyučovania na zvýšenie záujmu žiaka o vyučovanie.

Kľúčové slová: projekt, projektové vyučovanie, využitie informačných technológií na hodinách ruského jazyka, práca v programe Windows Movie Maker.

Ako využiť moderné komunikačné prostriedky a inovatívnu metódu projektového vyučovania na zvýšenie záujmu žiaka o vyučovanie a zlepšenie jeho kvalitatívneho formovania a individualizácie?

Projektové vyučovanie je medzi učiteľmi aj obľúbené aj zatracované. Je potrebné ho chápať ako komplexný doplnok ku klasickému vyučovaniu, ktorý umožňuje prehĺbovať a rozširovať kvalitu učenia sa a vyučovania. Jeho koncepcia vychádza z presvedčenia, že obsah vzdelávania má význam vtedy, ak sa stáva súčasťou ľudských skúseností, prípadne, ak sa používa pri spoločnej činnosti. Zastávam názor, že projektové vyučovanie patrí medzi vyučovacie koncepcie, ktoré sú charakterizované najvyšším stupňom samostatnosti poznávacej činnosti žiakov. Orientuje sa v prvom rade na žiaka, ktorý sa má učiť na základe svojich záujmov a potrieb. Zdrojom nadobúdania a rozvíjania vedomostí žiakov je riešenie projektov, praktických pracovných úloh. Pri plánovaní projektu sa učia organizovať si svoju prácu, vypracovať ju, dokončiť, prekonávať vznikajúce prekážky, niesť zodpovednosť. Vo vyučovaní prevažuje dobrá nálada, všetci tvoria úmerne k svojim schopnostiam. Svoje chyby opravujú bez stresu, ako prirodzenú súčasť práce, veď človek sa učí aj chybami. Veľkú úlohu zohrávajú vedomosti a nadšenie učiteľa ako bezprostredného vzoru, ktorý dokáže pozitívne žiakov motivovať a podnecovať ich v úsilí niečo dokázať, vytvoriť.

Vo svojej praxi sa často stretávam s problémom, že žiaci nechcú rozprávať v cudzom jazyku, majú blok, ktorý sa ťažko prekonáva. Často sú výborní v gramatike, výborne píšú testy. Keď však majú samostatne rozprávať, sú v strese a dopúšťajú sa množstva chýb. Ako pomôcť takýmto žiakom a využiť pri tom moderné komunikačné prostriedky ako mobily a počítače, ktoré majú na hodinách zákaz používať? Chápanie jazykového vzdelávania ako „vzdelávania pre život“ umožňuje každému jedincovi žiť podľa vlastných predstáv a uspokojenia. K takému chápaniu vyučovania jazykov významne prispieva aj projektové vyučovanie. Vo svojom príspevku chcem predstaviť projekt „Osem divov Oravy“, v ktorom žiaci predstavujú svoje rodné dediny a mestá. S použitím IKT bola vytvorená prezentácia s použitím hlasového sprievodu.

Projekt osem divov Oravy

Názov projektu si žiaci vybrali hlasovaním. Osem divov preto, lebo prezentácia sa dotýkala ôsmich dedín, z ktorých žiaci pochádzajú. Na vytvorenie názvu sme použili metódu brainstorming. V budúcnosti chcem v projekte pokračovať a dopĺňať ho o informácie o ďalších dedinách regiónu Horná Orava, a preto predpokladám, že názov sa bude meniť.

Formy realizácie: Na realizáciu projektu som potre-

bovala rôzne formy a metódy práce. Základ tvorila vyučovacia hodina v triede. Na vyučovacej hodine si žiaci osvojili potrebnú slovnú zásobu, pracovali so slovníkmi, prekladačmi, pripravovali si texty, konzultovali so mnou preklady a výber materiálu. Počas domácej prípravy hľadali vhodné informácie o svojej dedine, hľadali a triedili obrazový materiál, prípadne si ho dopĺňali vlastnými fotografiami. Pracovali aj s internetom. Mohli pracovať samostatne alebo v skupine, ktorú si vytvorili podľa miesta bydliska. Ak si vytvorili skupinu, dohodli sa, kto aké informácie bude hľadať a dokedy ich musí priniesť alebo poslať ostatným na spracovanie. Takéto skupiny si posielali informácie cez Facebook, na ktorom si vytvorili skupinu. Po vytvorení prezentácií s obrazovým materiálom ich bolo potrebné ozvučiť.

Časový rámec. Na projekt som si pôvodne vyčlenila štyri vyučovacie hodiny. Počas realizácie projektu sa však štyri vyučovacie hodiny javili byť nedostačujúce, preto som ich rozšírila o ďalšie dve. Na **prípravnú fázu** boli potrebné 2 vyučovacie hodiny. Na prvej vyučovacej hodine bolo nutné oboznámiť podrobne žiakov s projektom, s jeho jednotlivými časťami a žiakov motivovať. Ja som apelovala na to, že ešte nikdy nebola o ich dedine vytvorená reklama v ruskom jazyku a že oni budú prví, ktorí to urobia. Táto myšlienka ich nadchla. Na druhej vyučovacej hodine sa žiaci zoznámili a precvičili základnú slovnú zásobu, ktorú potrebovali a používali. Taktiež sa rozdelili do skupín podľa miesta bydliska. Na **realizačnú fázu** som vyčlenila tiež dve vyučovacie hodiny. Na prvej hodine sa žiaci sústredili na zozbieranie a prezentáciu informácií a fotografií o dedine, v ktorej žijú, pričom sa mali sústrediť na to, čím by bola ich dedina zaujímavá pre turistov. Na druhej hodine selektovali informácie, vybrali to naj... o ich dedine, prekladali informácie do ruštiny, korigovali chyby s pomocou učiteľa, pripravovali texty, ktoré nahrali k prezentácii. Na prezentácie som si vyčlenila dve vyučovacie hodiny. Dve hodiny boli nutné preto, lebo každý žiak prezentoval projekt o svojej dedine sám a zároveň bol za projekt hodnotený.

Cieľ, očakávané výstupy: **Žiak vie aktívne používať slovnú zásobu k téme Slovensko – moja vlasť, moja dedina, moje mesto na úrovni A2 – B1; tvoriť a používať superlatív prídavných mien a prísloviak** (Tvorenie superlatívu bolo potrebné, aby žiaci vyjadrili, čo najlepšie, najkrajšie, najznámejšie majú vo svojej dedine, čím by ich dedina mohla zaujať turistov. Zároveň si aj precvičili používanie superlatívu v komunikácii. Самый высокий, наиболее романтический, наиболее старший, наиболее знаменитый, известнее всех/всего, лучше всех/всего, вкуснее всех/всего); **tvoriť a používať datív podstatných mien mužského a ženského rodu a prídavných mien** (Tvorenie datívu podstatných a prídavných mien bola nevyhnutná gramatika, pretože

na rozdiel od slovenčiny ruština používa väzbu pamätník komu, to znamená, памятник знаменитому словцокому писателю Паволу Орсагу Гвездославу, эпископу Яну Войташаку, Антону Бернолаку...); **prekladať texty na úrovni A2 zo slovenského jazyka do ruského jazyka** (Pri ozvučení prezentácie si žiaci mohli pripraviť text po slovensky a preložiť si ho do ruštiny. Šikovní žiaci vytvárali texty rovno po rusky. Pripravené texty si nahrávali do mobilov a púšťali im ich, pričom som im opravovala chyby, ktoré si zapisovali. Opravené monológy si opäť nahrávali. Takto vznikla pre nich pomôcka, že sa texty nemuseli učiť z papiera, využili pritom slúchadlá a texty si neustále prehrávali a takto sa ich naučili.); **samostatne hovoriť o tom, čím je ich dedina príťažlivá pre turistov** (Pre mnohých žiakov samostatne hovoriť v cudzom jazyku predstavuje stres. Ak sa sústredia na obsahovú časť prejavu, zabúdajú na jeho fonetickú časť. V ruskom jazyku ide o redukciu „o“, „e“, intonáciu ruskej vety. Použitím nahrávok v mobile, analýzou ich hlasového prejavu učiteľom došlo k výraznému posunu a zlepšeniu fonetickej stránky jazyka.); **pracovať v skupine** (Žiaci si vytvorili skupiny podľa miesta bydliska. Výsledok bol taký, že čím väčšia skupina, tým viac problémov. Nevedeli sa dohodnúť, čo kto pripraví. Nakoniec si na Facebooku vytvorili skupinu, a posielali tam svoje materiály a dohovárali sa na ďalšom postupe. Dohovárali si presný čas, dokedy sú jednotlivci povinní poslať napríklad fotografie, aby ďalší pripravili texty alebo urobili celú prezentáciu.)

Úlohy: Vybrať a nasnímať zaujímavé miesta v dedine, meste. (V tejto úlohe mali žiaci nájsť na internete alebo odfoťiť najzaujímavejšie miesta vo svojej obci. Čím, ktorými miestami sa ich obec, mesto môže pýšiť. Tejtó úlohe sa venovali doma, počas víkendu, ale na hodine si prácu rozdelili.); **Pripraviť informácie o podujatiach v dedine, meste.** (V tejto úlohe pozbierali informácie o kultúrnych, športových a iných podujatiach.); **Povyberať a zosumarizovať najzaujímavejšie informácie.** (V tejto časti museli vyselektovať informácie a dohodnúť sa na tých najzaujímavejších.); **Pripraviť komentár po rusky k svojej prezentácii.** (V tejto časti žiaci vytvorili vlastnú prezentáciu so svojim vlastným komentárom po rusky. Časť úlohy urobili doma a časť na hodine, šli si vlastným tempom. Texty, ktoré mali pripravené nahrávali na zvukové nosiče. Na nahrávanie zvuku väčšinou používali mobily alebo notebooky. Niektorí žiaci využili nahraté texty v mobiloch, aby sa ich naučili.); **Urobiť spoločnú prezentáciu a nahrat' zvuk k prezentácii a zohrať všetky informácie** (Po vypočutí a ohodnotení jednotlivých prezentácií prebehla ďalšia selekcia a vybrali sa najlepšie obrázky a texty. Na nahranie sme použili program **Windows Movie Maker**. Windows Movie Maker by mal byť súčasťou počítača a ak nie je, treba si ho stiahnuť z Internetu.)

Hodnotenie výstupov: Do hodnotenia boli zapojení všetci žiaci. Na hodnotenie dostal každý žiak tabuľku, do ktorej si zapisoval body. Pri hodnotení lexikálnej úrovne si spolužiaci všímali používanie novej slovej zásoby a prípadné nové slová. Plný počet bodov mohol získať žiak, ktorý pracoval s novou slovnou zásobou, ktorú si osvojil počas lekcie a s novou slovnou zásobou, ktorú si vyhľadal v slovníku a správne ju používal. V gramatickej časti si všetci žiaci zapisovali chybné časovanie sloves, nesprávne skloňovanie podstatných mien, nesprávne použité slovesné väzby. Tieto chyby boli žiakovi prečítané po skončení prezentácie. Žiak takto nebol rušený pri monologickom prejave a aj ostatní žiaci sa museli sústrediť na sledovanie prezentácie. V časti jazykový prejav si žiaci mali všímať fonetickú úroveň, „akanie“, „ikanie“

a intonáciu ruskej vety. Túto úroveň si mohli vylepšiť tak, že si ju nahrávali na mobil alebo iný zvukový nosič a dali mi ju vopred na analýzu. Ja som si ju vypočula a dala im zoznam chýb, ktoré mohli odstrániť. Pri hodnotení prezentácie sme si všímali kvalitu obrazového materiálu, jeho spracovanie a celkovú logickú nadväznosť. Počet bodov bol premietnutý do známky. Po ohodnotení jednotlivých prezentácií bola vytvorená spoločná ozvučená prezentácia, finálová verzia projektu. Táto časť nebola hodnotená známkou, ale žiaci z nej mali radosť a boli milo prekvapení konečnou verziou.

Kladné a záporné stránky projektu Osem divov Oravy

Za kladné stránky projektu žiaci považovali:

- **motivačnú silu**, každý žiak si vytvoril svoj projekt, vlastné dielo, ktoré mohol prezentovať,
- **prezentáciu vlastnej dediny**, rozprávať o svojej dedine, o tom čím by mohla byť ich dedina príťažlivá pre cudzincov,
- **vlastné tempo**, hoci presne vedeli, do kedy musí byť projekt hotový, mohli pracovať tempom, ktoré im vyhovovalo,
- **pocit úspechu**, lebo každý prispel nejakou časťou k vytvoreniu prezentácie, ktorá tu ešte nebola,
- **kvalitatívne formovanie a individualizáciu**, čo sa prejavilo v ich zlepšení jazykového prejavu,
- **prácu s IKT**, pričom vyzdvihli hlavne možnosť nahráť si sprievodné slovo a svoju analýzu chýb,
- **spoluprácu**, predovšetkým to, že si podelili úlohy podľa svojich schopností,
- **hodnotenie**, hlavne, že si mohli zapisovať chyby spolužiacov a pridelovať body.

Ako záporné stránky projektu žiaci uviedli:

- **čas**, podľa nich mali málo času na hodinách. Tento faktor uvádzali žiaci, ktorí sú alebo menej úspešní alebo leniví a majú vôbec problém dodržať nejaký časový interval. Keďže išlo o skupinovú prácu, boli na nich kladené vyššie nároky a museli čas dodržiavať, lebo od ich práce závisela činnosť celej skupiny a museli čeliť kritike,
 - **informácie**, s ktorými museli pracovať. Nevedeli, čo majú vybrať, ktoré informácie sú dôležité a často medzi sebou viedli dlhé diskusie, čím strácali čas na ďalšie činnosti,
 - **hodnotenie**. To, čo niektorí žiaci považovali za pozitívnu časť hodnotenia, niektorým vadila. Uvítali by, keby ich hodnotil len učiteľ. Osobne takéto hodnotenie považujem za spravodlivé, pretože žiak pri ňom nemá pocit zaujatosti zo strany učiteľa. Hodnotenie, do ktorého sú zapojení všetci žiaci má ešte jednu výhodu a to tú, že žiaci musia na hodine dávať pozor.
- Tých, ktorí by chceli použiť takto realizovaný projekt, by som chcela upozorniť ešte na tieto technické problémy:
- **Zosynchronizovať prezentáciu so zvukom** – nie vždy sa to darí, je nutné si na to vyhradiť viac času, prípadne, ak sa vyskytne problém, dáme túto úlohu žiakom dokončiť doma.
 - **Kvalita nahrávaného zvuku**. Pri nahrávaní zohral veľkú úlohu nahrávač. Najlepšie sa osvedčili mobily alebo mikrofóny napojené na počítač.
 - **Korekcia fonetických a gramatických chýb**. Na učiteľa je to časová záťaž. Nemôže analyzovať chyby na hodine. Môže tento problém vyriešiť tak, že mu žiaci budú posilať zvukové nahrávky na e-mailovú adresu.

Realizácia tohto projektu bola pre mňa osobne veľkým prínosom z viacerých hľadísk:

- naučila ma lepšie si plánovať vyučovacie hodiny. Aj keď žiaci mali tendencie posúvať časové hranice a nie-

kedy to naozaj bolo nutné, mala som predstavu, koľko času chcem venovať jednotlivým fázam a snažila som sa to dodržať. Aj žiakovi som vopred upozornila, že čo nestihnú urobiť na hodine, dostanú ako domácu úlohu. Ich výkon na hodine sa po tomto upozornení zlepšil,

- prehľadila som si vedomosti o programe Powerpoint,
- zistila som, že existuje program Windows Movie Maker, s ktorým sa postupne učim pracovať.

Záver

Cieľom môjho príspevku bolo predstaviť jednu z možností, ako využiť mobily, slúchadlá, počítače na vyučovaní. Cieľom projektu bolo zvýšiť záujem o vyučovanie

ruského jazyka a využiť moderné komunikačné prostriedky a inovatívnu metódu projektového vyučovania na zvýšenie záujmu žiaka o vyučovanie a zlepšenie jeho kvalitatívneho formovania a individualizácie. Po skončení projektu sme spolu so žiakmi pomenovali kladné a záporné stránky projektu a po vyhodnotení všetkých stránok sme došli k záveru, že projekt bol úspešný, žiakom sa ich dielko páčilo. Najviac ocenili prvenstvo, čiže to, že ešte nikdy nikto také niečo nevytvoril a možnosť nahrávať si svoj hlas a korigovať chyby. Túto myšlienku považujem za podnetnú a budem sa ňou ďalej zaoberať ako jednou z možností ako využiť IKT na zlepšenie fonetickej úrovne jazyka. Projekt si môžete pozrieť na <http://www.gabnam.sk/sk/Projekty-ziakov-na-vyuc-hodinach>.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

MICHALOVÁ, J., 2005. *Ako zlepšiť projektom proces učenia sa*. Banská Bystrica: Metodicko-pedagogické centrum.

PETTY, G., 1996. *Moderní vyučování*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-978-X

TUREK, I., 2008. *Didaktika*. Bratislava: IURA EDITION. ISBN 978-80-8078-198-9

ZELINA, M., 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-967013-4-7

Internetové zdroje:

Charakteristika projektového vyučovania [online]. Dostupné na internete: http://kekule.science.upjs.sk/chemia/mvp_net/projektove%20vyucovanie/projektove_vyucovanie/charakteristika.pdf

Projektové vyučovanie [online]. Dostupné na internete: www.pdf.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=6193

<http://www.slunecnice.cz/sw/windows-movie-maker/stahnout/>

<http://www.nch.com.au/switch/mp3.html>

http://mpcedu.sk/shared/Web/OPSOSO%20VII.%20kolo%20vzvyv%20na%20poziciu%20Odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/7_OPS_Florekova%20Lubica_Skusenosti%20s%20projektovym%20v

Summary: *The article deals with project-based learning and using ICT. The aim is to present a way of using mobile phones, headphones and computers on lessons and to make students more interested in studying Russian as a second foreign language on Grammar school using modern communication technologies and project-based learning.*

MRAVNÉ HODNOTY A MRAVNÉ NORMY NA HODINÁCH ETICKEJ VÝCHOVY OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠŤ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Ingrid Šoltysová, Stredná odborná škola podnikania, Prešov

Anotácia: *Príspevok sa zameráva na problematiku mravných hodnôt a mravných noriem na hodinách etickej výchovy pre SŠ. Opisujem prístup k ujasneniu hodnôt na hodinách etickej výchovy, ako aj charakteristické črty mravnej hodnoty a mravnej normy. V práci ponúkam ukážky vyučovacích hodín s využitím rôznych metód, s popisom cieľov a následne využitie a odporúčania na hodinách etickej výchovy, ktoré sú overené v praxi.*

Kľúčové slová: *hodnota, mravnosť, norma, etická výchova, sloboda, svedomie.*

Základnou otázkou etiky v našom chápaní je: ako dať svojmu životu zmysel, pre ktorý stojí za to žiť. To značí, že v prvom rade nám ide o splnenie úlohy alebo poslania človeka ako slobodnej a biologicko-duchovnej existencie, o zmysluplné naplnenie života, čo znamená najmä splnenie úloh, s ktorými je človek konfrontovaný v jednotlivých etapách života. Dieťa v priebehu socializácie spolu s jazykom a formami správania preberá aj hodnoty a ciele dospelých. Je to dospievanie, keď je mladý človek intelektuálne a emocionálne zrelý na to, aby si vedome položil otázku zmyslu a hodnôt resp., aby prevzaté hodnoty a životné smerovanie podrobil kritickej analýze. Tu je príležitosť vedome a slobodne urobiť alebo revidovať základné rozhodnutie, ktoré určuje smer celého ďalšieho života, možno aj veľmi rozdielny od názorov a postojov rodiny alebo okolia (Lencz, 1995, s. 9).

Oblasť etiky je nevyhnutná pre výchovu hodnotám v škole, má v edukácii významné miesto a nemala by byť ponechaná na náhodu či náladu jej zamestnancov (Podmanický, 2012, s. 18).

Mravné správanie a konanie je súhrn činov človeka, ktoré majú význam a odhaľujú morálny charakter osobnosti. Správanie a konanie človeka je konkrétnym a najsťolahlivejším ukazovateľom jeho mravného profilu, mravných motívov a kvalít (Rozinajová, 1992, s. 24).

Prístup etickej výchovy k ujasneniu hodnôt

Technika ujasnenia hodnôt odporúča, aby učiteľ potvrdil všetky prednesené názory, filozofiu osamelého vlka rovnako ako pozitívne skúsenosti so spoluprácou. Zdravá pedagogika by v tomto prípade použila techniku posilňovania a vyhasnutia: učiteľ by mal posilniť, vyzdvihnúť hodnotu spolupráce a neposilniť postoj „sám proti všetkým“ (Lencz, 1993, s. 20). Z uvedeného vyplývajú nasledujúce konkrétne odporúčania pre školskú výchovu:

- Do rozhodovania o školských problémoch zapojte aj študentov.
- Vytvorte srdečnú, pozitívnu atmosféru vzájomnej akceptácie.
- Nepokúšajte sa hrať úlohu kamaráta alebo priateľa, ale byť len facilitátorom.
- Príležitostne, ak je to vhodné, je dobré ukázať študentom, že ste „skutočný človek“, a to tým, že vyjadríte svoje city.
- Často vyjadrujte pozitívne city voči študentom.
- Za vhodných podmienok požiadajte študentov, aby sa zúčastnili hrania roly alebo didaktických hier.
- Urobte všetko, aby ste študentom umožnili učiť sa z vlastných skúseností, ktoré povedú k osvojeniu postojov a správania, ktoré chcete podporovať.
- Využívajte príležitosti k výchovným zásahom v rámci ostatných predmetov.
- Budte aj vy sami dobrým príkladom (Lee, 1980, s. 7).

U starších študentov je potrebné utvrdzovať ich v cieľoch, názoroch a hodnotách, ktoré si sami zvolili. Nikto však nezaručí, že ich voľba bola správna pri metóde ujasňovania postojov. Z výchovného hľadiska je vážnym nedostatkom techniky, že nemôže ovplyvniť postoje a hodnotový systém.

Charakteristické črty mravnej hodnoty a mravnej normy
Mravná hodnota a norma ako aj morálne svedomie je autentickou skúsenosťou každého človeka, kedy a ako vzniká nemožno určiť, ale možno ho opísať v tomto zmysle:

- A) Ako každá hodnota aj morálna hodnota má objektívny a subjektívny aspekt. Tým, že konáme zlo alebo dobro, stávame sa morálne zlými alebo dobrými ľuďmi. Náš morálny rast sa pohybuje v rovine, ktorá sa vzťahuje k nášmu užívaniu slobody.
- B) Morálna sloboda sa pozitívne hodnotí, cení, obdivuje a túži sa po nej samej a pre ňu samú.
- C) Nikdy nemožno podriaďovať morálnu hodnotu inej. Odtiaľ vyplýva aj nutnosť porovnávať všetky hodnoty s morálnou hodnotou. Ak má niekto napríklad žiť len preto, aby žil morálne, nie je dovolené napríklad zachrániť život za cenu, že sa bude konať nemorálne.
- D) Morálna hodnota teda dáva životu zmysel a poukazuje na spôsob, ako vlastne žiť – od morálnej hodnoty je odvodená vlastná hodnota života – slobody ako slobodná vôľa.
- E) Morálna hodnota je absolútne jedinečnou pre jednotlivú osobu preto, lebo nikto ju nemôže získavať pre iného, iba pre seba. Morálna hodnota a norma sa práve pre svoju univerzálnosť stávajú povinnosťou, záväznou poznanou hodnotou, to vytvára ich charakteristiku – morálnu povinnosť (Lencz, 1995, s. 50).

Cieľom mojej práce je poskytnúť učiteľom etickej výchovy metodický materiál vyučovacích hodín s jednotlivými aktivitami v rámci daného obsahu učiva. Tieto aktivity pomáhajú žiakom hlbšie priblížiť problematiku mravných hodnôt a mravných noriem. Zároveň majú slúžiť na správnu interiorizáciu a aplikáciu mravných zásad v živote mladého človeka a rozvíjať mravný úsudok v rámci slobody a svedomia. Etická výchova je doménou pedagóga, ktorý, samozrejme, musí mať osobnostné predpoklady a aprobáciu (R. Olivara 1992). Zo strany učiteľa podmieňuje 5 faktorov na osvojenie učiva:

- akceptácia dieťaťa a vyjadrenie pozitívneho vzťahu k nemu,
- atribúcia prosociálnosti,
- indukčná disciplína,
- povzbudzovanie (verbálne),
- stimulácia pomocou odmiern a trestov.

Uvedomujem si dôležitosť správneho výberu jednotlivých aktivít. V rámci ponúkaných vyučovacích hodín, pre danú oblasť, boli zvolené kognitívne metódy, ktoré pre etickú výchovu majú osobnostný význam.

A/ Hodnotová reflexia: Zážitkové formy učenia pomáhajú vytvoreniu morálnych postojov, ktoré sú spojené s reflexiou, ktorá umožní pochopenie v ňom obsiahnutej hodnoty a ktorá vedie k zovšeobecneniu, k vytvoreniu mravnej zásady.

Takéto vyučovanie si stavia cieľ, aby neostalo pri teoretizovaní, aby bolo kognitívne úsilie spojené so zážitkovou zložkou a vyústilo do konkrétnych činov. Vyučovanie etiky má byť reflexiou, ktorá zovšeobecňuje zážitky.

B/ Rozvíjanie morálneho úsudku: J. Piaget a L. Kohlberg vidia v riešení problémových situácií základnú metódu mravnej výchovy. Študentov je potrebné cvičiť v riešení

problémových situácií. Riešenie situácií môže mať formu racionálnej analýzy alebo hrania roly. Zaujímavá je aj metóda rozhodovania, tzv. self-coaching. Táto metóda má rôzne výhody:

- študenti sa naučia chápať stanovisko rôznych ľudí,
- hodnotenie vlastností a správania postáv ako aj dôsledkov ich správania ovplyvňuje schopnosť morálneho hodnotenia,
- pomáha im, aby ich kritické situácie nevyviedli z miery a nerozhodovali sa skratovo.

Predpokladom úspešného nácviku riešenia problémov je, aby riešené situácie boli vybrané z každodenného života detí, v opačnom prípade ich nemôžu ani zaujať, ani pomôcť pri praktickom rozhodovaní.

C/ Meditácia: Osobitnú pozornosť si zasluhuje meditácia. Pre internalizáciu mravných zásad ako aj pre emocionálne dozrievanie má veľký význam za predpokladu, že k nej pristupujeme trpezlivo a bez experimentovania so špeciálnymi technikami, ktoré niekedy prinášajú viac rizík ako úžitku. Meditácia patrí medzi najprírodzenejšie veci na svete: značí jednoducho zastaviť sa, započúvať sa do vnútorného ticha, bez náhľenia sa odovzdať pozorovaniu nejakej pravdy, skutočnosti (Lencz, 1993, s. 25).

R. Roche-Olivar odporúča cvičenie ticha ako prípravu na tvorivú prácu. Takéto zameranie je nesporne užitočné, tým však nie sú blahodarné účinky meditatívneho ticha vyčerpané. Podporuje vnútorné dozrievanie osobnosti, interiorizáciu etických hodnôt, je vhodným naladením na aktivity, ktoré vyžadujú sústredenie, vytvára podmienky na dozrievanie činnosti, ktoré vyvolali hlboké pozitívne emócie.

Ročník: I.

Obsahový štandard: Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad.

Ciele vyučovacej hodiny:

- spoznať a pomenovať typy hodnotovej orientácie,
- zaoberať sa vlastnými hodnotami,
- vysvetliť si princípy a aplikácie mravných zásad,
- podieľať sa pri vyjadrovaní morálneho úsudku,
- vybudovať v sebe pozitívny prístup k prosociálnemu správaniu,
- upevniť v sebe morálne hodnoty a normy.

Študentom vysvetlíme pojem „hodnota“ a „norma“. Životné hodnoty a normy predstavujú určité vlastnosti javov a vecí, ktoré sú pre človeka žiaduce alebo nežiaduce, dobré alebo zlé majú pre neho pozitívny alebo negatívny význam. Sú to orientačné body, podľa ktorých človek riadi svoje správanie k sebe aj k iným ľuďom. Človek, ktorému nie je jasné, ku ktorým hodnotám smeruje, nevie si dobre organizovať život, odolávať nástrahám, drogám alebo alkoholu, býva pod vplyvom situácií, náhod a ľudí, ktorí mu neprospeievajú. Na ujasnenie istých hodnôt som zvolila nasledujúcu anketu na tému, ktoré hodnoty prinášajú trvalú radosť a spokojnosť. Pri tejto aktivite si učiteľ všíma, ktorá skupina hodnôt je pre študentov prvoradá. Počas svojej praxe študenti najviac zdôrazňujú prvú skupinu hodnôt, ako sú hodnoty zamerané na rodinu, zdravie, pobyt v prírode... a najmenej prezentujú 3. skupinu hodnôt, ako sú hodnoty svedomia, sloboda, pravda, priateľstvo...

Rozvíjanie morálneho úsudku: „Morálne bludisko“ – opisuje situáciu, v ktorej sa nachádzajú ľudia v tomto svete. Každý človek v rámci svojej slobody a svedomia denne robí morálne rozhodnutia – musí sa rozhodnúť, čo je dobré a čo je zlé. V niektorých situáciách nie je vždy jasné, čo je v danej situácii správne a čo nesprávne. Cieľom tejto aktivity je zistiť, do akej miery pôsobí televízia na vytváranie mravných hodnôt a mravných

zásad u študentov. Televízia hrá veľkú úlohu pri formovaní predstáv niektorých ľudí o „dobrom živote“, o tom čo je správne a čo je nesprávne. Aké morálne hodnoty a normy „dobrého života“ televízia v ľudoch podporuje?

A/ Diskutujte o nasledujúcom liste, ktorý bol určený redakcii The Times po vražde riaditeľa školy Philipa Lawrencea

Vážený pán, pohľad do výkladu ktorejkoľvek videopožičovne odhaľuje rozsiahlu ponuku násilia a zvrátenej „zábavy“. Hlavnými zákazníkmi, zvlášť v zanedbaných centrách veľkomiest, sú nečinní, znudení, mladí ľudia. Kým nebudú tieto výrobky zakázané a zničené, intenzívny kurz násilného a sadistického správania bude veľmi ľahko dostupný a napodobniteľný.

Ann Johnsonová, The Times 23. októbra 1996

Otázky na študentov:

- Ako si vytvárate svoj názor nato, čo je správne a čo je nesprávne, čo je dobré a čo je zlé?
- Aký vplyv má televízia na utváranie vašich názorov?
- Koľko času trávíte pri sledovaní televízie?
- Aké programy vás najviac zaujímajú, ktoré filmy vás najviac vzrušujú?

B/ Diskutujte o nasledujúcich skutočnostiach sociologického prieskumu:

- Otcovia strávia priemerne 25 minút za týždeň (3,5 minúty denne) a matky 38 minút za týždeň (5,5 minút denne) v úprimnom rozhovore so svojím dieťaťom, so svojimi deťmi.
- Deti strávia priemerne 21 hodín za týždeň sledovaním televízie.

C/ Zamyslite sa nad mocou televízie a nad miliónmi ľudí, ktorí sú závislí od televíznej obrazovky.

Televízia sa stala nielen hmotným svetom, ku ktorému dnes ľudia majú vzťah, ale stala sa aj svetom duševným. Milióny sa živia televíznymi predstavami a stotožňujú sa s nimi.

Študentom vyzveme, aby si vybrali: *Dramatický televízny program. Televízne noviny. Večer s televíznymi reklamami.*

Študentom kladieme tieto otázky:

- Aký životný štýl majú kladné postavy v tomto programe?
- Aký životný štýl majú záporné postavy v tomto programe?
- Čo ti hovoria reklamy o „dobrom živote“?
- Ktoré hodnoty sú považované za „dobré“ a ktoré za „zlé“? Každá aktivita je niečím prínosná. Pri danej aktivite si skutočne žiaci začínajú uvedomovať vplyv televízie. Žiaľ, mnohí uznali, že sa veľakrát správajú ako ich reálne vzory z obrazovky a ich správanie nemôžeme zhodnotiť ako konformné.

Meditácia: Prečítame nasledujúcu správu o súdnom procese s Adolfom Eichmanom, jedným z najbližších Hitlerových spolupracovníkov, ktorý sa podieľal na vražde miliónov Židov. Aké poslanstvo prináša táto správa o súdnom procese? Súhlasíš s ňou?

Správa o súdnom procese s Adolfom Eichmanom

V roku 1960 zorganizovali izraelskí tajní agenti odvážny únos jedného z najhorších duchovných otcov holokaustu, Adolfa Eichmana, z jeho úkrytu v Južnej Amerike. Previezli ho do Izraela a tam ho postavili pred súd. Žalobca predvolal ako svedkov mnohých bývalých väzňov

v koncentračnom tábore. Jedným z nich bol i malý vychudnutý muž menom Yehiel Dinur, ktorý iba zázrakom unikol smrti v Osvienčime. V deň, keď mal Dinur svedčiť, vstúpil do súdnej siene a uprene sa pozeral na muža v nepriestrelnom sklenenom boxe – na toho muža, ktorý osobne popravil mnoho Židov, ktorý nechal zavraždiť jeho priateľov a osobne dozeral na likvidáciu miliónov ďalších. Keď sa oči týchto mužov stretli – oči obete a vražedného tyrana, súdna sieň stíchla a naplnila sa napätím konfrontácie. Nikto však nebol pripravený na to, čo nasledovalo. Yehiel Dinur začal kričať, vzlykať a padol na zem. Premohla ho nenávisť... hrozné spomienky... zlo vtelené v Eichmannovej tvári? Nie. Ako neskôr vysvetlil v strhujúcom šesťdesiatminútovom interview, bolo to preto, že Eichmann nebol tým diabolským zosobnením zla, ako Dinur očakával. Bol skôr obyčajným človekom ako každý iný. A v tomto jedinom okamžiku si Dinur uvedomil ohromujúcu skutočnosť, že hriech a zlo sú súčasťou ľudskej povahy. „Bál som sa sám seba“, povedal Dinur. „Videl som, žeby som bol schopný konať presne tak, ako toho bol schopný on“. Dinurov pozoruhodný výrok donútil Mikea Wallace obrátiť sa na kameru a položiť divákovi tú najbolestivejšiu otázku zo všetkých: „Ako je to možné, že v človeku je schopnosť konať tak, ako Eichmann? Bola to obluda? Šialenec? Alebo bol ešte niečím desivejším, bol normálny? Na záver predniesol Yehiele Dinur vetu, ktorá šokovala najviac: „Eichmann je v každom z nás.“

Táto vyučovacia hodina začínala meditáciou v snahe vytvoriť príjemnú atmosféru v triede. Študentov najviac zaujala správa o súdnom procese s Adolfom Eichmanom. Prekvapila ich reakcia a konečná veta z úst Yehiele Dinura. Táto aktivita je istou šokovou terapiou a ako hovoria študenti, na základe takýchto skúsenosti si človek môže uvedomiť čoho všetkého je schopný! Pri uvažovaní „Aký zákerný dokážeš byť“ študenti odpovedajú napr.: všetkého..., záleží to od situácie, ale určite sa budem brániť..., nedokázal by som len tak človeku ublížiť..., čiže reakcie študentov sú rôzne. A tu je čas pre učiteľa zamyslieť sa nad tým, ako uvažujú študenti... Myslíte si, že je dôležité venovať sa problematike mravných hodnôt a mravných noriem v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu? Ja si myslím, že v dnešnej dobe je to priam nevyhnutné!

Dôležité je uvedomiť si, že konám tak, ako mi hovorí moje svedomie, čiže čo najlepšie. Nie je správne, ak pri riešení uplatňujem nespravodlivosť, pomstu... Pomocou týchto aktivít žiaci majú možnosť niečo nové zistiť o sebe samom. Je pravdou, že vedomosť sama o sebe ešte nerozvíja cnosť, ani nie je zárukou mravného a zmysluplného života, ale usilujme sa postupnými krokmi budovať v študentoch hodnotový rebríček, rozvíjať mravný úsudok a veriť, že v živote sa budú rozhodovať v rámci mravných hodnôt a mravných noriem. V súvislosti s mravným utváraním študentov sa v súčasnosti kladie dôraz na výchovu k hodnotám. Je to vlastné hľadanie odpovedí na krízu hodnotovej orientácie, ktoré spôsobili rýchle premeny modernej a postmodernej spoločnosti. Hodnoty sa nedajú vnucovať, ale ponúkať.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- LEE, R., 1980. Vyučovanie hodnôt. In: *Beyond coping some Appaches to Social Education*. London: Maryvale Institute. 1993
- LENCZ, L., 1993. *Metódy etickej výchovy*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-85185-53-9.
- LENCZ, L. a kol., 1995. *Metodický materiál II k predmetu etická výchova*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-88796-18-0.
- OLIVAR, R. R., 1992. *Etická výchova*. Bratislava: OPI Svornosť. ISBN 80-7158-001-5
- PODMANICKÝ, I., 2012. *Teória a prax etickej výchovy 1*. Trnava: Trnavská univerzita. ISBN 978-80-8082-550-8.
- ROZINAJOVÁ, H., 1992. *Základy rodinnej výchovy*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-08-01310-9

Summary: The article focuses on moral values and moral standards on Ethics lessons in secondary schools. It describes a way of clarifying values on Ethics lessons and features of moral values and moral standards. There are samples of lessons using various methods, with aims of the lessons and recommendations.

SKÚSENOSTI S REALIZÁCIOU ŠTRUKTÚROVANÝCH PSYCHOLOGICKÝCH HIER VO VYUČOVANÍ OBČIANSKEJ NÁUKY OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠť EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Peter Majer, Obchodná akadémia, Veľká okružná 32, Žilina

Anotácia: Príspevok prezentuje interakčné hry, ktoré som overil počas výkonu pedagogickej praxe v 2. ročníku štúdia na Obchodnej akadémii v Žiline za posledné štyri školské roky – interakčné hry na rozvoj sociálnej komunikácie, interakčné hry na rozvoj tvorivosti a interakčné hry na rozvoj pohlavnej identity.

Kľúčové slová: zážitkové učenie, aktivizujúce vyučovacie metódy, štruktúrované (interakčné) psychologické hry, občianska náuka, humanizácia výchovy a vzdelávania.

Štruktúrované psychologické hry vo vyučovaní občianskej náuky sú dôležitým didaktickým aspektom pri výchove a vzdelávaní detí a mládeže. Pri hrách sa žiaci osobnostne rozvíjajú, formujú medziľudské vzťahy a prezentujú svoje názory, stanoviská, predstavy a životné hodnoty. Didakticky vhodné zvolené štruktúrované psychologické hry rozvíjajú motiváciu žiakov, poskytujú im možnosť aktívnej samostatnej i skupinovej práce, pôsobia na emocionálnu a psychickú sféru osobnosti žiakov, dokážu ovplyvniť postoje a pocity účastníkov hry, pomáhajú zvyšovať sebadôveru a sebahodnotenie, prinášajú nové pohľady na vlastnú existenciu žiakov, rozvíjajú sociálne vzťahy v skupine, formujú dôveru k ostatným ľuďom, učia ohľaduplnosti a zodpovednosti, podporujú komunikáciu a spoluprácu a rozvíjajú psychomotoriku a telesné schopnosti. Štruktúrovaná psychologická hra vychádza z pritažlivého námetu, ponúka žiakom primerane náročnú individuálnu alebo skupinovú prácu, problém na riešenie alebo osobnú výzvu, je postavená na pravidlách a uvedená motiváciou.

Názov hry: Inzeráty

Tematický celok: Človek a spoločnosť.

Výchovno-vzdelávací cieľ: objasniť proces vnímania a poznávania druhých ľudí a osvojiť si základné sociálne zručnosti potrebné pre kontakt s ľuďmi.

Kľúčové slová: socializácia, sociálna skupina, sociálna percepčia, sociálna komunikácia.

Cieľová skupina: účastníci vo veku od 15 rokov.

Časové trvanie: 30 minút.

Materiál: pero, papier, vzorové inzeráty.

Metodický postup pri aplikácii interakčnej hry: Štruktúrovanú psychologickú hru som uplatnil v expozičnej fáze vyučovacej hodiny občianskej náuky v 2. ročníku študijného odboru 6317 M obchodná akadémia. Námetom pre využitie uvedenej interakčnej hry v pedagogickej praxi sa stala publikácia Neuman, J. et al.: Zlatý fond her I. Praha: Portál, 2002, s. 55. Interakčnú hru som modifikoval a upravil na podmienky školskej triedy.

Žiakom som motivoval do realizácie hry čítaním reálnych inzerátov, v ktorých ženy a muži hľadajú životných partnerov. Na prezentáciu inzerátov som využil ženské magazíny a regionálnu tlač. V úvode žiaci komentovali obsah inzerátov a prezentovali ako si predstavujú pisateľov, čo o sebe nenapísali do inzerátu a zároveň aký dojem zanechali v čitateľoch. Po prečítaní inzerátov a diskusii k ich obsahu dostali žiaci pokyn, aby počas 10 minút napísali svoj inzerát na zoznámenie. Každý žiak sa podpísal značkou, ktorú si vymyslel. Inzeráty boli vyvesené na nástenke (osobitne dievčenské a osobitne chlapčenské) a stali sa predmetom záujmu chlapcov a dievčat. Žiaci tipovali, kto sa za príslušnou značkou skrýva. V ďalšej etape interakčnej hry žiaci verejne prezen-

tovali, ktorého spolužiaka si pod zverejneným inzerátom predstavovali, prípadne aká informácia v inzeráte chýbala. Na záver interakčnej hry žiaci odhalili autorov jednotlivých inzerátov a vyhodnotili, ktorý spolužiak mal najlepší úsudok. Zámerom stimulačnej hry bolo prezentovať silné a slabé stránky žiakov a spoznať všetkých členov školskej triedy prostredníctvom inzerátu. Pri hre si žiaci uvedomili, aké je náročné sám seba výstižne charakterizovať, prezentovať svoje silné i slabé stránky a zároveň získali predstavu o vnímaní svojej osoby ostatnými členmi sociálnej skupiny.

V závere štruktúrovanej psychologickéj hry nasledovala reflexia a diskusia. Žiaci reagovali na moje otázky do diskusie: 1) Ako sa vám páčila uvedená hra?, 2) Ako ste sa cítili pri písaní svojho inzerátu na zoznámenie?, 3) Aké informácie sa vám podarilo nezverejniť v inzeráte, ale boli odhalené ostatnými účastníkmi hry?, 4) Ako vnímate hodnotenie vašej osoby ostatnými účastníkmi hry?, 5) Čo ovplyvňuje vnímanie a poznávanie druhých ľudí?

Názov hry: Veža

Tematický celok: Človek a spoločnosť.

Výchovno-vzdelávací cieľ: objasniť význam komunikácie pri práci v tíme a osvojiť si zásady efektívnej tímovej spolupráce.

Kľúčové slová: socializácia, sociálna komunikácia, kooperatívne správanie, tvorivosť.

Cieľová skupina: účastníci vo veku od 15 rokov.

Časové trvanie: 30 minút.

Materiál: stavebnice s drevenými kockami.

Metodický postup pri aplikácii interakčnej hry: Štruktúrovanú psychologickú hru som uplatnil v expozičnej fáze vyučovacej hodiny občianskej náuky v 2. ročníku študijného odboru 6317 M obchodná akadémia. Interakčná hra nebola publikovaná v odbornej literatúre. Štruktúrovaná psychologická hra je zameraná na simuláciu vzniku konfliktnej situácie v skupinovej práci. Úlohou päťčlenných, resp. šesťčlenných skupín žiakov bolo v časovom limite 5 minút postaviť najvyššiu a najnápadnejšiu vežu z drevených kociek v počte 30 ks. Žiakom v skupinách som pridelil funkcie – riaditeľ, dizajnéri, robotníci a pozorovatelia. Každý z nich mal svoju úlohu napísanú na informačnej kartičke, o ktorej obsahu ostatní členovia nevedeli – riaditeľ koordinoval stavbu veže, prezentoval pripomienky k práci robotníkov a nakoniec vežu zbúral, dizajnéri kritizovali prácu robotníkov, prezentovali rôzne spôsoby stavby veže a postavenú vežu zbúrali každých 60 sekúnd, robotníci rešpektovali pokyny riaditeľa a dizajnérov pri stavbe veže, pozorovatelia sledovali priebeh štruktúrovanej hry a reagovali na vopred pripravené otázky: 1) Ako pracujú jednotliví členovia skupiny?, 2) Ako sa jednotliví členovia prispôso-

bili svojim funkciami?; 3) Zmierili sa členovia skupiny so svojimi úlohami alebo prekračovali svoje kompetencie?; 4) Boli v skupine pokusy zvrhnúť riaditeľa a dizajnérov?; 5) Aká bola reakcia členov skupiny na časový stres?; 6) Ako prebiehala komunikácia v skupine?

Za riaditeľa stavby som zvolil žiaka, ktorý by inak nedostal šancu rozhodovať. Prirodzení vodcovia boli určení do funkcie robotníkov. Stavba veže bola vymedzená časom 15 minút. Pozorovatelia sa nesmeli zapájať do procesu stavby veže, mohli len pripomínať čas do ukončenia stavby. Po ukončení stavby reagovali členovia skupiny na spoluprácu v skupinách.

V závere štruktúrovanej psychologickej hry nasledovala reflexia a diskusia. Žiaci reagovali na moje otázky do diskusie: 1) Ako sa vám páčila uvedená hra?; 2) Podarilo sa vám splniť úlohu?; 3) Čo narušilo priebeh hry?; 4) Ako sa vám pracovalo v skupine?; 5) Ako ste riešili prípadné problémy pri stavbe veže?; 6) Čo bolo pre skupinu dôležitejšie – vyhrať alebo pracovať na spoločnej úlohe?

Názov hry: Jedno v druhom

Tematický celok: Človek ako jediniec.

Výchovno-vzdelávací cieľ: definovať pojem tvorivosť a rozvíjať tvorivosť žiakov prostredníctvom analógií.

Kľúčové slová: psychické procesy, analogické myslenie, tvorivosť.

Cieľová skupina: účastníci vo veku od 15 rokov.

Časové trvanie: 20 minút.

Materiál: informácia o vzniku hry.

Metodický postup pri aplikácii interakčnej hry: Štruktúrovanú psychologickú hru som uplatnil v motivačnej fáze vyučovacej hodiny občianskej náuky v 2. ročníku študijného odboru 6317 M obchodná akadémia. Námetom pre využitie uvedenej interakčnej hry v pedagogickej praxi sa stala publikácia Bakalář, E. – Kopský, V.: I dospělí si mohou hrát. Praha: Pressfoto, 1987, s. 136. Interakčnú hru som modifikoval a upravil na podmienky školskej triedy.

Úvod interakčnej hry patril informácii o vzniku hry od André Bretona, žiakom som zároveň objasnil pravidlá hry. Jeden zo žiakov (dobrovoľník) odišiel za dvere a bez dohovoru s ostatnými žiakmi si pre seba zvolil predmet A, s ktorým sa chce stotožniť (napr. kniha). V jeho neprítomnosti sa žiaci triedy dohodli na predmete B, ktorého pomenovaním sa hráč za dverami musel predstaviť (napr. most). Po úvodnom rozdelení úloh žiaci zavolali dobrovoľníka a oznámili mu pomenovanie zvoleného predmetu B (most). Hráč sa musel predstaviť ako predmet B a opísať informácie, aby obraz predmetu B bol postupne pripísaný obrazu predmetu A (kniha). Úlohou žiakov bolo uhádnuť, aký predmet si zvolil žiak (dobrovoľník). Hra pokračovala doplňujúcimi otázkami, približujúcimi sa hľadanému predmetu prostredníctvom analógie. Interakčná hra bola náročná na improvizáciu a komunikačné zručnosti žiakov. Úspech hry závisel na dôslednom uplatnení analogického myslenia. Príklady: meč (predmet A) - som lesklá kravata (predmet B), ktorú obväzujem okolo ruky, aby prenikla krkom, na ktorý ju prikladám; cylinder (predmet A) – som prevrátený kočiar (predmet B), obsahujúci novorodenca, na ktorého hlave bývam počas slávnostných príležitostiach; mydlová bublina (predmet A) – som gaštan (predmet B) narodený s poslaním robiť deťom radosť, v parku nájdeš moje teličko, ktoré žije dlhšie ako moji mydloví rovesníci vo vzduchu.

Informácia o vzniku hry: „Keď som raz v rozhovore hľadal príklad, v ktorom by sa uplatnilo to, čo som práve tvrdil, napadlo mi povedať, že leva by bolo možné popísať prostredníctvom zápalky, ktorú som sa snažil práve zapáliť. Mohutnosť plameňa, obsiahnutého v zápalky, by dodala levovi hrivu... Stačilo by veľmi málo slov na to, aby vznikol lev. Lev je obsiahnutý v zápalky práve tak, ako je zápalka obsiahnutá v levovi. Ktorýkoľvek predmet je takto obsiahnutý v inom predmete a stačí ho len v niekoľkých rysoch (týkajúcich sa látky, farby, štruktúry, funkcie a rozmerov) zmeniť, aby sme získali iný predmet. Každý čin a osobu možno popísať akýmkoľvek predmetom a naopak. Napríklad „vajce“ predstavuje partiu žltých a bielych kariet, ktoré sa nesmú miešať. Výherca kartovej hry má perie, z hry vychádza zmoknutý a jeho matka sa začne o neho ihneď starať. Pravidlá hry bolo už jednoduché vyvodiť...“. André Breton.

V závere štruktúrovanej psychologickej hry nasledovala reflexia a diskusia. Žiaci reagovali na moje otázky do diskusie: 1) Ako sa vám páčila uvedená hra?; 2) Ako ste sa cítili pri tvorbe analógií?; 3) Čo je úspechom rozvíjania tvorivosti?; 4) Kto bol najúspešnejší v tvorbe analógií?; 5) Akými technikami sa dá zlepšiť tvorivosť?

Názov hry: Svet reklamy

Tematický celok: Človek a spoločnosť.

Výchovno-vzdelávací cieľ: objasniť význam tvorivosti v živote človeka a uplatniť tvorivosť v skupinovej práci.

Kľúčové slová: tvorivosť, sociálna komunikácia, skupinová práca.

Cieľová skupina: žiaci vo veku od 15 rokov.

Časové trvanie: 30 minút.

Materiál: papier, perá.

Metodický postup pri aplikácii interakčnej hry: Štruktúrovanú psychologickú hru som uplatnil v expozičnej fáze vyučovacej hodiny občianskej náuky v 2. ročníku študijného odboru 6317 M obchodná akadémia. Interakčná hra nebola publikovaná v odbornej literatúre.

Úvod interakčnej hry patril predstaveniu pravidiel hry. Žiakov som vyzval, aby si spomenuli na rôzne televízne reklamy a postavy, ktoré v nich vystupujú. Žiaci diskutovali vo dvojiciach aké výrobky ponúkajú muži a aké výrobky ponúkajú ženy. Po 5 minútach vzájomnej diskusie vytvorili štvorice, reprezentujúce reklamné firmy, ktoré kreatívne pomenovali originálnym obchodným názvom a pokúsili sa vytvoriť čo najpôsobivejšie slogany na jeden z uvedených námetov – zdravá tyčinka müsli, mimoriadne drahý mobilný telefón, dámsky parfum s vôňou ruží, mäsozravá rastlina vyžadujúca špeciálnu starostlivosť, kosť na hranie pre psy. Pri tvorbe reklamného sloganu si žiaci pomáhali kľúčovými slovami a formuláciou viet, ktoré vyvolávajú dojem lepšej kvality ako je skutočnosť. Reklamu na výrobky vypracovali podľa uvedených spôsobov: a) seriózna informácia pre vlastnú potrebu, b) ponuka pre nesprávnu cieľovú skupinu, c) reklama s nesprávnym rozdelením pohlavných rolí, d) reklama s najpôsobivejším sloganom. Tvorba reklamy trvala 15 minút, po uvedenom čase nasledovala prezentácia pred celou triedou.

V závere štruktúrovanej psychologickej hry nasledovala reflexia a diskusia. Žiaci reagovali na moje otázky do diskusie: 1) Ako sa vám páčila uvedená hra?; 2) Ktorá reklama na letákok, v televízii alebo v rádiu vás ovplyvnila?; 3) Považujete výrobky z reklamy za kvalitné?; 4) Ako sa vám pracovalo na tvorbe reklamných sloganov v skupinách?; 5) Ktorý spôsob prezentácie reklamného

sloganu bol pre vás najnáročnejší?, 6) Ktorý člen skupiny bol najaktívnejší v tvorbe reklamných sloganov?

Názov hry: Hrdinky a hrdinovia

Tematický celok: Človek ako jedinec.

Výchovno-vzdelávací cieľ: kriticky posúdiť význam hrdinov a hrdiniek ako vzorov a objasniť historický a kultúrny pôvod rodových stereotypov a ich prejavy v každodennom živote.

Kľúčové slová: osobnosť a identita, sociálna komunikácia, sociálne vzory, stereotypy o mužoch a ženách.

Cieľová skupina: žiaci vo veku od 15 rokov.

Časové trvanie: 30 minút.

Materiál: papier, perá (modré a červené pero pre každého žiaka), flipchartový papier, fixky.

Metodický postup pri aplikácii interakčnej hry: Štruktúrovanú psychologickú hru som uplatnil v expozičnej fáze vyučovacej hodiny občianskej náuky v 2. ročníku študijného odboru 6317 M obchodná akadémia. Námetom pre využitie uvedenej interakčnej hry v pedagogickej praxi sa stala publikácia Brander, P. et al.: Kompas – príručka výchovy a vzdelávania mládeže k ľudským právam. Bratislava: MŠ SR, 2008, s. 142 – s. 144. Interakčnú hru som modifikoval a upravil na podmienky školskej triedy.

Na úvod interakčnej hry som poskytol žiakom čas 5 minút na výber aspoň piatich národných hrdinov a hrdiniek, ktorých si vážia. Žiakom som rozdal papiera a perá a vyzval ich, aby na papier nakreslili dva stĺpce. Do prvého stĺpca napísali červeným perom mená aspoň štyroch hrdiniek so stručným popisom ich odkazu (významu) pre spoločnosť. Na spodnú časť papiera (v uvedenom stĺpci) uviedli kľúčové slová, ktoré vystihujú ich osobnostné črty. Modrým perom napísali mená aspoň štyroch hrdinov, tieto informácie zaznamenali do druhého stĺpca.

Po úvodných inštrukciách som žiakov rozdelil náhodným výberom do päťčlenných skupín. V rámci skupín prediskutovali mená navrhnutých hrdinov a hrdiniek. Žiaci som požiadal, aby sa dohodli na menách štyroch najvýznamnejších hrdinov a na menách štyroch najvýz-

namnejších hrdiniek. Na záver som spojil žiakov do veľkej skupiny a požiadal ich, aby napísali zoznam hrdiniek a hrdinov z každej skupiny do dvoch stĺpcov na flipchartový papier a doplnili kľúčové slová, ktoré vyjadrujú ich osobnostné črty. Formou diskusie, ktorá trvala 10 minút, sme prešli vymenované vlastnosti zo zoznamu. Žiaci diskutovali do akej miery je možné považovať jednotlivé hrdinky a hrdinov za vzor a do akej miery napĺňajú stereotypné predstavy o mužoch a ženách.

V závere štruktúrovanej psychologickkej hry nasledovala reflexia a diskusia. Žiaci reagovali na moje otázky do diskusie: 1) Ako sa vám páčila uvedená hra?, 2) Ako sa líšili zoznamy hrdiniek a zoznamy hrdinov?, 3) Aké hodnoty reprezentujú hrdinovia a hrdinky?, 4) Čo rozumiete pod pojmom stereotyp?, 5) Do akej miery sú stereotypy pravdivým zobrazením skutočnosti?, 6) Majú ľudia vo vašom okolí zafixované nejaké stereotypné predstavy a očakávania o mužoch a ženách?, 7) Čítate sa obmedzení týmito stereotypmi?, 8) Nachádzajú sa v zoznamoch, vytvorených počas práce v skupinách, vlastnosti hrdinov a hrdiniek, ktoré môžeme považovať za národné vlastnosti?, 9) Do akej miery vytvára stereotypné myslenie sociálne a kultúrne obmedzenia?, 10) Ako obmedzujú rodové stereotypy ľudské práva jednotlivcov?, 11) S akými rodovo podmienenými obmedzeniami ste sa stretli?, 12) Dokážete vytvoriť stratégie, ktoré by postupne posúvali hranice kultúrnych noriem a hodnôt, týkajúcich sa mužskosti a ženskosti?

Záver

Realizácia štruktúrovaných psychologických hier vo vyučovaní občianskej náuky prispieva k humanizácii výchovno-vzdelávacieho procesu, podporuje osobnostný rast a sebahodnotenie žiakov. Psychologické disciplíny prezentované v učebných osnovách občianskej náuky predstavujú kľúčový prvok v školskom systéme výchovy a vzdelávania, pretože sa spolupodieľajú na utváraní a rozvíjaní sociálnych a personálnych kompetencií, spoločenských a občianskych kompetencií a kompetencie naučiť sa učiť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

MAJER, P., 2014. Skúsenosti s realizáciou štruktúrovaných psychologických hier vo vyučovaní občianskej náuky: osvedčená pedagogická skúsenosť pedagogickej praxe. Bratislava: MPC. Dostupné na internete: www.mpc-edu.sk

MIŠKOLCIOVÁ, L., 2003. *Vybrané kapitoly z didaktiky psychológie*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzita Mateja Bela. ISBN 80-8055-795-0

SOKOLOVÁ, L., 2010. *Didaktika psychológie*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 987-80-223-2806-7

Summary: The article presents interaction games which have been used in the second class of secondary school in Žilina for the past four years – interaction games which develop social communication, interaction games which develop creativity and interaction games which develop sex identity.

Časopis Jazyk a literatúra vychádza už druhý rok

V júli 2015 vyšlo ďalšie číslo časopisu Jazyk a literatúra. Ústrednou témou júlového čísla bola osobnosť Ľudovíta Štúra. Redakcia zároveň pripravuje septembrové číslo časopisu, ktoré bude venované inovovaným štátnym vzdelávacím programom.

Jazyk a literatúra je časopis Štátneho pedagogického ústavu, ktorý vychádza od roku 2014 v periodicite šesť čísel ročne. Časopis ponúka priestor pre publikovanie článkov a štúdií domácim odborníkom a učiteľom zameraným na problematiku vyučovania jazykov (materinské, vyučovacie a cudzie) a literatúry na všetkých stupňoch vzdelávania a s tým súvisiacu reflexiu výsledkov výskumu v danej oblasti.

Ak by ste mali záujem, svoje príspevky zasielajte na adresu redakcie: redakcia@statpedu.sk

Všetky potrebné informácie o časopise nájdete na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu www.statpedu.sk.

ROZVÍJANIE HODNOTIACEHO MYSLENIA A TVORIVOSTI NA VYUČOVANÍ MATEMATIKY NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE

OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Ján Hanuliak, Stredná odborná škola, Kušníerska brána 2, Kežmarok

Anotácia: V príspevku sa zaoberám možnosťami rozvíjania hodnotiaceho myslenia a tvorivosti žiakov pri riešení matematických úloh. Výber konkrétnych matematických príkladov smerujem na rozvoj vyšších poznávacích funkcií, k uplatneniu divergentných postupov riešenia, k rozvoju antirigidného myslenia, eliminovaniu stereotypov vo vyučovaní matematiky. To všetko uvádzam na ukázkach jednoduchých matematických príkladov z rôznych tematických celkov, vhodných pre žiakov 1. ročníka stredných odborných škôl.

Kľúčové slová: hodnotiace myslenie, tvorivosť, matematika, systém KEMSAC, Bloomova taxonómia, teória R. D. Gehlbacha, formulácia nových úloh, stereotyp, divergentná úloha, konvergentná úloha, cvičenia na dôvtip, antirigidné myslenie, rigidné myslenie, logika, otvorené úlohy, uzatvorené úlohy, metóda brainstormingu, metóda Phillips 66.

Teoretické východiská

Komplexný rozvoj osobnosti žiaka si vyžaduje na vyučovacích hodinách komunikovať otázky, úlohy, cvičenia, ktoré by rozvíjali všetky základné poznávacie procesy a nielen niektoré. Na vyučovaní sa najčastejšie komunikujú úlohy 1. – 3. úrovne, čiže vnímanie, pamäť a nižšie konvergentné procesy. Za dôležité považujem posunúť prácu so žiakmi do úrovne rozvíjania hodnotiaceho a tvorivého myslenia, do úrovne vyšších poznávacích procesov.

Systém KEMSAC podrobne rozoberá problematiku rozvíjania poznávacích, kognitívnych funkcií osobnosti so šiestimi úrovňami od vnímania až po tvorivé myslenie. Ďalšou taxonómiou poznávacích funkcií, ktorú často aplikujem v praxi, je známa Bloomova taxonómia kognitívnych funkcií.

Základnou rozvíjajúcou činnosťou vo vyučovaní sú úlohy. Pod úlohami mám na mysli problémy, cvičenia, otázky, ktoré vyžadujú aktivitu zo strany žiaka. Aktivizujúca sila tvorivých úloh spočíva v tom, že nehrozí žiakovi neúspechom. Konvergentná alebo pamäťovo reprodukčná úloha neustále skrýva v sebe možnosť, že žiak odpovie iné, ako sa žiada. Divergentné úlohy umožňujú žiakovi seberealizáciu. Ich výhodou je, že pri nich môžu žiaci prejavovať radosť, fantáziu, originalitu.

Konkrétne príklady na vyučovaní matematiky, výchova k hodnoteniu a tvorivosti

Konkrétnymi ukázkami príkladov v príspevku sa snažím spojiť tvorivosť s plnením učebných osnov premysleným výberom príkladov, ich transformáciou a dobrou pripravenosťou učiteľa na vyučovaciu hodinu. Výber príkladov je prispôsobený požiadavkám na profil absolventov v študijných odboroch a týždennej hodinovej dotácii počas 4-ročného štúdia.

V procese vyučovania zaznamenávam rôzne skúsenosti. Je dobré, keď sa k realizovaným riešeniam a zisteniam vrátim, prehodnotím ich a vezmem si ponaučenie pre ďalšiu tvorivú prácu. Proces tvorivosti sa stáva neuzavretým a nekonečným reťazcom, v ktorom je vždy čo zlepšovať. S týmto vyjadrením predkladám i svoje skúsenosti.

Zostavovanie nových úloh

Na riešenie úloh sú potrebné vedomosti. Podľa miery talentu a vôle po vyriešení úlohy žiak urobí vlastný väčší alebo menší objav, krok vpred. Je nemalá časť žiakov, ktorí vyriešia len úlohy podobné tým, ktoré už videli predtým vyriešené, teda k úspešnému riešeniu úlohy potrebujú mať „veľa vedomostí“; iní na základe aj pomerne malého množstva vedomostí úlohy vyriešia, „vymyslia“ čo potrebujú, systém ich vedomostí je živý,

rozvíjania sa schopná štruktúra.

Zaujímavým procesom je vymýšľanie nových, vtipných, neštandardných a ťažších príkladov zo strany učiteľa a vzbudenie chuti do takejto činnosti i u žiakov. Dôvody tvorby príkladov môžem zhrnúť do štyroch bodov:

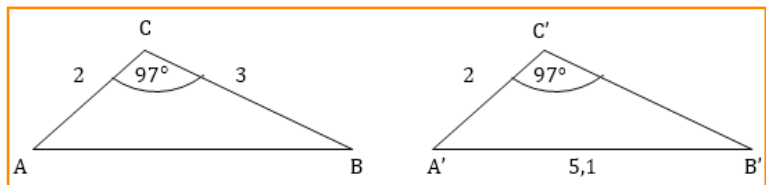
- učiteľ i žiak má lepší citový vzťah k príkladom, ktoré sám vymyslel. Riešenia sleduje, navádza na ne, vykladá s väčším zápalom,
- riešenie príkladu má v tomto prípade lepšie premyslené, vidí viac súvislostí, možností riešení,
- ide nepochybne o tvorivú prácu, ktorá pomáha matematickému rastu,
- nie vždy nájdem vhodný príklad v literatúre a treba siahnuť k vlastným príkladom.

1) Praktická ukážka z vyučovacej hodiny Vety o zhodnosti trojuholníkov

Klasická metóda vyučovania spočíva v tom, že zopakujem vety (sss), (sus), (usu) a doplním vetu (Ssu) o zhodnosti dvoch trojuholníkov s ukázkou dvojíc trojuholníkov, ktoré vlastnosti zhodnosti spĺňajú. Takto zadané úlohy rozvíjajú len nižšie konvergentné procesy.

Dôsledné hodnotenie činnosti som dosiahol pri úlohe typu:

Podľa obr. 1 rozhodni, či trojuholník ABC je zhodný s trojuholníkom A'B'C'.

Obrázok 1

Metodické poznámky:

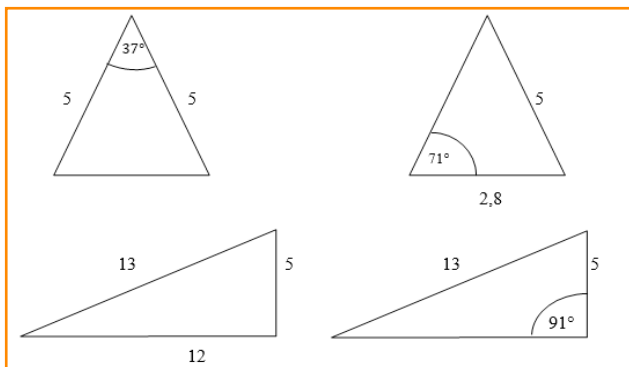
Riešenie vyžaduje hodnotenie typu:

- ak by trojuholníky boli zhodné, tak ...,
- keďže platí $c' > a + b$, tak ...,
- z úvah vyplýva, že zhodnosť je vylúčená,
- platil by ten istý záver, keby $c' \geq a + b$? Položená otázka vyžaduje opäť proces hodnotenia.

Úloha je svojím postupom divergentná, preto uvedená schéma hodnotiaceho uvažovania nie je jediná a predpokladá i iný postup formulovaný návodom žiakov:

- vypočítam chýbajúci prvok trojuholníka,
- úlohu vyriešim konštrukčne.

Zo skúseností môžem povedať, že 30 % žiakov bez akéhokoľvek nútenia pripravilo dvojice trojuholníkov, nasledovala fáza tvorenia vlastných úloh a ich riešenie. Po chvíli tvorby mám k dispozícii ďalšie netriviálne príklady na rozhodovací proces o zhodnosti dvoch trojuholníkov (obr. 2), v zadaní ktorých nie sú udané zodpovedajúce prvky a bez výpočtu, po hodnotení dokázali žiaci vysloviť záver.

Obrázok 2

Organizácia práce a zvolený typ úlohy ma ubezpečil o význame a základnom prínose brainstormingu v produkovani nápadov, inšpirovaní sa žiakov navzájom, v objavovaní a aplikácii nových, rôznych riešení. Metódu brainstormingu Alexa F. Osborna odporúčam použiť ako efektívnu metódu na rozvíjanie tvorivosti i pri riešení ďalšej ukážky.

Oboma príkladmi: ❶ nastoľujem dobrý problém, ❷ dávam priestor pre produkovanie nápadov, čo odporúčam uskutočniť individuálnym brainstormingom, ❸ vytváram priestor na hodnotenie a na realizáciu nápadov, ❹ nad rámec metódy žiaci tvoria vlastné príklady, ❺ metódu brainstormingu môžem opakovať, ale pre zmenu skupinovú formou.

2) Praktická ukážka z vyučovacej hodiny „Mnohočleny“

Okrem tradične riešených príkladov opäť experimentujem pri riešení úlohy typu:

Je daný dvojčlen $3n + 5$, $n \in \mathbb{N}$. Ďalej je k dispozícii tabuľka:

Tab. 1 Mnohočlen

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
$3n+5$	8	11	14	17	20	23	26	29	32	35	38	41
Σ	8	2	5	8	2	5	8	11	5	8	11	5

Σ - znamená ciferný súčet čísel v druhom riadku.

Otázka: Ak by si v tejto tabuľke pokračoval, ktoré čísla sa ešte vyskytnú v poslednom riadku? Vyskytne sa tam číslo 100 a 101?

Metodické poznámky:

Riešenie vedie opäť k experimentovaniu, k rôznym úvahám, rôznym postupom, ale smeruje k jednému riešeniu a k odpovedi na položenú otázku.

Možno očakávať, že i v tomto prípade budú žiaci hľadať príklady na využitie objavenej techniky, či hypotézy. Každé podnietenie záujmu žiakov vedie k rozvoju ich tvorivosti.

Pri vymýšľaní príkladov sa mi všeobecne osvedčuje takýto postup:

- zovšeobecňovanie, zmena parametrov známych príkladov,
- vnuknutie, inšpirácia,
- práca nad myšlienkou riešenia,
- práca nad témou.

Vybrané úlohy musia byť vždy primerané schopnostiam žiakov, žiaci majú pociťovať radosť z úspechu pri tvorení a riešení úloh. Predchádzajúce príklady ukazujú, akým spôsobom sa môžu dávať podnety na rozmýšľanie. Ide o to, aby učiteľ neodovzdával len techniku riešenia úloh, ale aj zaujatie pre matematiku, osobné nasadenie, vôľu vyriešiť príklad podľa vlastného plánu.

Cvičenia na dôvtip, antirigidné myslenie

1) Konvergentné a divergentné úlohy

Konvergentné úlohy sú také, pri ktorých sa myšlienkové procesy zbierajú, konvergujú k jednému správne mu riešeniu. Divergentné úlohy nemajú jednoznačne daný výsledok. Základom metódy rozvíjania tvorivosti pomocou úloh je tvorenie divergentných úloh, alebo transformácia konvergentných úloh na divergentné úlohy. Dôvodom je to, že efektívny život je založený až 95 % na riešení hodnotiacich, divergentných úloh; zvyšných 5 % ostáva na riešenie pamäťových, konvergentných úloh. V škole je tento pomer opačný.

Praktická ukážka:

Z uvedených dôvodov pri riešení konštrukčných úloh dávam prednosť textu príkladu:

❶ Zostroj trojuholník ABC, ak je dané: a , v_a , t_a pred takýmto znením:

❷ Zostroj trojuholník ABC, ak je dané: $a = 5$ cm, $v_a = 3$ cm, $t_a = 4,5$ cm.

Zdôvodnenie a metodické poznámky:

Úloha ❶ vedie k diskusii, rozboru vzhľadom k vzťahom medzi zadanými parametrami. Riešenie si vyžaduje využitie vyšších poznávacích procesov myslenia – analýza, hodnotenie, zovšeobecňovanie. Úloha ❷ je len jednou časťou (vetvou) jej riešenia, je to úloha konvergentná.

2) Úlohy proti rigidnému mysleniu

Rigidné myslenie je ustálené, strnulé, stereotypné myslenie odolávajúce zmene. Možno ho tiež definovať ako návykové myslenie, je to nepružnosť mysle. Samozrejme, určitá miera zotrvačnosti, stálosti či už nazerania na svet, vnímania, myslenia je potrebná, dokonca šetrí čas, mozog a myslenie. Pri rigidite sa hovorí už o takej ustálenosti procesov, ktoré prekážajú. Existuje mnoho úloh, ktoré pomáhajú presnejšie, nerigidne, inak vnímať skutočnosť, líšia sa od klasických, často nezaujímavých zadaní príkladov.

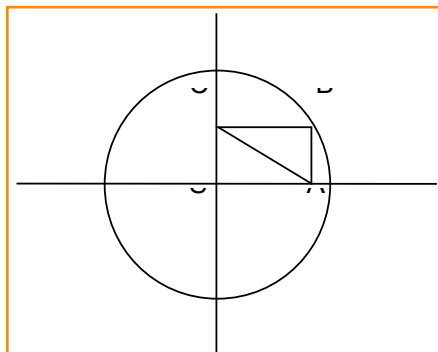
Nasledujúci výber príkladov zo zbierok zábavných matematík (Novoveský, 1974) a zbierok neštandardných úloh z matematiky (Čirjak, 1996) sa mi osvedčil ako prostriedok rozvoja kreativizácie osobnosti, aj ako motivačný prvok. Príklady zaraďujem premyslene, podľa tém vyučovacích hodín, na oživenie procesu vyučovania, uvedenie do problematiky, opakovanie, ale i preskúšanie učiva. V každom prípade na prekonávanie rigidity.

Ukážka 1: V úvodnej časti tematického celku „Kruh, kružnica a ich časti“ neodporúčam zaradiť text príkladu:

❶ Určte priemer kružnice s polomerom 3,6 cm.

Zaujímavú pracovnú atmosféru vytvorím textom príkladu:

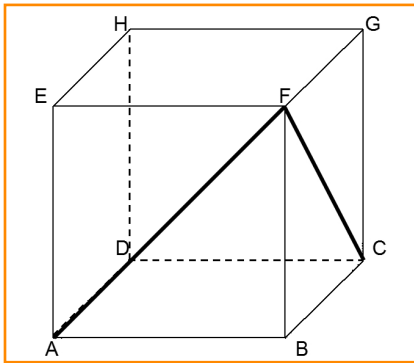
❷ Aký priemer má kružnica na obrázku 3, ak uhlopriečka $AC = 3,6$ cm?

Obrázok 3

Ukážka 2: Úvod k stereometrii môže byť venovaný riešeniu príkladu ③

③ Viete, prečo priamky AF a FC v kocke ABCDEFGH zvierajú uhol presne 60° ?

Obrázok 4

Ukážka 3: V úvode témy o mnohoúhelníkoch zadávam príklad ④. Pritom zisťujem, aké obtiažne veci sú v skutočnosti najjednoduchšie.

④ Nakresli pravidelný dvanásťuholník, ktorý bude mať len pravé uhly.

Ukážka 4: Klasickými cvičeniami na prekonávanie rigidity myslenia sú úlohy s prelievaním vody. Ich výhodou je to, že ich náročnosť môžem stupňovať podľa intelektuálnej vyspelosti osoby. Pre stredoškóľakov odporúčam zaradiť na túto tému príklad ⑤ a príklad ⑥ o vážení.

⑤ Máš nádobu 4 litrovú a 9 litrovú. Potrebuješ nabrať 6 litrov vody. Ako?

⑥ Pomocou závaží o hmotnosti 1 g, 3 g, 8 g, 27 g, 81 g, 243 g, 729 g môžeš odvážiť každý predmet do hmotnosti 1 093 g. Uveď, ako sa dá navážiť 100 g, 500 g, 1 000 g, 1 001 g. Pri vážení môžeš dávať závažia na obe misky.

Tvorivé úlohy podľa otvorenosti a uzavretosti procesu

Pri rozšírení Gehlbachovej teórie tvorivých úloh o skutočnosť, že aj definovanie, vymedzenie problému môže byť otvorené alebo uzatvorené, sa budem pridŕžať delenia úloh podľa stupňa tvorivosti na štyri možnosti:

1. Najnižšia tvorivosť úlohy typu $Z-Z-Z$, t. j. uzatvorený problém, predpísaný, rutinný postup a len jeden správny, konvergentný výsledok.
2. Stredná tvorivosť úlohy typu $Z-O-Z$, $Z-Z-O$, $O-Z-Z$.
3. Vyššia tvorivosť obsahuje úlohy typu $O-O-Z$, $O-Z-O$, $Z-O-O$.
4. Najvyššia tvorivosť sa dosahuje úlohami typu $O-O-O$. Tento typ úloh dovoľuje veľkú voľnosť, slobodu zvoliť si úlohu, postup a výsledok. Zadaný je otvorený problém, neurčený proces, možnosť rozličných výsledkov.

Pri hodnotení matematických úloh zisťujem, že úlohy najvyššej tvorivosti sa v matematických zbierkach nevyskytujú. Takmer vždy je niečo predpísané, čo úlohu posúva do tretej a nižšej kategórie tvorivosti.

V tematickom celku o výrokoch rozvíjam u žiakov tvorivosť napríklad takými typmi príkladov:

1. Vytvor zložený výrok z výrokov p, q, ktorého tabuľka pravdivostných hodnôt je nasledujúca:

p	q	zložený výrok
0	0	1
0	1	1
1	0	0
1	1	1

Výsledkom môže byť niekoľko zložených výrokov.

2. Vytvor zložený výrok, ktorý opisuje (vystihuje) tvoju momentálnu náladu, resp. činnosť. Akú má pravdivostnú hodnotu? Ako by sa zmenila, keby si jeden z výrokov znehoval?

3. Podľa obrazu (scéna z divadelného predstavenia) vytvor krátky príbeh, ktorý bude obsahovať päť pravdivých výrokov, päť nepravdivých výrokov a päť tvrdení, ktoré výrokmi nie sú.

Metodické poznámky:

Pri hodnotení úrovne tvorivosti som úlohe č. 1 prisúdil typ $Z-O-O$.

Čo má žiak urobiť definuje v príklade učiteľ. Ako a s akým výsledkom ostáva na tvorivosti žiaka. Úloha je divergentná s možnosťou viacerých riešení.

Úlohy 2 a 3 som vytvoril sám a považujem ich za typ $O-O-O$ s najvyšším stupňom tvorivosti. Žiakom sa zadá rámcová úloha, nastolí sa im problém. Presné definovanie problému je ponechané na žiakovi, spôsob a výsledok riešenia závisí od žiaka. Výsledok má divergentný, otvorený charakter.

V diskutovanom tematickom celku zaraďujem medzi tvorivé matematické príklady také, ktoré umožňujú rozmanitosť tvorivých odpovedí. Držím sa zásady, že každé divergentné myslenie je tvorivé, ale nie každé tvorivé myslenie musí byť divergentné.

S podobným zámerom zadávam žiakom, napr. za domácu úlohu, pred tematickým celkom planimetria riešiť takúto úlohu:

• Z pojmov planimetrie vytvor osemsmierovku s tajničkou.

Typ tvorivosti: $O-O-O$. Žiaci vytvorili skutočne rôzne diela, počnúc názvami, cez tvary osemsmieroviek po výsledné „výroky“. Za mnohé splnené úlohy uvádzam jednu s takýmto textom:

• Po vyškrtnutí 16 názvov, pojmov rovinnej geometrie v osemsmierovke nájdí výrok o jednej disciplíne matematiky.

T	R	O	J	U	H	O	L	N	Í	K
L	P	L	A	K	Š	Ý	V	A	P	O
O	I	N	U	A	T	I	M	O	E	S
B	T	CH	H	D	V	R	L	R	A	O
D	H	P	O	O	O	P	A	D	C	Š
Í	A	R	L	B	R	M	I	O	I	T
Ž	S	I	A	I	E	J	E	V	N	V
N	B	A	A	N	C	Ž	K	B	Ž	O
Í	O	M	O	R	Á	S	N	O	U	R
K	K	K	V	R	CH	O	L	Í	R	E
A	N	A	K	Č	E	S	Ú	A	K	C

Metodické poznámky:

Osemsmierovky, krížovky s tajničkami sa žiakom na hodinách matematiky zadávajú na riešenie, ale väčšinou ide o úlohy tvorivosti $Z-O-Z$. Dôvodom je to, že sa im zadá napr. vyššie uvedená úloha, ktorú predtým vytvoril žiak. Úloha predstavuje stredný typ tvorivosti s uzatvoreným problémom, s jedným správnym výsledkom, len postup ostáva pre žiaka otvorený.

Z dielne žiaka je i nasledujúci príklad, ktorý bol vytvorený v priebehu preberania tematického celku „Kombinatorika“ a ktorý som ako vhodný typ príkladu mohol

so žiakmi riešiť metódou brainstormingu. Z hľadiska hodnotenia tvorivosti prichádzam k záverom analogickým s predchádzajúcimi konštatovaniami.

Výsledný text príkladu má takúto podobu: Na šachovnici rozmiestni do všetkých voľných políčok symboly

♥ △ □ ◀ ○ tak, aby v žiadnom riadku, v žiadnom stĺpci, ani na žiadnej z dvoch hlavných uhlopriečok neboli dva rovnaké symboly.

Znázorni všetky také rozmiestnenia.

♥				△
	♥			
◀				□

Metodické poznámky a odporúčania:

Pri riešení uvedených príkladov sa mi osvedčila okrem známej a pomerne často používanej metódy brainstormingu

aj implementácia metódy Phillips 66. Princíp metódy spočíva v rozdelení žiakov na skupiny po 6 členov (1 vedúci a 5 členov). Zadám príklad a každá skupina rieši problém v časovom rozsahu 6 minút. Potom sa vedúci jednotlivých skupín sústreďujú tak, aby ich ostatní mohli dobre vidieť a počuť a referujú o výsledkoch práce svojej skupiny, obhajujú ich a snažia sa nájsť optimálne riešenie. Ak sa nenájde spoločné riešenie, prípadne je veľký rozdiel v názoroch jednotlivých skupín, nasleduje ďalšie kolo, prípadne zasiahnem ako učiteľ. Okrem cvičenia tvorivosti sa pri tejto metóde učia žiaci produkovať myšlienky, rozhodovať sa, komunikovať svoje schopnosti a zručnosti. Aj napriek tomu, že učebné osnovy matematiky sú obsahovo a časovo náročné, odporúčam organizačne zladieť a napláňovať vyučovanie tak, aby si každý učiteľ našiel priestor na rozvoj a uplatnenie tvorivých metód práce.

Vráti sa mu to formou získania záujmu žiaka pre vyučovací predmet.

Záver

Absolvovaním hodín a riešením uvedených príkladov v príspevku na vyučovacích hodinách s popísanou metódou pri jednotlivých ukážkach príkladov som sa snažil u žiakov budovať hlavne kompetenciu – schopnosť riešiť problémy nasledovne:

- rozpoznávať problémy v priebehu vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú žiaci v danom okamihu k dispozícii (pozorovanie, experimentovanie, grafické prostriedky, tabuľky a pod.),
- vyjadriť alebo formulovať problém, ktorý sa objaví vo vzdelávacom procese,
- hľadať, navrhovať alebo používať ďalšie metódy, informácie alebo nástroje, ktoré by mohli prispieť k riešeniu problému,
- posudzovať riešenie daného problému z hľadiska jeho správnosti, jednoznačnosti alebo efektívnosti a na základe týchto hľadísk prípadne porovnávať aj rôzne riešenia daného problému,
- korigovať nesprávne riešenia problému,
- inovovať zaužívané postupy pri riešení úloh,
- odstraňovať stereotypy pri vyučovaní.

Uvedený prehľad budovania kompetencií sa odporúča aj v odbornej literatúre a na základe vlastnej skúsenosti môžem povedať, že je aplikovateľný aj v praxi. Uvedené názory, odporúčania a metodické poznámky predstavujú materiál, ktorým chcem pomôcť učiteľom inšpirovať sa pri vedení vyučovacích hodín matematiky s upriamením pozornosti na rozvoj hodnotiace myslenie a tvorivosť žiakov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- CIRJAK, M., 1996. Zbierka neštandardných úloh z matematiky 1. časť. Prešov: Metodické centrum. ISBN: 80-8045-040-0.
- HANULIAK, J., 2015. Rozvíjanie hodnotiaceho myslenia a tvorivosti na vyučovaní matematiky na strednej odbornej škole: osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe. Dostupné na internete: www.mpc-edu.sk.
- NOVOVESKÝ, Š., K. KRIŽALKOVIČ a M. LEČKO, 1971. 777 matematických zábav a her. Praha: SPN.
- NOVOVESKÝ, Š., K. KRIŽALKOVIČ a M. LEČKO, 1974. Zábavná matematika. Praha: SPN.
- TUREK, I., 2008. Didaktika. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-198-9.
- ZELINA, M., 1990. Rozhovor vo výchove, poradenstve a na vyučovaní. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy. ISBN:80-85179-12-1.
- ZELINA, M., 1996. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa: (metódy výchovy). Bratislava: Iris. ISBN: 80-967013-4-7.
- ZELINA, M., 1997. Ako sa stať tvorivým: metódy a formy tvorivého riešenia problémov. Šamorín: Fontana. ISBN: 80-85185-34-2.

Summary: The article deals with ways of developing evaluation skills and creativity of students when solving mathematical tasks. The choice of mathematical tasks leads to development of higher cognitive functions, applying problem solving through divergent thinking, development of anti-rigid thinking, elimination of stereotypes in teaching Mathematics. The article includes samples of simple mathematical tasks from various thematic units appropriate for first class students in secondary school.

TVORBA APLIKAČNÝCH ÚLOH V MATEMATIKE S VYUŽITÍM IKT OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠ EDUKAČNEJ PRAXE – VÝŤAH

Anna Zubáková, Stredná priemyselná škola stavebná Oskara Winklera, B. Němcovej 1, Lučenec

Anotácia: V príspevku je popísaná osvedčená pedagogická skúsenosť (OPS), ktorej cieľom je poskytnúť učiteľom námet ako možno pomocou bežne dostupných prostriedkov IKT vytvárať nové úlohy aplikované do odboru štúdia žiakov, úlohy s námetom z bežného života a podeliť sa s praktickými skúsenosťami z ich používania vo vyučovacom procese. Príspevok obsahuje ukážky vypracovaných úloh pre odbory potravinárskeho zamerania. Vzhľadom na nosnú tému a nízku matematickú náročnosť úloh (percentá, pomer) možno námety využiť v nižších ročníkoch ktorejkoľvek strednej školy, rovnako ako aj vo vyšších ročníkoch základných škôl.

Kľúčové slová: matematika, aplikačná úloha, komplexná úloha, kontextová úloha, multikomponentná úloha, percentá, pomer, IKT.

Všeobecným cieľom matematického vzdelávania je výchova samostatne mysliaceho človeka, ktorý vie matematiku používať v rôznych životných situáciách. Navyše matematické vzdelávanie v odbornom školstve popri funkcii všeobecného vzdelania plní aj prípravnú funkciu pre odbornú zložku vzdelávania a uplatnenie v praxi.

V súčasnej dobe existuje veľa možností ako získať učebné materiály aj zbierky úloh, ale skoro všetky sú na úrovni všeobecného vzdelávania – nie sú v nich aplikačné

úlohy priamo do odboru štúdia žiakov. Ak má vyučovanie matematiky skutočne plniť aj prípravnú funkciu pre konkrétny odbor, musí si učiteľ aplikačné úlohy vytvárať sám. Hľadať námety na ich tvorbu v konkrétnych odborných predmetoch školy, v ktorej učí, v praxi, ktorú žiaci vykonávajú a v dennom kolobehu života. Ak pri tom využije aj možnosti bežne dostupných prostriedkov IKT, dokáže žiakov zaujať aj pozitívne motivovať. Žiaci v takto realizovanom vyučovaní vidia zmysel, sú aktívnejší, vní-

mavejší – vyučovanie sa tak stáva efektívnejším.

Pracovala som v Spojenej škole, ktorá bola širokospektrálne zameraná – mala rôznorodú škálu odborov. Snažila som sa precvičovať prebraté učivo na úlohách priamo súvisiacich s odborom. Každý odbor bol v tomto smere svojský, rôzne časti matematiky mali v ňom rôzne obsiahle uplatnenia.

Keďže pre odbory s technickým zameraním (strojárstvo, elektrotechnika) existujú zbierky aplikačných úloh, v OPS som sa zamerala hlavne na tvorbu nových úloh pre odbory služieb. Vzhľadom na to, že som učila žiakov odboru hostinský (bývalý odbor kuchár – čašník) a jeho nadstavbovej formy (spoločné stravovanie), skoro všetky úlohy nejakým spôsobom súvisia s potravinami.

Zdroje a typy nových úloh

Zdroje, z ktorých som čerpala námety pri tvorbe nových úloh, pochádzajú nielen z učebníc odborných predmetov, odbornej praxe žiakov, ale aj z bežného života – správ, tlače, rôznych relácií, videí, internetu. Prílohy mnohých platných potravinárskych noriem majú formu tabuliek, texty niektorých paragrafov alebo ich odsekov sú malými matematickými rébusmi. Ak ich má človek čítať s porozumením, musí dobre ovládať výpočty s percentami (pomermi), je jeho veľkou výhodou, ak je zbehlý aj vo výrokovkej logike. Výdatným zdrojom úloh boli aj samotné recepty na prípravu nápojov, jedál a rôznych druhov pečiva. Ako netradičný zdroj úloh poslúžili aj predmety spojené s dennými potrebami ľudí (obaly z potravín, pokladničné bločky, ...).

Väčšinu úloh som spracovala do pptx prezentácií a na vyučovaní premietala cez dataprojektor na tabuľu. Prezentácie sú vlastne malé zbierky úloh. V ich úvode je niekoľko vzorovo vyriešených úloh, nasledujú zadania úloh a správne výsledky neriešených úloh (zverejnené v závere prezentácie).

Podľa spôsobu ako boli úlohy žiakom sprístupňované pri riešení na hodine, som ich rozdelila do štyroch skupín – úlohy s vpisovaním na voľné miesto, úlohy s príbehom, úlohy s vloženým objektom a iné úlohy.

Úlohy s vpisovaním na voľné miesto

Názov prvého typu úloh presne vystihuje spôsob, akým sa s úlohou pracuje. Animácie na snímkach so zadáním úloh sú robené tak, že vo vhodnom okamihu sa niekde „objaví“ voľné miesto, ktoré umožní riešiť úlohu priamo na tabuľi.

Ako príklad uvediem úlohu na precvičenie výpočtov s pomermi. Námet na kontext úlohy (Obr. 1) mám z webovej stránky výrobcu zariadení pre kuchyne. Našla som miešače cesta, ktoré žiaci poznajú z odbornej praxe v prevádzkach spoločného stravovania. Pridala som citáty vhodných odsekov z Potravinového kódexu (ŠVPS SR, 2012), o ktorom sa žiaci učia v rámci odborného predmetu potraviny a výživa. V jeho 13. Hlave, 7. oddieli (cukrárske výrobky) § 41 (vymedzenie pojmov) som vybrala tie druhy cesta, ktoré sú najčastejšie používané na prípravu pečiva a bežne dostupné ako polotovary v obchodnej sieti. Získala som tak rôzne úlohy, ktoré vychádzajú z uvedeného kontextu.

Na obrázku 2 je odsek 6, ktorý vymedzuje pojem listové cesto a uzatvára znenie jednej z takto vytvorených úloh. Na snímku s jeho znením som umiestnila obrázkový postup ručnej výroby cesta a ukážky hotového pečiva. Pôsobia motivačne, bližšie špecifikujú tému úlohy, prípadne môžu slúžiť ako podnet na diskusiu k danej téme.

12

Medzi zariadenia, ktoré značne uľahčujú prácu v pekárenskej a cukrárenskej výrobe patria aj miešače určené na miešanie ťažkého a tuhého cesta. Zobrazený miešač je určený špeciálne na výrobu chleba, briošiek, lineckého cesta, cesta na zákusky, cesta na pizzu, atď. Je dostupný vo verziách 160 – 240 – 320 – 500 kg cesta

Vypočítajte aké množstvá surovín potrebuje výrobca pripraviť na namiešanie jednej dávky cesta lineckého, lineckého treného, vaflového, listového a odpaľovaného, ak si dal do prevádzky nainštalovať miešač s najväčšou ponúkanou kapacitou. Pri výrobe cesta je výrobca povinný riadiť sa príslušnými ustanoveniami Potravinového kódexu SR.

http://www.ispsro.sk/product_info.php?manufacturers_id=16&products_id=158
<http://www.svsr.sk/sk/legislativa/kodex.asp>

Obr. 1 Kontext úloh o cestách

13

(6) **Listové cesto** je cukrársky polovýrobok alebo cukrársky polotovár hladkej, elastickej a vláčnej konzistencie, na reze so zreteľným striedaním vrstiev tuku a cesta, pripravuje sa najmä zo pšeničnej múky, tuku alebo masla a pitnej vody, spravidla v pomere **1,0 : 0,8 : 0,4**.

<http://www.svsr.sk/sk/legislativa/kodex.asp>

Obr. 2 Vymedzenie pojmu listové cesto

13

(6) **Listové cesto** je cukrársky polovýrobok alebo cukrársky polotovár hladkej, elastickej a vláčnej konzistencie, na reze so zreteľným striedaním vrstiev tuku a cesta, pripravuje sa najmä zo pšeničnej múky, tuku alebo masla a pitnej vody, spravidla v pomere **1,0 : 0,8 : 0,4**.

<http://www.svsr.sk/sk/legislativa/kodex.asp>

Obr. 3 Voľné miesto na riešenie úlohy

Nasledujúce kliknutie myšou odstráni zo snímky časť obrázkov. Vytvorí sa tým voľné miesto (Obr. 3), do ktorého môžu žiaci priamo na tabuľu vpisovať postup riešenia úlohy. Takto som spracovala celé série úloh, ktorých zdrojom boli konkrétne recepty na pečenie, na miešané nápoje, úlohy z finančnej matematiky s témou výpočtu cien, úrokov a mnohé iné.

Úlohy s príbehom

V tomto type úloh pod pojmom „príbeh“ myslím sériu obrázkov, ktorá je v súlade s témou úlohy, alebo nejaký konkrétny súvislý text, ktorý je zdrojom informácií potrebných na vyriešenie úlohy.

Na obrázku 4 je jedna z úloh o hubách. „Príbeh“ tvoria zábery pracovného postupu od prípravy substrátov a pestovania až po distribúciu pečiarok dvojvýtrusných do obchodnej siete. Pri práci v triede si žiaci zapíšu text úlohy do zošitov. Ak úlohu tohto typu používam pri vý-

klade látky alebo sú pri jej riešení v triede problémy, kliknutím myšou môžeme odstrániť texty aj obrázky z tabule, čím sa získa priestor (celá tabuľa) na zápis riešenia. Druhou možnosťou, ktorú využívam v takejto situácii, je vybielenie obrazovky klávesom „w“ na klávesnici počítača. Tento spôsob je praktickejší, keďže pri návrate do pôvodného režimu stačí opätovne stlačiť „w“, alebo ktorýkoľvek iný kláves a máme k dispozícii pôvodný obraz. V porovnaní s prvým spôsobom tým ušetríme spätné preklikávanie sa na pôvodnú snímku prezentácie. Touto formou som vytvárala hlavne úlohy, ktorých námetom bola výroba bežne používaných potravinárskych komodít (rôzne druhy sirupov, ocot, káva, cukor). Obrázky sú nielen vizuálnym doplnkom úlohy, ale pozitívne vplývajú na intuitívne chápanie interdisciplinarít u žiakov. Učiteľ nemusí priamo povedať, kde sa žiak s danou témou stretne alebo ako sa daný produkt vyrába, obrázky „hovoria“ namiesto neho.

14

Medzi najpredávanejšie huby patria pečiariky dvojvýtrusné (šampiňóny). Pestujú sa v čistých, vydezinfikovaných, dobre vetrateľných halách, so stabilnou vlhkosťou vzduchu 70 - 90 % a stálou teplotou 16 - 22 °C. Jeden z vhodných pestovateľských substrátov sa skladá zo slamy, hovädzieho hnoja, hydínového trusu a močoviny v pomere 1000 : 300 : 50 : 1,5. Vypočítajte koľko kilogramov jednotlivých zložiek musí pestovateľ zabezpečiť, ak má v prenajatej hale rozložiť 10,812 t pestovateľského substrátu.

Obr. 4 Úloha s príbehom (séria obrázkov)

Na obrázku 5 je príklad úlohy, ktorej „príbeh“ tvorí súvislý text. Je to časť správy z výsledkov kontrolnej činnosti inšpektorov Štátnej veterinárnej a potravinovej správy za rok 2009, kde je časť textu nahradená bodkami. Žiaci majú doplniť chýbajúci text a tým kompletizovať správu.

Výsledky úradných kontrol potravín uskutočnených Štátnou veterinárnou a potravinovou správou SR za rok 2009

V Slovenskej republike vykonali v roku 2009 inšpektori orgánu štátnej veterinárnej a potravinovej správy celkom 57 162 úradných kontrol (v roku 2008 -53 362 úradných kontrol), t. j. o % viac ako v roku 2008.

Úradné kontroly potravín živočíšneho a rastlinného pôvodu boli vykonané u primárnych výrobcov, v prevádzkarniach na výrobu potravín, v baliarniach, u skladovateľov a distribútorov, u dopravcov a v maloobchodných prevádzkarniach. Z celkového počtu prekontrolovaných objektov 20 489 boli nedostatky zistené v 7 314 prevádzkarniach, čo tvorí % (v roku 2008 to bolo 35,13 %).

1. U 1 776 primárnych producentov bolo vykonaných 2 366 úradných kontrol, nedostatky boli zistené v 357 prevádzkarniach (..... %).
2. U 2 265 výrobcov a v baliarniach bolo vykonaných 16 585 úradných kontrol, nedostatky boli zistené v 892 prevádzkarniach (..... %).
3. U 1 294 distribútorov a dopravcov bolo vykonaných 5 008 úradných kontrol, nedostatky boli zistené v 318 prevádzkarniach (..... %).

Najčastejšími nedostatkami je porušovanie celkovej hygieny (osobnej a prevádzkovej), správnej výrobnéj praxe (HACCP) a nesprávne označenie potravín.

Zdroj: <http://www.svsr.sk/sk/info/uk2009.asp>
Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Obr. 5 Úloha s príbehom (súvislý text)

Úlohy s vloženým objektom

Vloženými objektmi sú dokumenty väčšieho objemu (ppt, video, zložitejšie pracovné listy). Na snímke sú skryté, sprístupňujú sa kliknutím na príslušnú ikonu. Tieto objekty sú nielen zdrojom údajov, ale niekedy aj čiastko-

vými úlohami, prípadne sprístupňujú dopĺňujúce informácie.

Žiakov upútala najmä úloha Hladná planéta. Na obrázku 6 je snímka venovaná tejto úlohe.

1 HĽADNÁ PLANÉTA

Na základe údajov o rozdieloch v množstve a druhoch potravín, ktoré konzumujú ľudia z rôznych krajín sveta publikovaných v knihe

Petra Menzela: „Hladná planéta“

vypočítajte:

- a) Koľko percent výdavkov obyvateľov Nemecka tvoria výdavky obyvateľov ostatých krajín? O koľko percent sú vyššie (nižšie)?
- b) Koľko percent výdavkov obyvateľov Čaduv tvoria výdavky obyvateľov ostatých krajín? O koľko percent sú vyššie (nižšie)?
- c) Krajiny zozdajte podľa svetadielov na ktorých ležia a porovnajte ich výdavky. (Pri porovnávaní v rámci svetadielov berte za základ krajinu s najvyššími týždennými výdavkami)
- d) Vypočítajte priemerné výdavky ľudí v Európe, Ázii, Afrike, Amerike a porovnajte svetadiely navzájom.

http://www.zborovna.sk/kniznica.php?action=show_version&id=85848

Obsah

Obr. 6 Úloha s vloženým objektom

Prvým kliknutím sa na tabuľu otvorí zadanie, prvá čiastková úloha a sprístupní sa zdroj údajov. Vložený objekt (ozvučenú prezentáciu) spustím kliknutím na ikonu „Hladná planéta“. V jej úvode je kontext úlohy (vysvetľuje okolnosti vzniku knihy).

Kontext:

Pred niekoľkými rokmi sa rozhodol fotograf Peter Menzel cestovať po svete a vyfotografovať 30 rodín v 24 krajinách po celom svete. Hlavnou myšlienkou bolo, že rodiny budú konzumovať v tomto týždni potraviny na fotografii a dodajú záznam výdavkov. Kniha s názvom Hladná Planéta (Hungry Planet) spolu s fotografiami ukazuje rozdiely medzi jednotlivými krajinami v množstve a druhoch potravín, ktoré konzumujeme.

Celá prezentácia je podfarbená príjemnou hudbou, stránky sa posúvajú klikaním – umožní to podľa potreby regulovať čas, ktorý sme ochotní venovať jednotlivým fotografiám. Fotografia čínskej rodiny je na obrázku 7. Žiaci komentujú fotografie a robia si do zošitov potrebné záznamy (názvy štátov a výdavky). Po ukončení prezentácie urobím riešenie prvej čiastkovej úlohy pre niektorú z krajín na tabuľu, ostatné časti riešia žiaci v zošitoch sami.

Peking, China : \$155 / týždeň

Obr. 7 Rodina z Pekingu, Čína

Takto spracovaná úlohou precvičujeme matematic-

kú zručnosť žiakov a zároveň budujeme ich všeobecný rozhľad. Využitie IKT robí úlohu zaujímavejšou, nenásilnou formou príjmu žiaci veľa doplňujúcich informácií. Už len samotná skutočnosť, že v súvislosti so zadávaním matematickej úlohy znie príjemná hudba, je minimálne netriviálna. Pohľad do autentického rodinného prostredia v rôznych krajinách sveta prispieva k rozvoju multikultúrnej výchovy. Merateľné porovnanie výdavkov na stravovanie a pohľad priamo „do kuchyne“ rodiny umožní žiakom porovnávať nielen spôsob stravovania, ale aj životnú úroveň v rôznych častiach sveta.

Iné úlohy

Do tejto kategórie som zaradila všetky ostatné úlohy. Časť z nich premietam dataprojektorom na tabuľu (netradičné zdroje, motivačné obrázky), ale zadanie úlohy je zväčša klasické. Časť sprístupňujem žiakom vo forme pracovných listov (problémové úlohy).

Príkladom úlohy premietanej na tabuľu je úloha o pekárskych výrobkoch (Obr. 8). Zdrojom údajov na výpočet je citát z Potravinového kódexu (ŠVPS SR, 2012).

9 PEKÁRSKE VÝROBKY
§ 25
Členenie:

Pečivo sa člení na tieto skupiny:

- pečivo vodové**, bez prídavku tuku a cukru,
- pečivo tukové**, s prídavkom najmenej 3 kg a menej ako 10 kg tuku alebo 5 kg cukru na 100 kg múky,
- pečivo mliečne**, s prídavkom najmenej 1,7 kg mliečnej sušiny na 100 kg múky, menej ako 10 kg tuku,
- pečivo ostatné**.

Úloha:

- Definujte pečivo tukové a mliečne pomocou percentuálneho zastúpenia jednotlivých prídavkov.
- Koľko kilogramov každého z nich je potrebné pripraviť na upečenie pečiva, ak máme k dispozícii 1,5 t múky? Koľko je to percent?

http://www.health.gov.sk/swift_data/source/dokumenty/vesniky_mz_sr/2007/osob_0509.pdf

Obr. 8 Pekárske výrobky

Jednu z problémových úloh som nazvala „Čokoládová ružička“. Pri jej riešení sa má žiak vžiť do roly cukrára, ktorý dostal objednávku na výrobu čokoládových ružičiek. Na to, aby bola čokoládová hmota dobre tvarovateľná, musí dodržať percentuálne zastúpenie jej jednotlivých zložiek (tvoracia čokoládová hmota). Má možnosť vybrať si z dvoch receptov (1, 2) podľa aktuálneho stavu zásob v kuchyni (situácia A, B). Úlohou žiaka je skompletizovať recept, podľa ktorého cukrár urobí tvarovacu čokoládovú hmotu. Pred začiatkom riešenia je potrebné informovať žiakov o tom, že pri výrobe tvarovacej hmoty je možné spolu kombinovať len čokoládovú polevu s glukózovým sirupom alebo horkú čokoládu len s medom. (Údaje v zátvorkách patria spolu do jedného receptu, údaje pred zátvorkami tiež patria spolu.) V každej situácii, má cukrár k dispozícii dostatočné množstvo cukru a vody.

Tvarovacia čokoládová hmota

66,67 % čokoládovej polevy (horkej čokolády)

20 % glukózového sirupu (medu)

6,67 % jemného kryštálového cukru

6,67 % vody

Recept 1 (modelovacia čokoláda od Berunky)

Rozvaríme ... ml vody s ... g kryštálového cukru a ... g glukózového sirupu, zmiešame s ... g ohriatej čokoládovej

polevy a nalejeme do vrečka. Rozotrieme do tenšej vrstvy a necháme stuhnúť. Pred prípravou ozdôb musíme hmotu dobre prepracovať.

Recept 2 (čokoládová hmota Katarínka špeciál)

V ... ml vody rozvaríme ... g cukru. Nad parou rozpustíme ... g horkej čokolády, vymiešame do hladka (nesmú v nej byť žiadne hrudky). Zložíme z pary a po častiach pridáme ... g medu a cukrový roztok. Miešame kým nevznikne tvárna nelepivá hmota. Pred samotným tvarovaním hmotu veľmi jemne nahrejeme nad parou a občas premiešame, aby zmäkla a dala sa dobre tvarovať.

Situácia A: Na výrobu ozdôb na tortu je potrebné pripraviť 750 g modelovacej čokoládovej hmoty. Cukrár má k dispozícii čokoládovú polevu, glukózový sirup a med. Nemá horkú čokoládu, ani si ju nemôže iným spôsobom v stanovenom termíne zabezpečiť. Poradte mu ako postupovať.

Situácia B: Cukrár vie, že objednané množstvo ružičiek pripraví zo 600 g čokoládovej hmoty. V kuchyni má všetky potrebné komponenty. Čokoládovej polevy má 320 g a horkej čokolády má 4 kusy 100-gramového balenia. Poradte mu ako postupovať.

Analýza oboch situácií a kompletné riešenie úlohy je sprístupnené v OPS (pozri www.mpc-edu.sk).

Komplexne zadané úlohy

Takéto úlohy sa v súčasnosti dostávajú do popredia záujmu učiteľov aj odborných zamestnancov z oblasti didaktiky. Používajú sa pre ne rôzne pomenovania – komplexné, kontextové alebo multikomponentné úlohy.

V ich úvode je dlhší text, ktorý môže mať rôzny charakter. Z neho vychádza viac čiastkových úloh. Nevyhnutným predpokladom správneho vyriešenia úloh je čítanie s porozumením. Pri riešení tohto typu úloh žiaci výrazne uplatňujú svoju čitateľskú gramotnosť.

Prevažná väčšina vytvorených úloh, ktoré opisujem v príspevku a sprístupňujem v OPS, má uvedený charakter. Všetky materiály (zbičky úloh, pracovné listy) v digitálnej podobe sú sprístupnené na internetovej stránke Virtuálnej knižnice (www.zborovna.sk), registrovaní členovia ich môžu nájsť prostredníctvom jej vyhľadávачa.

Pohľad učiteľa z praxe

Po viacročných skúsenostiach s tvorbou aplikačných úloh do odboru štúdia žiakov a využívaním komplexne zadaných úloh v praxi som presvedčená, že tieto typy úloh sú pre žiakov zaujímavejšie, motivujúcejšie. Ak si žiaci zvyknú na iný spôsob výučby, v triede sa oveľa lepšie pracuje, žiaci sú prirodzene zvedaví a svoje aktivity počas hodiny viac zameriavajú na vyučovací proces, ako na iné (z pohľadu učiteľa v prevažnej miere nežiaduce) aktivity.

Začiatky takéhoto spôsobu vyučovania bývajú obyčajne v každej novej triede ťažké. Mnohí žiaci sú zvyknutí na „klasický“ spôsob vyučovania matematiky. Myslím tým výučbu typu: výklad – vzorec – výpočet (samozrejme na kalkulačke a s takými číslami, aby to „pekne vychádzalo“). Mechanickým drilom žiaci nadobudnú zručnosti v riešení typových úloh (majú lepšie známky), ale ak učiteľ trochu zmení znenie, alebo zasadí daný poznatok do bežnej životnej situácie, zrazu žiak „nevie nič“ lebo „toto“ sa on neučil. Prípadne sa bráni slovami „Povedzte mi, ako to mám urobiť a ja to urobím“ – presnejšie – učiteľ povie návod (ako), kalkulačka „povie“ výsledok

(koľko) a žiak je ten, ktorý „to vie“. Pri obrovských technických vymoženostiach, ktoré majú dnešní žiaci k dispozícii, niektorí akoby zabudli myslieť – prestali používať to, čomu naši starí rodičia hovorili „zdravý sedliacky rozum“. Takto sa postupne z nich stávajú „stláčací tlačítok“ a nie samostatne mysliace bytosti. Motivovať takýchto žiakov a „donútiť“ ich myslieť, si vyžaduje mnohokrát zo strany učiteľa enormné úsilie a značnú dávku trpezlivosti, mnohokrát aj neústupčivosti. Ale ak žiaci pochopia, že

„musia“ začať robiť sami, zvyčajne tak (až na pár výnimiek) aj robia.

Pre učiteľa je tento spôsob vyučovania (vrátane tvorby úloh, inovácií a priebežnej aktualizácie údajov, s ktorými sa pracuje, sústavného učenia sa, potreby mať prehľad v širokom spektre problematiky) mimoriadne časovo náročný. Či je to rozumne, efektívne a zmysluplne využitý čas, musí si zvážiť každý sám.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

Štátna veterinárna a potravinová správa SR: *Potravinový kódex Slovenskej republiky*, [online]. Aktualizované 01-05-2012., Dostupné na internete: www.svssr.sk/legislativa/legislativa_kodex.asp

ZUBÁKOVÁ, A., 2013. *Tvorba aplikačných úloh v matematike s využitím IKT*. Dostupné na internete: http://mpc-edu.sk/shared/Web/OPSO-SO%20VI.%20kolo%20vyzvy%20na%20poziciu%20Odborny%20poradca%20vo%20vzdelavani/6_OPs_Zubakova%20Anna%20-%20Tvorba%20aplikacnych%20uloh%20v%20matematike%20s%20vyuzitim%20IKT.pdf

Summary: *The aim of the article is to suggest teachers how to create new tasks using ICT with topics from everyday life and to share ideas which were used on lessons. The article includes samples of tasks for students who study food. Considering the main topic and low mathematical difficulty of tasks (percentage, ratio) these tasks can be used with lower classes of any secondary school as well as with higher classes of elementary schools.*

Vážené kolegyně, vážení kolegovia

ponúkame Vám možnosť publikovať na stránkach časopisu *Pedagogické rozhľady*.

Vytvorili sme nové rubriky:

Moja prax (riešenie problémov vyskytujúcich sa v triede),

ŠkVP očami učiteľa (skúsenosti učiteľov s tvorbou, realizáciou a korekciami ŠkVP),

Autoevalvácia školy.

Dovoľujeme si Vás zároveň upozorniť, že publikovaním v našom časopise môžete získať kredity podľa § 47, ods. 2 Zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch

a odborných zamestnancoch a doplnení niektorých zákonov.

Za publikovanie môžete získať **1 kredit za 1 normalizovanú stranu** (1 800 znakov).

Maximálny rozsah príspevku je 9 normalizovaných strán v textovom editore MS Word.

Redakcia

Pokyny na úpravu príspevkov (výťah z elektronickej verzie z www stránky časopisu)

Rukopis príspevku musí spĺňať tieto kritériá:

- príspevok musí byť svojím zameraním v súlade s obsahovým zameraním časopisu (pozri súbor „Témy“ na stránke časopisu),
- príspevok má byť pôvodným textom, za pôvodnosť aj správnosť zodpovedá autor,
- príspevok má tvoriť ucelený, logicky usporiadaný text s konkrétnymi závermi pre pedagogickú prax,
- rozsah príspevku nesmie prekročiť:
 - A. Príspevok: max. 5 normostrán, t.j. 9 000 znakov (vrátane medzier)*
 - B. Recenzia: max. 1,5 normostrany, t.j. 2 700 znakov (vrátane medzier)
 - C. Informácia z činnosti MPC: max. 0,5 strany, t.j. 900 znakov (vrátane medzier)napísaných v textovom editore MS Word 1997 a vyšším, vrátane tabuliek a grafov.

A. Príspevok – osnova: *Názov, Autor/i, Anotácia, Kľúčové slová, Úvod, Hlavný text, Záver, Zoznam bibliografických odkazov, Summary*

B. Recenzia – osnova recenzie je nasledovná: *Názov, Bibliografický odkaz na recenzovanú publikáciu v štruktúre: Autor/i recenzie, Text recenzie*

C. Informácia o činnosti MPC – osnova: *Názov, Autor/i informácie/správy, Text informácie/správy*

Pri písaní príspevku:

- vzhľad stránky – všetky okraje 2 cm, záhlavie a päta 1,25 cm
- používajte typ písma **Calibri**, veľkosť 11, riadkovanie – 1
- zarovnanie textu – zarovnať doľava
- nepoužívajte žiadne štýly (len formátovanie – tučné, kurzíva, index horný, dolný, nie podčiarkovanie)
- nepoužívajte medzery ani tabulátory na začiatku odseku, vyhnite sa dvojitým medzerám medzi slovami
- nepoužívajte voľné riadky (2 x enter) medzi odsekmi, ani medzi nadpisom a textom
- špeciálne symboly používajte len ak sú nevyhnutné, nepoužívajte grafické ozdoby pri nadpisoch a pod.
- obrázky vo formáte jpg v kvalite aspoň 150 dpi
- tabuľky v texte označte formou Tab. 1 Názov tabuľky (**nad tabuľkou**)
- grafy, obrázky v texte označte formou Obr. 1 Názov obrázka (**pod obrázkom**), pri prevzatých
- obrázkoch je nevyhnutné uviesť zdroj
- citovanie literatúry v texte: priezvisko autora/ov, čiarka, potom rok vydania.
Ak ide o doslovný citát v úvodzovkách sa uvádza aj strana, napr. Turek (2008, s. 258), alebo „...“ (Turek, 2008, s. 258).
V prípade, že počet autorov je viac ako 3, uvedie sa meno prvého autora a „et al.“, napr. Meško et al., 2005
- v žiadnom prípade v príspevku **nepoužívajte „poznámky pod čiarou“**
- rozlišujte písmeno veľké O a číslicu 0, malé písmeno l a číslicu 1
- autori môžu skracovať často uvádzané výrazy – tieto skratky sa musia vysvetliť pri prvom objavení v texte, napr. materská škola (ďalej MŠ), školský vzdelávací program (ďalej ŠkVP) a pod.
- Zoznam bibliografických odkazov – je abecedne usporiadaný a obsahuje údaje podľa normy ISO 690 Bibliografické odkazy z roku 2012

* Pozn. Príspevky na vyžiadanie redakciou môžu mať aj väčší rozsah ako je určené v pokynoch.

Z obsahu:

OKIENKO DO PRAXE

Monika Haburajová ...1

**Tvorba štandardizovaných úloh na podporu čitateľskej gramotnosti žiakov
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Creating standardized tasks to support reading literacy / Best practices - summary

Anna Schweinerová ...3

**Skúsenosti s rozvíjaním čitateľskej gramotnosti v anglickom jazyku v podmienkach strednej školy
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Experience with developing reading literacy in English language in secondary school
Best practices - summary

Zuzana Folvarčíková ...6

**Úlohy na aktivizáciu žiakov na hodinách anglického jazyka
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Tasks focusing on activating students on English lessons / Best practices - summary

Miroslav Kočíš ...9

**Čitateľské portfólio ako osvedčený nástroj rozvíjania
čitateľskej gramotnosti v anglickom jazyku na ZŠ a SŠ
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Reading portfolio as a tool for development of reading literacy
in English language in elementary and secondary schools
Best practices - summary

Anna Burdová ...14

**Projektové vyučovanie na hodinách nemeckého jazyka
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Project-based learning on German lessons / Best practices - summary

Ľubica Floreková ...17

**Skúsenosti s projektovým vyučovaním na hodinách ruského jazyka s využitím IKT
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Experience with project-based learning on Russian lessons using ICT / Best practices - summary

Ingrid Šoltysová ...19

**Mravné hodnoty a mravné normy na hodinách etickej výchovy
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Moral values and moral standards on Ethics lessons / Best practices - summary

Peter Majer ...22

**Skúsenosti s realizáciou štruktúrovaných psychologických hier vo vyučovaní občianskej náuky
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Experience with using structured psychological play on Citizenship lessons / Best practices - summary

Ján Hanuliak ...25

**Rozvíjanie hodnotiaceho myslenia a tvorivosti na vyučovaní matematiky na strednej odbornej škole
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Development of evaluation skills and creativity on Maths lessons in secondary vocational school
Best practices - summary

Anna Zubáková ...28

**Tvorba aplikačných úloh v matematike s využitím IKT
Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe - výťah**

Creating application tasks in Mathematics using ICT / Best practices - summary